

5-6-2023

Inside Out

Ontdekken, verkennen, signaleren, de-escaleren

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoeksrapport *'Inside Out.'*. Dit onderzoeksrapport is tot stand gekomen uit het onderzoek naar het concept 'signaleringsplan' en de gespreksvoering die hierbij hoort. Het onderzoek is uitgevoerd op FOBA afdeling de Schoot binnen RJI de Hartelborgt, waar vijf tot acht jeugdigen verblijven die kampen met verschillende problematieken. De periode waarin dit onderzoek is uitgevoerd is van februari 2023 tot juni 2023. Het rapport bestaat uit de beschrijving van de aanleiding, het praktijkprobleem en de onderzoeksvraag, gevolgd door de onderzoeks- en analysemethoden met daarna de resultaten van zowel het literatuuronderzoek als het onderzoek onder de respondenten. Tot slot wordt er een conclusie getrokken en wordt er een handelingsalternatief gekozen en uitgewerkt. Dit handelingsalternatief draagt bij aan het handelen in de praktijk en het sociaal functioneren van de jeugdigen en professionals met daarbij oog voor hun sociale context.

Het is met genoegen om mijn dank te kunnen betuigen aan RJI Hartelborgt en alle respondenten die de tijd en moeite hebben genomen om aan dit onderzoek bij te dragen. Zonder hun waardevolle bijdrage zou dit onderzoek niet mogelijk zijn geweest. Hun medewerking en openheid hebben geholpen om nieuwe inzichten te verkrijgen en het professionele handelen te verbeteren. Ook een dankwoord aan mijn afstudeerbegeleider vanuit de Hogeschool Rotterdam voor de waardevolle informatie, lessen, tips, feedback en ondersteuning.

Het onderzoek heb ik als een uitdagend en zeer interessant proces ervaren, waarin ik een ogenschijnlijk klein maar belangrijk onderdeel binnen de praktijk heb gesignaleerd en onderzocht. Naar aanleiding van aangegeven belemmeringen in het werkveld, is uit de praktijk naar voren gekomen dat het gesprek aangaan met de jeugdige met emotieregulatie problematiek om inzicht te krijgen in de binnenwereld en gemoed van de jeugdige voor het opstellen van het signaleringsplan een terugkomend probleem is. Er is onderzocht wat de reden achter het probleem is en hoe dit op te lossen is. De visies van de professionals, de jeugdigen en de theorie hebben geleid tot een mogelijke oplossing. Dit heeft nieuwe perspectieven gegeven en ons begrip van de complexe uitdaging verdiept.

Inhoudsopgave

Abstract	3
1. Praktijkprobleem	4
1.1 Aanleiding en context	4
1.2 Beschrijving praktijkprobleem	5
1.3 Onderzoeksdoel	6
1.4 Onderzoeksvraag en deelvragen.....	6
2. Onderzoeksaanpak	7
2.1 Onderzoeksmethoden	7
2.2 Analysemethode	8
3. Resultaten.....	10
3.1 Resultaten vanuit literatuur, professionals en cliënten	10
3.1.1 Deelvraag 1 – Resultaten vanuit de literatuur	10
3.1.2 Deelvraag 2 – Resultaten vanuit de professionals	13
3.1.3 Deelvraag 3 – Resultaten vanuit de jeugdigen.....	17
3.2 Handelingsalternatieven presenteren	20
4. Ontwerpen en uitwerken handelingsalternatief.....	22
Bibliografie.....	24
Bijlage 1. Tijdsplanning	26
Bijlage 2. Randvoorwaarden	27
Bijlage 3. Bronnen overzicht	28
Bijlage 4. Respondentenoverzicht professionals.....	36
Bijlage 5. Interviewleidraad voor professionals	37
Bijlage 6. Respondentenoverzicht jeugdigen	38
Bijlage 7. Interviewleidraad voor jeugdigen.....	39
Bijlage 8. Horizontale vergelijking literatuur	40
Bijlage 9. Horizontale vergelijking professionals.....	63
Bijlage 10. Horizontale vergelijking jeugdigen	90
Bijlage 11. Het handelingsalternatief: Het handboek	96

Abstract

Onderzoeksvraag: Dit onderzoek geeft antwoord op de vraag “Op welke wijze kunnen de forensisch pedagogisch medewerkers van afdeling de Schoot (RJI de Hartelborgt) het gesprek aangaan met jeugdigen met emotieregulatie problematiek om inzicht te krijgen in hun binnenwereld en gemoed om een signaleringsplan op te stellen?”

Methode: Door middel van literatuuronderzoek en onderzoek onder professionals en jeugdigen wordt er op een methodische wijze gezocht naar een handelingsalternatief dat bijdraagt aan het handelen in de praktijk en het sociaal functioneren van de professionals en jeugdigen, waarbij de sociale context centraal staat.

Conclusie: Uit dit onderzoek blijkt dat er diverse belemmeringen worden ervaren bij het gebruik van het signaleringsplan.

Resultaat: Een praktisch handboek wat mogelijk houvast biedt om dit proces te ondersteunen.

1. Praktijkprobleem

1.1 Aanleiding en context

Vanaf september 2022 ben ik werkzaam als forensisch therapeutisch medewerker binnen de Rijks Justitiële Jeugdinrichting De Hartelborgt op de Forensische Observatie en Begeleidingsafdeling (FOBA) de Schoot. Op deze afdeling verblijven jongeren (hierna te noemen 'jeugdigen') van 12 tot 24 jaar die zich in een crisissituatie bevinden door acute, complexe problemen op geestelijk gebied (waaronder emotieregulatie problematiek) en daarnaast één of meerdere ernstige (gewelds-)delicten hebben gepleegd of daarvan worden verdacht (De Hartelborgt, persoonlijke communicatie, 2 maart 2023).

Met als behandeldoel 'stabiliseren' heeft een forensisch therapeutisch medewerker een aantal taken om dit mede te realiseren. Een van de taken is het zijn van mentor samen met een collega. De verantwoordelijkheden van een mentor zijn o.a. het verzamelen van gegevens over de jeugdige, observeren en gesprekken voeren en het opstellen van een begeleidingsplan en perspectief plan in samenwerking met de gedragswetenschapper en de psychiater (De Hartelborgt, persoonlijke communicatie, 2 maart 2023).

Om naar stabilisatie toe te werken, krijgen de mentoren de taak om een signaleringsplan op te stellen. Dit is een aantal jaar verplicht binnen de kinder- en jeugdpsychiatrie wanneer het een klinische behandeling in het gedwongen kader betreft (Mous & Tromp, 2016). Een signaleringsplan is een document dat jeugdige en mentor samen opstellen, waarin beschreven staat in welke fasen van spanning en gemoed de jeugdige kan verkeren en welke interventies/handelingen jeugdige en professionals kunnen toepassen om decompensatie of escalatie te voorkomen en terug te keren naar een fase van lagere spanning (Fockens, Bouman & Postulart, 2018). De Borg (2013) heeft hier een detaillering in aangebracht. De beschreven fasen moeten ook vroege voortekenen van een crisis in afzonderlijke fasen bevatten.

Volgens Appelo-Wichers, Appelo & Bos (2008) vat 'emotieregulatie' de processen samen waarmee een jeugdige invloed uitoefent op het bepalen, ervaren, uiten en hanteren van emoties. Emotieregulatie problematiek uit zich vaak in impulsief, gewelddadig en/of (zelf)beschadigend gedrag. Jeugdigen voelen zich vaak compleet overvallen door hun eigen verbale of fysieke uitbarsting. Dit gebeurt echter niet zonder aanleiding. Er zijn altijd signalen maar door de juiste interventie op het juiste moment kan escalatie voorkomen worden (Smulders, 2006). Dit moet inzichtelijk en visueel worden in een signaleringsplan, maar in de praktijk blijkt het voeren van dit soort gesprekken met de jeugdige veel moeilijker dan gedacht. De jeugdigen verkeren in een psychische crisis en hebben vaak geen inzicht in hun gemoed of het ontbreekt ze aan woorden, wat Van der Kolk (2022) beschrijft als 'alexithymie'. Verschillende zelf-gevoerde gesprekken met mijn mentorjeugdige om inzicht te krijgen in haar binnenwereld om een signaleringsplan te kunnen opstellen, bevestigde de aanleiding en urgentie. Op het moment dat het over haar gemoed ging, leek ze dicht te slaan en antwoordde ze met 'weet ik niet' en haalde ze haar schouders op en raakte ze afgeleid door externe prikkels. Dit herhaalde zich een aantal keer, totdat ze zelf aangaf er geen zin meer in te hebben en het gesprek wilde beëindigen. Met mijn co-mentor hebben we toen besloten om er later op terug te komen, maar tot op heden hebben wij nog geen ingang voor een gesprek gevonden. Daarnaast blijkt ook uit gesprekken met collega's (persoonlijke communicatie, 27 februari 2023) dat wanneer deze gesprekken met de jeugdige niet goed gevoerd kunnen worden en er geen signaleringsplan kan worden opgesteld, dit vaak aan de kant wordt gelegd: "Dat komt later wel". En dat terwijl een signaleringsplan het zelfinzicht van de jeugdige kan vergroten, het effect heeft op de emotieregulatie en de coping, het de-escalerend en dwang-reducerend werkt en een veilige en vertrouwde relatie met zowel de omgeving als de medewerkers creëert (Mous & Tromp, 2016).

Dit onderzoek wordt uitgevoerd binnen RJJI De Hartelborgt, op FOBA afdeling De Schoot. Dit is een forensische psychiatrische afdeling binnen het gedwongen kader, waar de jeugdigen geplaatst worden met een rechterlijke machtiging. Het leefklimaat is hierop aangepast en zorg staat voorop. De psychiatrische behandeling vindt volgens Dienst Justitiële Inrichtingen (persoonlijke communicatie, 2 maart

2023) plaats in een behandelklimaat, waarin rekening wordt gehouden met de kwetsbaarheid en beperkingen van de jeugdigen door middel van een op het individu toegesneden behandelaanbod van psychotherapeutische en psychologische behandeling, sociaalpsychiatrische begeleiding en systeem-behandeling binnen de context van multidisciplinaire 24-uurs zorg.

De directe betrokkenen in dit onderzoek zijn de jeugdigen, de forensisch therapeutische medewerkers, de gedragswetenschapper en de psychiater. De uitkomsten van dit onderzoek kunnen breder ingezet worden, bijvoorbeeld op andere afdelingen, gevangenissen of instellingen en verblijfplaatsen. Want er zijn meerdere mensen die te maken hebben met bovengenoemde problematiek.

Alle JJI's hanteren de YOUTURN-methode, die staat voor 'zelf doen'. Alles draait erom hem/haar te leren verantwoordelijker te denken en te doen in zijn/haar leven (Dienst Justitiële Inrichtingen, 2021). Echter is deze methode niet in zijn geheel te hanteren op afdeling de Schoot, vanwege de belastbaarheid, kwetsbaarheid en capaciteiten van de jeugdigen. Samen met de behandelaren kijken de medewerkers welke delen van de methode toepasbaar zijn en leveren maatwerk. Indien mogelijk worden er therapieën en andere activiteiten geboden. Daarnaast bepalen de gedragswetenschapper en de psychiater, in overleg met de mentoren de bejegeninglijnen, zodat de jeugdige kan stabiliseren en zichzelf kan ontwikkelen (Dienst Justitiële Inrichtingen, persoonlijke communicatie, 2 maart 2023).

Kijkende naar de omgeving en de maatschappij komen de jeugdigen terecht in andere onbekende situaties (bezoek, transport, etc.), die overweldigend en angstig kunnen zijn. Hierdoor kan de jeugdige in een andere staat van spanning terecht komen. Als het lukt om de signalen op die momenten op te pakken en ernaar gehandeld kan worden, kan escalatie voorkomen worden (Smulders, 2006).

1.2 Beschrijving praktijkprobleem

De gebruikte methode om te komen tot de beschrijving van het onderstaande praktijkprobleem voor dit onderzoek is de 5xW+H+W methode van Van der Donk & Van Lanen (2019).

Zoals beschreven in paragraaf 1.1 is het opstellen en het vormgeven van een signaleringsplan, binnen RJI de Hartelborcht, op afdeling de Schoot (FOBA) de verantwoordelijkheid van de mentor (Rijks Justitiële Jeugdinrichtingen, persoonlijke communicatie, 2 maart 2023). Uit de praktijk komt naar voren dat het visueel en inzichtelijk maken van het innerlijke proces en de fases van spanningsopbouw, de emoties/gevoelens, handelingen en in te zetten interventies in een signaleringsplan moeilijker is dan gedacht. Het probleem is dat het vrijwel niet mogelijk is om in gesprek te gaan over de binnenwereld van de jeugdige om hier inzicht in te krijgen, vanwege diens emotieregulatie problematiek. Dit heeft tot gevolg dat het niet mogelijk is om een signaleringsplan op te stellen, terwijl dat volgens Mous & Tromp (2016) een grote bijdrage levert aan de ontwikkeling van de jeugdige. Dit heeft invloed op de desbetreffende jeugdigen, de mentoren, de forensisch therapeutisch medewerkers en de behandelaren.

Het probleem treedt op wanneer een mentor in gesprek gaat over de binnenwereld van een jeugdige om een signaleringsplan op te stellen. De jeugdige slaat vaak dicht waardoor een gesprek over emoties en de spanningsopbouw niet meer mogelijk is. Dan is het niet meer mogelijk om te kijken het signaleringsplan en als er geen signaleringsplan is weet men niet hoe te handelen in een crisissituatie, want men weet niet wat de signalen zijn en hoe ernaar gehandeld moet worden (Smulders, 2006). Dit maakt de situatie onvoorspelbaar, gevaarlijk en verhoogt de kans dat er geweld gebruikt gaat worden of er dwang wordt toegepast. Maar ook kan iemand dan niet geholpen worden of er wordt verkeerd gehandeld. Daarnaast blijft het zelfinzicht van de jeugdige volgens Mous & Tromp (2016) ook minimaal en is er geringe kans op ontwikkeling van de emotieregulatie. Dit alles maakt dat het problematisch wordt.

Met het introduceren van het signaleringsplan is de emotieregulatie problematiek zichtbaar geworden doordat uit de praktijk blijkt dat de gesprekken over de binnenwereld van de jeugdige moeilijk te voeren zijn. Vanuit gesprekken met collega's komt naar voren dat een gevolg hiervan is dat de mentoren deze verantwoordelijkheden en dit onderdeel van het takenpakket naast zich neer leggen.

Als oplossing wordt er meestal bij emotieregulatie problematiek psychotherapie of andere soorten therapie geboden. Echter, welke behandeling bij deze jeugdigen effect heeft, is nog weinig onderzocht (Appelo-Wichers, Appelo & Bos, 2008). Daarnaast blijkt uit de praktijk dat het ook niet altijd mogelijk is om therapie in te zetten omdat iemand nog niet stabiel genoeg is of omdat een externe therapeut nodig is. Op het moment dat een jeugdige wél in staat is om in gesprek te gaan, wordt het signaleringsplan vormgegeven en passend gemaakt. Zo zijn er op dit moment twee jeugdigen die werken met een thermometer of met smileys, waarbij ze kunnen aanwijzen in welke fase van spanningsopbouw ze zich bevinden.

1.3 Onderzoeksdoel

Het onderzoeksdoel is om binnen 4 maanden een product te ontwikkelen, die forensisch therapeutisch medewerkers van afdeling de Schoot (RJI de Hartelborgt) kunnen inzetten, om het gesprek aan te gaan met de jeugdige om inzicht te krijgen in hun binnenwereld en gemoed om een signaleringsplan op te stellen. Als dit product effectief blijkt, zal dit bijdragen aan de ontwikkeling van de emotieregulatie en coping, reduceren van dwang en het de-escalerend werken, wat het team nastreeft. Het product komt tot stand in samenwerking met de therapeutisch medewerkers, jeugdigen en behandelaren, met daarbij rekening houdend met de privacy, autonomie en individuele behoeften.

1.4 Onderzoeksvraag en deelvragen

De onderzoeksvraag luidt als volgt:

- Op welke wijze kunnen de forensisch pedagogisch medewerkers van afdeling de Schoot (RJI de Hartelborgt) het gesprek aangaan met jeugdigen met emotieregulatie problematiek om inzicht te krijgen in hun binnenwereld en gemoed om een signaleringsplan op te stellen?

De deelvragen luiden:

- Deelvraag 1: Welke handelingsalternatieven biedt de literatuur voor het praktijkprobleem?
- Deelvraag 2: Welke handelingsalternatieven bieden professionals voor het praktijkprobleem?
- Deelvraag 3: Welke handelingsalternatieven bieden de jeugdigen voor het praktijkprobleem?

2. Onderzoeksaanpak

2.1 Onderzoeksmethoden

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende onderzoeksmethoden voor het verzamelen en analyseren van data. Er wordt uitgegaan van een kwalitatieve benadering. Het gaat om het verkrijgen van gedetailleerde informatie en hier betekenis aan geven. Het accent ligt op het ‘open’ karakter en oog hebben voor verschillende perspectieven, bewoordingen en meningen (Van der Donk & Van Lanen, 2019). Hieronder zijn de gebruikte methoden per deelvraag beschreven en verantwoord. De tijdsplanning van dit onderzoek is weergegeven in [bijlage 1](#). Ook zijn de randvoorwaarden omschreven in [bijlage 2](#).

Om te onderzoeken welk handelingsalternatief de literatuur biedt voor het praktijkprobleem, wordt er met een voorgestructureerd kijkkader, zowel een interne- als externe bronnenstudie gedaan. Er is gekozen voor twee verschillende bronnenstudies om zo de informatie uit de praktijk kritisch met de wetenschappelijke literatuur te kunnen vergelijken. Dit zorgt onder andere voor de betrouwbaarheid van dit onderzoek (Van der Donk & Van Lanen, 2019). De transparantie van de bronnen is bewerkstelligd door het overzicht in [bijlage 3](#). De verscheidenheid aan bronnen en daardoor perspectieven, vergroot de validiteit van dit onderzoek. Daarnaast zorgt het voorgestructureerde kijkkader er bij beide bronnenstudies voor dat er direct relevante, gedetailleerdere en specifieke informatie gezocht wordt en er niet te veel overige informatie wordt verzameld. Er wordt gericht gezocht en op relevantie, betekenis en inhoud gefilterd, maar met oog voor de meningen en bewoordingen, wat maakt dat dit een kwalitatief bronnenonderzoek is maar ook dat het bruikbaar is voor de praktijk (Van der Donk & Van Lanen, 2019).

Om antwoord te vinden op de vraag wat voor handelingsalternatief professionals bieden voor het praktijkprobleem, worden er voor dit onderzoek zes professionals bevraagd. Geselecteerd op basis van de dienstjaren, functie, ervaring met het onderwerp en werkwijze. Een overzicht van de respondenten is te vinden in [bijlage 4](#). Er worden individuele interviews gehouden die semigestructureerd worden vormgegeven. Er worden voorafgaand aan de interviews diverse thema’s met bijhorende vragen opgesteld als leidraad, deze is bij elk interview hetzelfde om met elkaar te kunnen vergelijken ([zie bijlage 5](#)). Het interview wordt op zijn beloop gelaten om de diepgang op te kunnen zoeken en ruimte te maken voor en rekening te houden met de mening en percepties van de geïnterviewde. Dit is eveneens reden dat er gekozen is voor een mondelinge bevraging. Deze vorm van bevragen maakt de kwalitatieve benadering van dit onderzoek (Van der Donk & Van Lanen, 2019). In het interview komen verschillende soorten vragen naar voren om in te kunnen zoomen op een bepaald onderdeel, om de diepgang op te zoeken of om het interview te structureren of specificeren. De vragen zijn opgesteld aan de hand van de informatie uit de bronnenstudies om zo de informatie te kunnen vergelijken en meerdere data-bronnen te integreren, ook wel triangulatie genoemd (Van der Donk & Van Lanen, 2019). Er worden zowel open als gesloten interviewvragen gesteld om tot de kern te komen. Per interview wordt er nieuwe informatie verzameld, waardoor de opvolgende interviews ook andere vragen bevatten om op de nieuwe informatie voort te borduren. De diversiteit aan functies, dienstjaren en ervaring van de geïnterviewden zorgt voor vergroting van de betrouwbaarheid. Ook wordt de validiteit van de antwoorden versterkt door de variatie aan perspectieven, meningen en functies. Alle geïnterviewden zijn wel werkzaam binnen dezelfde beroepspraktijk, waardoor de bruikbaarheid toeneemt (Van der Donk & Van Lanen, 2019).

Ten slotte wordt onderzocht wat voor handelingsalternatief de jeugdigen bieden voor het praktijkprobleem. Er worden zes jeugdigen mondeling bevraagd ([zie bijlage 6](#)). Vier van de geïnterviewde jeugdigen verblijven op afdeling De Schoot wat de bruikbaarheid verhoogt. Daarnaast worden er twee jeugdigen bevraagd die op de Schoot hebben verbleven, om te onderzoeken hoe het signaleringsplan wordt meegenomen en aangepast op de vervolgplaats. Er is gekozen om geheel voorgestructureerde interviews te houden, omdat ze zichzelf mogelijk mondeling beter kunnen verwoorden dan schriftelijk.

De jeugdigen op afdeling De Schoot geven aan vaak last te hebben van overprikkeling als gevolg van hun problematiek (Persoonlijke communicatie, 28 februari 2023). Met overprikkeling wordt een teveel van externe en interne prikkels bedoeld, dat inwerkt op iemands systeem. Omdat iemand overprikkeling niet zozeer voelt, is waarnemen ervan lastig. Maar het voortduren ervan leidt tot klachten en verzwakking (Groothengel, 2010). Door een aantal vaststaande vragen, gestructureerd, samen met de jeugdige op een rustige plek door te nemen, worden de prikkels mogelijk minder en kan diegene zichzelf verwoorden en zijn of haar verhaal en perspectief vertellen. Hierdoor blijven de antwoorden van kwaliteit en wordt er rekening gehouden met de geïnterviewde. In het interview komen verschillende soorten vragen naar voren om in te kunnen zoomen op een bepaald onderdeel, om de diepgang op te zoeken of te specificeren. De vragen zijn opgesteld aan de hand van de informatie uit de bronnenstudies om zo de informatie te kunnen vergelijken en meerdere databronnen te kunnen integreren (triangulatie) Van der Donk & Van Lanen (2019). Er worden zowel open als gesloten interviewvragen gesteld om tot de kern te komen. Per interview zijn de vragen hetzelfde om de antwoorden te kunnen vergelijken met elkaar ([zie bijlage 7](#)). Daarnaast zorgt de veelheid aan ervaring, de kennis over het onderwerp en de verschillende perspectieven voor de betrouwbaarheid en de validiteit (Van der Donk & Van Lanen, 2019).

2.2 Analysemethode

Voor het analyseren van de vergaarde data worden er in dit onderzoek verschillende analysemethoden gebruikt. De data wordt geordend per deelvraag, de naslagwerken zijn beschreven in de bijlagen. Hoe het transformeren en presenteren van de verzamelde data is gedaan, zoals Van der Donk & Van Lanen (2019) beschrijven als de fases om tot analyseresultaten te komen, is hieronder uitgewerkt.

Voor de bronnenstudies zijn er op bepaalde trefwoorden in zowel interne als externe bronnen gezocht. De bronnen bestaan uit beleidsdocumenten, wetenschappelijke studies, boeken en handboeken. Alle geraadpleegde bronnen (zoals in paragraaf 2.1 beschreven) zijn te vinden in [bijlage 3](#). In deze bijlage staat beschreven waar de desbetreffende bron vandaan komt, op welk trefwoord er is gezocht en waar de bron over gaat. Voor het analyseren van de informatie afkomstig uit de interne- en externe bronnenstudie is gebruikt gemaakt van verschillende leesstrategieën. Zo zijn er van tevoren trefwoorden en categorieën vastgesteld en relevante en passende bronnen gezocht. Ook is er gebruikt gemaakt van 'snowballing'. Hierbij wordt er vanuit relevante literatuur gekeken naar welke referenties de auteur noemt om zo verder te zoeken (Eekhof, Knuistingh Neven & Boukes, 2003). Hierna is er door middel van 'kritisch lezen' gekeken of een bron betrouwbaar is, om vervolgens per bron specifiek te zoeken op trefwoorden en zo relevante informatie op te halen, ook wel 'zoekend lezen' (Schuppert & Van den Bergh, 2017). Alle opgehaalde, gefilterde, relevante informatie is verzameld en per bron verwerkt in een tabel om zo de informatie te reduceren. Om uiteindelijk de informatie te kunnen presenteren, wordt de gereduceerde literatuur horizontaal vergeleken ([zie bijlage 8](#)). Dit houdt in dat alle informatie naast elkaar wordt gezet om deze kritisch te vergelijken. Er wordt gekeken naar overeenkomsten en verschillen, wat later in een samenvatting wordt omschreven in de bevindingen (zie paragraaf 3.1.1) om zo tot een conclusie te komen (Van der Donk & Van Lanen, 2019). De reden voor deze methode is dat er vanaf het begin een voorgestructureerd kijkkader is, door de vastgestelde trefwoorden en categorieën om zo niet af te wijken van de onderzoeksvraag en direct op relevantie te filteren.

Alle uitgevoerde interviews met de professionals zijn getranscribeerd. De informatie uit de gehouden interviews met de forensisch therapeutisch medewerkers en de gedragswetenschapper wordt geanalyseerd door de betekenisvolle tekstfragmenten te labelen, ook wel 'open coderen' (Van der Donk & Van Lanen, 2019). De open gecodeerde transcripten zijn op aanvraag in te zien. Vanuit de semigestructureerde interviews wordt er veel data verzameld. Door deze te labelen en de bestaande tekst te categoriseren, wordt de belangrijkste informatie geanalyseerd met de onderzoeksvraag goed voor. Er worden voorafgaand aan het analyseren al categorieën vastgesteld wat maakt dat het een 'deductieve werkwijze' is. De reden hiervoor is dat er dan nog specifiek gekeken kan worden naar de verzamelde data en zo ook gefilterd kan worden.

Wanneer de tekst open gecodeerd is, worden de antwoorden horizontaal vergeleken. Dit overzicht is te vinden in [bijlage 9](#). Dit houdt in dat de gecategoriseerde fragmenten worden vergeleken en worden de bevindingen aan de hand van de overeenkomsten en verschillen beschreven om zo tot een conclusie te komen en de analyseresultaten te presenteren (Van der Donk & Van Lanen, 2019). Er is gekozen voor deze instrumenten van dataverzameling omdat ze een open karakter hebben, het de specifieke en relevante informatie filtert en ervoor zorgt dat er niet afgeweken wordt van de onderzoeksvraag door bestaande denkbeelden en aannames.

Voor de gespreksverslagen is ook gebruikt gemaakt van open codering op een deductieve werkwijze om de belangrijkste informatie voor de onderzoeksvraag te reduceren voor het analyseren van de informatie (Van der Donk & Van Lanen, 2019). Deze zijn op aanvraag in te zien. Hierdoor kan de verkregen informatie specifieker gefilterd worden en wordt er alleen relevante informatie geanalyseerd. Verder worden de gecategoriseerde fragmenten horizontaal vergeleken ([zie bijlage 10](#)) en bevindingen beschreven op basis van overeenkomsten en verschillen om conclusies te trekken en de analyseresultaten te presenteren (Van der Donk & Van Lanen, 2019). De reden voor deze instrumenten van dataverzameling is eveneens dat deze instrumenten openheid geven, ze specifieke en relevante informatie filteren en zorgen dat bestaande ideeën en hypothesen niet zorgen voor het afwijken van de onderzoeksvraag.

3. Resultaten

3.1 Resultaten vanuit literatuur, professionals en cliënten

3.1.1 Deelvraag 1 – Resultaten vanuit de literatuur

In deze deelvraag wordt er door zowel interne als externe literatuur antwoord gegeven op de onderzoeksvraag. Er wordt ingegaan op wat een signaleringsplan is, wat het doel is en welke stappen er doorlopen kunnen worden samen met de jeugdige om tot een volledig opgesteld plan te komen. Daarnaast worden er belangrijke aspecten weergegeven waar door de pedagogisch medewerker rekening mee gehouden dient te worden tijdens het voeren van gesprekken en het opstellen van het signaleringsplan. Ook wordt er omschreven wat de verantwoordelijkheden, taken en uit te voeren handelingen van de pedagogisch medewerkers zijn binnen RJI de Hartelborgt. Deze deelvraag wordt ten slotte afgesloten met een conclusie waarin een antwoord op de onderzoeksvraag wordt geformuleerd en er handelingsalternatieven omschreven worden.

Het voorkomen dat een psychische crisis in de toekomst optreedt, is een van de doelen van het signaleringsplan (De Borg, 2013). Daarnaast is het zelfinzicht en de copingvaardigheden van de jeugdigen vergroten, de-escalerend werken en de verminderde inzet van dwang ook de opbrengst van het werken met een signaleringsplan (Mous & Tromp, 2016). Zo ook voor de forensisch pedagogisch medewerkers (PM'ers) van afdeling de Schoot.

Volgens Menger, Krechtig & Bosker (2022) is het werken met een signaleringsplan een methode die ingezet kan worden ingezet om risico's te beheersen, ontwikkeld in de forensische psychiatrie, waar psychische crisis gepaard gaat met agressiedoorbraken. Een belangrijke stap in het beheersen van de crisis van de jeugdigen bestaat uit de ontwikkeling van strategieën waarin de mentoren (hierna 'PM'ers') in samenwerking met jeugdigen (1) vroege signalen herkennen in de verschillende fases waarin deze optreden en (2) preventieve interventies inzetten om het risico van het optreden van de crisis te minimaliseren. Het gaat niet alleen om het uiteindelijke document, maar ook om het proces ernaar toe. Het is van belang om een signaleringsplan aangepast aan de jeugdige te schrijven, zodat zij zelf ook leren om deze voortekenen te herkennen en daarmee de oplopende spanning te reduceren (Birchwood, 2000). Zo behoort een signaleringsplan aan te sluiten bij de beleavingswereld van de jeugdige, is het 'een plan op maat', vereist het een samenwerking tussen de jeugdige, de mentoren, het netwerk en de behandelaar en behoeft het voortdurende bijstelling en een positief waarderende houding van de PM'ers (De Borg, 2013).

Het proces naar het signaleringsplan toe bestaat uit verschillende fases: de introductiefase, de inventarisatiefase, de monitoringfase en de actiefase (Menger, Krechtig en Bosker, 2022). Tijdens de eerste fase staat het in een begrijpelijke taal informeren centraal (De Borg, 2013).

Er wordt uitgelegd wat een signaleringsplan is, wat het doel is, wat de te zetten stappen zijn en wat de positieve effecten en uitkomsten kunnen zijn (De Borg, 2013). Het is zaak dat de jeugdige de informatie begrijpt. Om dit te kunnen realiseren, heeft de PM'er kennis nodig over wie er tegenover hem/haar zit (Koekkoek, 2011). Het verhaal van de jeugdige, de problematiek en de beleavingswereld zijn allemaal van belang om de begeleiding aan te kunnen laten sluiten en maatwerk te leveren (Koekkoek, 2011). Een PM'er op de Schoot dient kennis te hebben over de problematieken van de jeugdigen, de voortgangsdelen en behandelingen en wordt eens per jaar bijgeschoold om dit up-to-date te houden (Sector JIJ, persoonlijke communicatie, 14 april 2023).

Om deze informatie zo goed mogelijk over te dragen, is het belangrijk dat de PM'er de kennis goed beheerst en weet wat hij/zij moet doen. Gezien de problematiek van de jeugdigen, is er behoefte aan duidelijkheid, structuur en laagdrempelige en toegankelijke informatie (De Hartelborgt, persoonlijke communicatie, 14 april 2023). Daarnaast geven Menger, Krechtig & Bosker (2022) ook aan dat de twee belangrijkste criteria voor het slagen van het werken met signaleringsplannen zijn: (1) de jeugdige moet accepteren dat hij/ zij met signaleringsplannen kan leren om het gedrag te stabiliseren, en

(2) de jeugdige moet begrijpen hoe het werken met signaleringsplannen hem/haar kan ondersteunen in het voorkomen van crisis en ontregelen. Om dit te waarborgen dient een PM'er op de hoogte te zijn van de recente ontwikkelingen, verwachtingen, verantwoordelijkheden en de achterliggende doelen en werkwijze. Dit is onderdeel van het inwerkprogramma binnen de RJJ (Rijks Justitiële Jeugdinrichtingen, persoonlijke communicatie, 14 april 2023).

Wanneer een jeugdige de informatie tot zich heeft gekregen, wordt er door de PM'er gekeken of de jeugdige bereid is om te werken aan gedragsverandering (De Borg, 2013). Het signaleringsplan kan binnen het gedwongen kader opgelegd worden. Hierdoor kan een jeugdige onvrijwillig moeten meewerken en kan hier tegen in gaan. Menger, Krechtig & Bosker (2022) noemen dit ook wel '*reactance*'. Dit is een universele en voorspelbare basisreactie wanneer iemand geconfronteerd wordt met maatregelen of besluiten die de (ervaring van) vrijheid inperken. Een jeugdige hoeft echter niet gemotiveerd te zijn om toch mee te kunnen werken met het signaleringsplan, externe motivatie is ook een vorm van motivatie (Menger, Krechtig & Bosker, 2022). Echter, de motivatie die voortkomt uit identificatie is het meest duurzaam doordat de jeugdige inziet en accepteert dat er een bepaalde gedragsverandering nodig is, ook wel autonome motivatie (Van der Veen & Goijarts, 2012). Het oog hebben voor de motivatie van de jeugdige is een belangrijk aspect voor de PM'er.

De volgende fase is volgens Menger, Krechtig & Bosker (2022) de inventarisatiefase. Hierin staan de vroege voortekenen, observaties en de spanningsfases centraal. De PM'er en de jeugdige gaan samen de binnenwereld van de jeugdige verkennen. De informatie van de jeugdige zelf, de informatie vanuit de collega's en de behandelaar en eventueel de informatie uit het sociaal netwerk worden in kaart gebracht en verwerkt tot signalen. Hierbij is het noodzakelijk om eerdere decompensatie, emoties, gevoelens, uitingen en handelingen te onderzoeken en te koppelen aan de fases van spanningsopbouw (De Borg, 2013).

Essentieel voor deze fase is het contact maken met emoties, gevoelens, gedachten, behoeften, neigingen en gedrag, iets wat Van der Stel (2013) omschrijft als '*zelfregulatie*'. Door zelfregulatie worden mensen vaardiger, kunnen ze processen in of van zichzelf beïnvloeden, gaan ze sociale verbintenissen aan en groeit hun autonomie. Daarnaast stelt Van der Stel (2013) dat mensen met psychische moeilijkheden vroeg of laat problemen in hun zelfregulatie ervaren. Hierdoor ervaren ze moeite met het zelfregulerend vermogen, het vermogen om hun emoties en gevoelens onder woorden te brengen en hun gedrag en handelingen te beïnvloeden. Appelo-Wichers, Appelo & Bos (2008) omschrijft dit als '*emotieregulatie problematiek*', wat zich vaak uit in impulsief, gewelddadig en/of (zelf)beschadigend gedrag. De jeugdigen op afdeling de Schoot hebben hier mee te maken. Ze bevinden zich in een crisissituatie door acute, complexe problemen (o.a.: psychotische stoornis, PTSS, een ernstige persoonlijkheidsstoornis in ontwikkeling, schizofrenie, autisme) en hebben vaak een verminderd inzicht in hun binnenwereld wat gepaard gaat met overprikkeling en agressie-doorbraken (De Hartelborgt, persoonlijke communicatie, 14 april 2023). Dit kan het verkennen van deze binnenwereld en het voeren van de gesprekken bemoeilijken. Het is aan de PM'ers om samen met de jeugdige de omstandigheden, triggers en binnenwereld te ontdekken, om zo de '*kwetsbare patronen*', zoals Mengers, Krechtig en Bosker (2022) ze omschrijven te vinden en decompensatie en ontregeling te voorkomen.

De mogelijke moeilijkheid van de gesprekken die gevoerd moeten worden en de onderliggende problematiek van de jeugdige maakt dat het contact tussen de jeugdige en de PM'er niet altijd spontaan tot stand komt (Jenner, 2012). Het contact maken en de wijze waarop de jeugdige en de PM'er in de begeleiding met elkaar omgaan, is volgens Koekkoek (2011) de basis voor een mogelijk succesvolle begeleiding. Het kan zijn dat iemand al vaker geprobeerd heeft om een signaleringsplan op te stellen of om te praten over de binnenwereld, maar dat het in zijn/haar ogen niet helpt. Het is dan goed om hiervan op de hoogte te zijn, maar hierin objectief te blijven. Ook geeft hij aan dat het bewust zijn van de sociale en culturele verschillen en het geven van ruimte in de professionele relatie, het makkelijker kan maken om het contact in te gaan (Koekkoek, 2011). Evenals De Borg (2013) geeft ook Koekkoek

(2011) aan dat een positieve benadering belangrijk is. Het geven van toekomstperspectief en de hoop op kansen creëren, kan hierbij helpen. De samenwerking tussen de jeugdige en de PM'er is van essentieel belang, met daarbij ondersteuning biedend op zowel sociaal en emotioneel vlak, als op het praktische gedeelte (Sectordirectie Justitiële Jeugdinrichtingen, persoonlijke communicatie, 14 april 2023). De steun die een PM'er kan bieden, fungeert volgens Dijkstra (2014) mogelijk als stressbuffer. En benadrukt eveneens het belang van een optimale samenwerking met ondersteuning.

Hierop volgend komt de derde fase aan bod: de monitoringsfase (Menger, Krechtig & Bosker, 2022). De observaties vanuit de behandelaar, de PM'er en de inzichten van de jeugdige komen hier bij elkaar en worden gemonitord. Dit houdt in dat de jeugdige de signalen bij zichzelf gaat leren herkennen en samen met de PM'er gaat kijken of de beschreven signalen in de praktijk kloppen en of ze passen bij de fases van spanningsopbouw (De Borg, 2013). In deze fase kan er ook discussie plaatsvinden tussen de PM'er en jeugdige over de meningsverschillen over de beschreven signalen, observaties of inschattingen. Het gaat er niet om wie er gelijk heeft, het is hier van belang dat de PM'er neutraal blijft en onderzoekt hoe de jeugdige zijn gedrag interpreteert met als doel om het proces naar zelfinzicht op gang te brengen. Ook hier komt het essentiële belang van de samenwerking naar voren en is een neutrale en onbevooroordeelde houding van de PM'er gewenst (Menger, Krechtig & Bosker, 2022).

De laatste fase is het opstellen van een actieplan (Menger, Krechtig & Bosker, 2022). Hier wordt samen met de jeugdige gekeken naar de acties die ondernomen moeten worden wanneer er voor tekenen optreden. Hier wordt onderscheid gemaakt tussen de acties die de jeugdige zelf kan uitvoeren en welke acties de op dat moment aanwezige PM'ers moeten ondernemen, met als doel escalatie te voorkomen (De Borg, 2013). Er wordt gekeken naar de draaglast, draagkracht en het draagvlak om zo op maat interventies in te kunnen zetten (Menger, Krechtig & Bosker, 2022). Voorbeelden hiervan kan zijn dat de jeugdige de spanningsvolle situatie vermijdt of zich terugtrekt op kamer met muziek, voor de PM'er kan dit zijn dat ze de jeugdige aanmoedigen tot een gesprek of dat ze in uiterste nood de regie overnemen. Deze acties worden ook wel de 'in te zetten interventies' genoemd. Passend bij de aard van de jeugdige en de problematiek, worden na het observeren van signalen en oplopende spanning, interventies ingezet (Koekkoek, 2011). Om zo effectief, efficiënt en professioneel mogelijk te handelen, is het van belang dat het signaleringsplan door alle PM'ers op dezelfde manier gehanteerd wordt. Dit zorgt voor eenduidigheid in handelen, duidelijkheid en voorspelbaarheid naar de jeugdige en vertrouwen en veiligheid voor beide partijen (Menger, Krechtig & Bosker, 2022).

Het werken aan gedragsverandering is persoonsgebonden maatwerk. Tijdens een traject of verblijf van een jeugdige kunnen omstandigheden veranderen, wat vraagt om voortdurende aanpassing. Zo dient ook een signaleringsplan tijdig geëvalueerd en eventueel aangepast te worden (Menger, Krechtig & Bosker, 2022). Daarnaast vraagt het proces van het opstellen van een signaleringsplan om betrokkenheid van de jeugdige bij de stappen die worden gezet, indien medewerking. Door de actieve deelname van de jeugdige aan het begeleidingsproces, neemt ook de kans toe dat het zelfinzicht en de copingvaardigheden worden vergroot en dat gedragsverandering mogelijk wordt gemaakt. Zo ook op het moment dat een signaleringsplan geëvalueerd en aangepast wordt. Op het moment dat een jeugdige niet meewerkt aan het opstellen van een signaleringsplan, zal de PM'er het overnemen en op basis van observaties vanuit het team en de behandelaars een signaleringsplan opstellen, maar er blijft communicatie met de jeugdige omtrent de invulling van het signaleringsplan (Menger, Krechtig & Bosker, 2022).

Zoals beschreven heeft een PM'er verschillende verantwoordelijkheden als het gaat om zijn mentor-jeugdige. Zo is de PM'er het eerste aanspreekpunt en coacht hij/zij de jeugdige op het vergroten van vaardigheden (Sectordirectie Justitiële Jeugdinrichtingen, persoonlijke communicatie, 14 april 2023). Daarnaast is het de taak van alle PM'ers om de jeugdigen feedback op hun gedrag te geven, ze te leren communiceren, delen, samenwerken en om te gaan met spanningen en conflicten (Dienst Justitiële Inrichtingen, persoonlijke communicatie, 14 april 2023). Dit alles strookt met de richtlijnen van een

signaleringsplan volgens Menger, Krechtig & Bosker (2022) en De Borg (2013). Het enige verschil is dat in de documentatie van RJJI de Hartelborgt en de overkoepelende organisatie niets te vinden is over een signaleringsplan. Er staat nergens beschreven wat het is, wat het doel ervan is en hoe het ingezet zou moeten worden, terwijl iedere PM'er op afdeling de Schoot dit opgelegd krijgt.

Kortom, er bestaan handboeken voor signaleringsplannen zoals die van De Borg (2013) en richtlijnen over het proces zoals Menger, Krechtig & Bosker (2022) deze omschrijven met daarbij aanvullende informatie over de belangrijke aspecten, maar dit is niet te vinden in de interne documentatie. De conclusie die getrokken wordt uit dit literatuuronderzoek is dat er voor de forensisch pedagogisch medewerkers geen gespecificeerde kennis, gericht op emotieregulatie problematiek voor een forensische psychiatrische setting beschikbaar is binnen RJJI de Hartelborgt over het signaleringsplan en de gespreksvoering omtrent de binnenwereld en gemoed, wat het mogelijk maakt om een gesprek aan te gaan over het signaleringsplan.

Op de vraag op: “op welke wijze kunnen de forensisch pedagogisch medewerkers van afdeling de Schoot (RJJI de Hartelborgt) het gesprek aangaan met jeugdigen met emotieregulatie problematiek, om inzicht te krijgen in hun binnenwereld en gemoed om een signaleringsplan op te stellen?” geeft de literatuur als handelingsalternatief dat er intern informatie beschikbaar moet zijn over het opstellen van signaleringsplannen met daarin de richtlijnen, fases en belangrijke aspecten die de forensisch pedagogisch medewerkers kunnen helpen. Geheel gespecificeerd op het gedwongen kader en de forensische psychiatrische zorg en beschikbaar in de interne databank. Daarnaast is een andere mogelijkheid dat er een training gegeven wordt aan de forensisch pedagogisch medewerkers over het opstellen van een signaleringsplan, het doel hiervan en hoe het proces vormgegeven kan worden.

3.1.2 Deelvraag 2 – Resultaten vanuit de professionals

De tweede deelvraag geeft de professionals de gelegenheid om antwoord te geven op de onderzoeksvraag. Ze vertellen over wat een signaleringsplan voor hen is, hoe deze vormgegeven kan worden, wat de opbrengsten ervan zijn en hoe zij door middel van gespreksvoering een signaleringsplan met hun mentorjeugdigen opstellen. Ook worden er meningen en perspectieven gegeven op het inzetten van signaleringsplannen en de belangrijke aspecten. Daarnaast wordt er ingegaan op de belemmeringen die zij ervaren in het werkveld en welke oplossingen zij geschikt vinden voor deze problemen. Ten slotte wordt er afgesloten met een conclusie waar er antwoord wordt gegeven op de onderzoeksvraag en er handelingsalternatieven beschreven worden.

Stabiliseren en uiteindelijk re-integreren is het doel voor de jeugdigen op de Schoot. Hiervoor is inzicht in eigen handelen en verandering van gedrag nodig. Waar de een spreekt van therapie, zoals ‘emotieregulatie therapie’ of ‘psychotherapie’ spreekt respondent 1 van een signaleringsplan als therapie en is dit volgens haar net zo waardevol in de behandeling. Alle respondenten zijn met dit behandellement bekend, zoals aangegeven in de interviews. Maar toch wordt het niet altijd ingezet.

Een signaleringsplan is volgens respondent 1 een hulpmiddel, zoals ook De Borg (2013) en Menger, Krechtig & Bosker (2022) beschrijven, “waarbij je jeugdigen met emotieregulatie problematiek en spanningsregulatie of problemen/risicovol gedrag, in het kader van die problematiek zoals suïcide, automutilatie of agressiedoorbraken, kan helpen die vaardigheden te vergroten maar ook om te helpen. Om zo dat soort impulsdoorbraken of zelfbeschadiging te verminderen of te voorkomen.” De theorie achter het signaleringsplan komt vanuit de-escalerend werken, emotieregulatie en cognitieve gedragstherapie. Het is een middel om de signalen helder te krijgen om daarnaar te handelen. Deze geef je vorm in samenspraak met de jeugdige waar het om gaat, want het is belangrijk dat diegene zichzelf herkent en daarmee aan de slag gaat. De verwachting die respondent 1 benoemt, is dat de PM'ers kennis hebben van wat een signaleringplan is en met welk doel ze die inzetten bij de jeugdigen. Vanuit daar krijgen ze de kennis van het niveau van de jeugdige en dienen ze zich hieraan aan te passen zodat

ze samen met de jeugdige het plan vorm kunnen geven. Het wordt een 'plan op maat' (De Borg, 2013). "Het streven is om gelijk na binnenkomst van een jeugdige te starten met het opstellen zodat het ook direct gebruikt kan worden", zoals respondent 1 aangeeft.

Zoals Menger, Krechtig & Bosker (2022) aangeven dat een signaleringsplan uit verschillende fases met signalen bestaat, beschrijven respondent 2 en respondent 3 het signaleringsplan als een weergave van de spanning die een jongen ervaart, gesplitst in verschillende gradaties. Waar het begint bij "er is geen spanning" met aan het eind "het is crisis" en daartussen de fases van spanningsopbouw. Aangevuld met de acties die de jeugdige of de PM'ers kunnen inzetten om te zorgen voor verlaging van de spanning. "Een gebruiksaanwijzing of handleiding voor jou", zoals respondent 2 het noemt. Waar ook respondent 4 en respondent 5 aangeven dat zij het zien als een tool die voor zowel de PM'ers als de jeugdigen inzicht creëert in de gedachten, emoties, gevoelens en het gedrag van de jeugdigen. Het gaat hier ook om de triggers, ofwel de 'kwetsbare patronen' van Menger, Krechtig & Bosker (2022) die zichtbaar worden. "Een stukje zelfevaluatie, zoals het 5G-schema", aldus respondent 6.

Over de opbrengsten van een signaleringsplan geeft respondent 1 aan dat het naast het inzicht creëren en vaardigheden vergroten ook helpt om de omgeving veiliger te maken, het handvatten geeft in de bejegening en richtlijnen uitzet voor de observaties. Daarnaast neemt door de veiligheid ook het vertrouwen toe bij de jeugdigen, waardoor ze meer delen. Maar ook de eigen regie neemt toe. "Zo hebben de jeugdigen invloed op hun eigen product en ook gelijk op de bejegening, wat maakt dat het een onderdeel van de eigen behandeling wordt", aldus respondent 1. Iets wat ook Mous & Tromp (2016) beschrijven. Respondent 6 kenmerkt dat naast het creëren van inzicht, het ook bijdraagt aan het sneller acteren van de PM'ers. Waar Respondent 2 dit aanvult door te benoemen dat het signaleringsplan ook zorgt voor eenduidig handelen vanuit de PM'ers, het geeft structuur, duidelijkheid en voorspelbaarheid.

Een belangrijk aspect wat alle respondenten benadrukken is dat het signaleringsplan een werkdokument is. Dit houdt in dat het geëvalueerd en aangepast dient te worden naar de situatie. Wanneer het beeld verandert, iemand zijn vaardigheden vergroot of andere inzichten opdoet, kan het plan veranderen. De opbrengsten kunnen hier invloed op hebben. Dit is ook van toepassing als een jeugdige naar een andere afdeling of verblijfplek verhuist.

Over de te doorlopen stappen, geeft respondent 2 aan dat het begint bij het uitvogelen of een jeugdige behoefte heeft om aan het signaleringsplan te werken. Hiervoor geeft hij bij de jeugdige aan te willen werken aan een signaleringsplan en geeft een uitleg over wat het signaleringsplan is en het doel ervan. Wanneer de welwillendheid er niet is, kan een PM'er het ook niet opdringen. Een jeugdige moet dan eerst tegen de consequenties van zijn gedrag aanlopen om de noodzaak van gedragsverandering in te zien, wat Van der Veen & Goijarts (2012) omschrijven als 'autonome motivatie'. Wanneer dit er is, is het beginnen met het maken van een stoplicht als signaleringsplan, niet heel moeilijk volgens respondent 2. Hij begint eerst met het vormgeven van het format om deze dan in te vullen. Na de introductie vult hij net als respondent 4, respondent 5 en respondent 6, de fases van spanning stap voor stap in samen met de jeugdige door eerdere situaties te evalueren. Met het 5G-schema in hun achterhoofd bespreken ze eerdere crisissituaties of positieve ervaringen en geven ze de uitkomsten weer in een format. Er kunnen ook observaties van PM'ers gebruikt worden om signalen te omschrijven.

Waar respondent 1 aangeeft: "afstemmen op de problematiek", bedoelt ze dat het signaleringsplan aangepast moet worden aan de jeugdige. Daarnaast worden er door de respondenten verschillende vormen benoemd. Respondent 2 geeft aan dat 'het stoplicht' of 'de thermometer veel voorkomt en dit vaak werkt bij zijn mentorjeugdigen. Ook respondent 6 geeft aan graag met 'de thermometer' te werken, omdat hier meer tussenfases weergegeven kunnen worden. Maar ook een tabel met verschil-

lende fases met informatie wordt als format aangehouden, wat respondent 4 aangereikt heeft gekregen toen hij hier voor het eerst mee aan de slag ging. Hij vindt wel dat iedereen er zijn creatieve draai aan moet kunnen geven.

In tegenstelling tot de andere respondenten, geeft respondent 3 aan niet te werken met het signaleringsplan. Althans, niet op papier. Zij benoemt dat ze op gevoel werkt omdat dat bij haar past. "Het is eigenlijk wel een signaleringsplan, maar niet vastgelegd.", geeft respondent 3 aan. Ze weet wat er van haar verwacht wordt, maar blijft bij haar eigen bejegening. Toch heeft ze wel dezelfde gesprekken, verkent ze de binnenwereld, maar heeft ze daar geen format voor nodig. Het gaat volgens haar allemaal om het contact maken. Iets wat bij alle respondenten naar voren komt als belangrijk.

Vooral in de gespreksvoering met de jeugdigen zijn de respondenten het met elkaar eens. "Contact, dat is waar het om gaat", aldus respondent 3. Respondent 5 geeft aan dat hij, voordat er überhaupt een gesprek plaatsvindt, wil weten wie er tegenover hem zit. Hij wil inzichtelijk hebben met wat voor problematiek de jeugdige kampt, omdat hij dan weet hoe hij het gesprek moet vormgeven. Hij past zich aan, heeft vooraf inzicht in de belevingswereld en levert maatwerk, zoals er verwacht wordt van een PM'ers op de Schoot (Sector JIJ, persoonlijke communicatie, 14 april 2023) en ook respondent 1 benoemt als verwachting. Daarnaast is het volgens respondent 6 van belang om oog te hebben voor de non-verbale signalen, observeren wat er gebeurt en dit ook feitelijk teruggeven. Ze benoemt dat het een valkuil kan zijn om suggestieve vragen te gaan stellen of te snel in te vullen als het even stil is. Onbewust kan je iemand een bepaalde kant opsturen of kan het overkomen als een vragenvuur, wat ook een belemmering kan zijn voor de begeleiding (Koekkoek, 2011). Het voeren van moeilijke gesprekken over de binnenwereld is volgens respondent 2 en respondent 6 iets wat je leert door ervaring. "Je moet durven te spelen", waarmee respondent 2 beschrijft dat het gaat om buiten de lijntjes te durven kleuren. Net even buiten de randjes gaan om te zien wat iemand aan kan, de draagkracht en draaglast (Menger, Krechtig & Bosker, 2023). Maar wanneer iemand moeite heeft met het praten over de binnenwereld, geen inzicht heeft op zijn of haar emoties en de regulatie daarvan of er niet over wilt praten, is het volgens respondent 1 en respondent 3 van belang om laagdrempelig contact te maken en ook ruimte te maken voor de behoefte van de jeugdige. Wanneer iemand even niet wilt praten, dan ook niet opdringen. "Er gewoon zijn", aldus respondent 3, een neutrale en onbevooroordeelde houding, de essentie van de samenwerking voor ogen houden en ondersteuning bieden waar nodig.

Voor het aangaan van de gesprekken over de binnenwereld en het opstellen van een signaleringsplan benoemen de respondenten een aantal hulpmiddelen die ter beschikking zijn. Ze vertelt respondent 2 dat de methodiekcoaches er zijn om vragen te beantwoorden, maar dat zij ook een legio aan spelletjes hebben om in te kunnen zetten. Zoals emotie-herken spelletjes en het kwaliteitenspel. Ook geeft respondent 1 aan dat het de bedoeling is dat een PM'er tijdens de inwerkperiode informatie krijgt over de procedures op de afdeling, zoals ook beschreven in het inwerkprogramma (Rijks Justitiële Jeugdinrichtingen, persoonlijke communicatie, 14 april 2023), dus ook over het signaleringsplan. Maar ook als iemand tegen iets aanloopt, dan kan diegene terecht bij de gedragswetenschapper voor vragen. Tevens benoemt respondent 1 ook de interventies vanuit de therapieën en de spelletjes van de methodiekcoaches. Respondent 4 benoemt het voorbeeld van het signaleringsplan als hulpmiddel of de collega's waarbij hij terecht kon voor vragen. Maar daar houdt het ver op, volgens de respondenten.

Zoals eerder beschreven, geeft respondent 1 aan dat het signaleringsplan niet altijd wordt ingezet. Op de afdeling ziet ze dat er binnen de mentoraten een drempel lijkt om met het signaleringsplan te beginnen. "Binnen de behandeling zie je dat het wordt gemaakt, maar dat er niet consequent naar wordt gehandeld terwijl ik denk, het is zo'n fijn en handig product en interventie. Werk er nou gewoon mee.", zoals respondent 1 aangeeft. Maar ook het evalueren en aanpassen lijkt een terugkomend probleem. Zij geeft aan dat dit ligt aan het gebrek aan kennis. Hierdoor gaan PM'ers in de vermijding en laten ze een bruikbaar middel liggen.

Daarentegen ervaren ook de andere respondenten problemen als het gaat over opstellen van het signaleringsplan en het aangaan van de gesprekken die hiervoor nodig zijn. Zo geeft respondent 3 aan: “Ik denk dat er soms te veel vanuit wordt gegaan dat mensen het allemaal wel moeten weten, of allemaal wel weten”, na bijvoorbeeld een inwerkperiode, maar dat dit niet altijd zo is. Ook respondent 2 geeft aan dat het belangrijk is om te weten wat een signaleringsplan is en wat het doel ervan is, maar dat niet iedereen dat weet. Het is dan ook volgens hem een vreselijk ingewikkeld instrument om op te moeten stellen als er gebrek aan kennis en ervaring is. Aanvullend hierop benoemt respondent 4 zijn onzekerheid als het gaat om zijn kennis en ervaring. Hij geeft aan weinig informatie te hebben gekregen tijdens zijn inwerkperiode en ook binnen de instelling is er verder vrijwel geen informatie te vinden. Ook niet iedereen weet van het bestaan van de spelletjes of weet bij wie hij moet zijn voor vragen. Maar daar kan volgens respondent 1 verandering in komen.

Als oplossing heeft respondent 1 een duidelijk idee: “de kennis binnen het team vergroten en ze op de hoogte brengen van de achterliggende doelen.” Ze benoemt psycho-educatie en deskundigheidsbevordering. Iets wat ook Menger, Krechtig & Bosker (2022) beschrijven als hulpmiddel om aan te kunnen sluiten bij de jeugdige en hem te helpen bij het begrijpen van zijn of haar problematiek. Maar ook het inzichtelijk krijgen van wat een signaleringsplan is met de theoretische achtergrond. Alle vragen die een PM'er zichzelf en de jeugdige zou kunnen stellen, verschillende voorbeelden van signaleringsplannen, hoe ze rekening kunnen houden met de problematiek van de jeugdige, de hulpmiddelen die een PM'er kan inzetten en welke alternatieven er zijn. Allemaal samen gebundeld en beschikbaar voor de PM'ers. Ook respondent 4 sluit zich hierbij aan en vertelt dat het fijn zou zijn om een format te hebben met daarin beschreven wat de kern en essentie van een signaleringsplan is en wat het moet bevatten. Ook zouden spelletjes volgens hem ideaal zijn om in te zetten omdat er hier veel informatie mee te verkrijgen is, zonder dat de jeugdigen het door hebben en het ze mogelijk makkelijker maakt om aspecten van zichzelf te benoemen op een laagdrempelige en speelse manier. “Een duidelijke template, die meteen ingezet kan worden, makkelijk gevonden kan worden, die door iedereen, ongeacht of je nou universitair of VMBO opgeleid bent, ingevuld kan worden en die ook bruikbaar is voor de verschillende doelgroepen” is voor respondent 5 de oplossing. Respondent 6 grijpt terug naar het 5G-schema en benoemt dat hier veel meer in zit als je dit samen met de jeugdige zou doorlopen per situatie, maar dat wel als team zijnde moet gebeuren om eenduidig te handelen en het ons eigen te maken. Maar ook hier is kennis voor nodig. Maar buiten de kennis om, vindt respondent 3 het uiterst belangrijk dat iedereen eerst contact maakt. Een band opbouwen, flexibel zijn, nabijheid bieden, maar ook je grenzen aangeven, zo creëer je duidelijkheid, voorspelbaarheid, maar ook veiligheid. Dit is volgens haar de basis om überhaupt gesprekken over de binnenwereld te kunnen voeren. Kortom, er is kennis over het signaleringsplan, er zijn hulpmiddelen om PM'ers te helpen en er worden gesprekken gevoerd over de binnenwereld en gemoed om een signaleringsplan op te stellen, maar dit is niet voldoende. De conclusie die getrokken wordt uit het onderzoek onder de professionals is dat door het gebrek aan kennis, informatie en ervaring er niet wordt gewerkt met het signaleringsplan zoals het zou moeten en er niet consequent volgens richtlijnen wordt gehandeld.

Op de vraag: “op welke wijze kunnen de forensisch pedagogisch medewerkers van afdeling de Schoot (RJI de Hartelborgt) het gesprek aangaan met jeugdigen met emotieregulatie problematiek, om inzicht te krijgen in hun binnenwereld en gemoed om een signaleringsplan op te stellen?” geven de professionals als handelingsalternatief dat er een document moet komen waarin de uitleg over het signaleringsplan, de essentie en kern hiervan, de verschillende voorbeelden, hulpmiddelen, alternatieven en de belangrijke elementen beschreven staan. Daarnaast is een andere mogelijkheid dat het signaleringsplan een verplicht onderdeel moet worden in het mentoraat en er een overzicht op afdeling de Schoot komt te hangen met alle signaleringsplannen om zo ervoor te zorgen dat er consequenter mee gewerkt wordt.

3.1.3 Deelvraag 3 – Resultaten vanuit de jeugdigen

De derde en tevens laatste deelvraag biedt de jeugdigen de ruimte om antwoord te geven op de onderzoeksvraag. Zij vertellen wat een signaleringsplan voor hen is, hoe die van hen eruit ziet en hoe ze hieraan gewerkt hebben met hun mentoren. Ook benoemen ze de belemmeringen die ze ervaren hebben tijdens het werken aan het signaleringsplan. Ze geven aan wat zij belangrijk vinden, wat zij vinden dat de pedagogisch medewerkers zouden moeten doen om samen met het gesprek aan te gaan en aan het signaleringsplan te werken. Ten slotte wordt deze deelvraag afgesloten met een conclusie waarin er antwoord wordt gegeven op de onderzoeksvraag en er handelingsalternatieven worden omschreven.

Het zorgen voor de jeugdige, coachen, vaardigheden aanleren, het is allemaal de taak van de mentor van een jeugdige (Rijks Justitiële Jeugdinrichtingen, persoonlijke communicatie, 14 april 2023). Zo ook het samen werken naar een signaleringsplan. Maar in dit proces is ook het van belang om de jeugdige te betrekken. Gedragsverandering is immers persoonsgebonden maatwerk (Menger, Krechtig & Bosker, 2022). Toch blijkt dit in de praktijk anders en hebben niet alle respondenten dezelfde perceptie op het signaleringsplan en de gesprekken die daarvoor gevoerd moeten worden.

Zoals Fockens, Bouman & Postulart (2018) een signaleringsplan omschrijven als een document waarin de verschillende fasen van spanning en gemoed staan waarin de jeugdige kan verkeren en welke interventies/handelingen de jeugdige of professionals kunnen toepassen om erger te voorkomen, beschrijft respondent A het als een 'handleiding van jezelf' waarin in stapjes uitgeschreven staat wat zij merkt als het wat minder goed gaat en wat zij of de groepsleiding kunnen doen zodat het niet uit de hand loopt. Ook respondent F beschrijft het als een overzicht van wat ze kan doen op het moment dat het niet goed gaat, echter kent zij het als een schematische weergave. Respondent D specificeert het door te spreken van een weergave van je emoties, stress en woede die beschreven staan. Die volgens respondent C met veel tekst beschreven staan in een schema/tabel. Respondent C heeft daarentegen een andere benaming, namelijk het 'veiligheidsplan', zoals ze het op haar vorige verblijfplaats noemde. Zij geeft aan dat je hiervoor in gesprek gaat over de signalen die je aan jezelf merkt en samen met wat de begeleiders observeren, komt dit in het veiligheidsplan of ook wel signaleringsplan te staan. Daarnaast wordt het telkens aangepast als er iets verandert. In tegenstelling tot het gros van de respondenten gaf respondent C aan dat hij sinds dat hij binnen is, wat al enige tijd is, nog nooit van een signaleringsplan had gehoord. Ook andere benamingen zoals een 'veiligheidsplan' of 'crisisplan' kende hij niet.

Daar waar meerdere respondenten benoemen dat het een schematische weergave is van hun binnenwereld, zien niet al hun signaleringsplannen er hetzelfde uit. Het wordt aangepast aan de jeugdigen en hun belevingswereld, iets wat Menger, Krechtig & Bosker (2022) als belangrijk bestempelen. Daar waar respondent A een tabel heeft met verschillende hokjes, fases en tekst, hebben respondent E en respondent F dezelfde tabel, maar aangepast aan hen met kleuren zoals groen, geel, oranje of rood, afhankelijk van de hoeveelheid aan fases. Respondent B sprak over kleuren met bijhorende smileys die voor hem de fases symboliseerden, waar respondent D die kleuren had vormgegeven als een 'stemmings-piramide'. Dezelfde informatie die wordt gegeven, volledig aangepast naar de persoon.

Waar de meeste respondenten wel overeen kwamen, was het effect van het signaleringsplan op hun handelingen en binnenwereld. Zo gaf respondent A aan dat wanneer iemand aan haar vraagt hoe ze zich voelt, ze haar signaleringsplan kan gebruiken om het te benoemen of aan te wijzen. Zo weten beide partijen wat ze moeten doen, om te zorgen dat het niet uit de hand loopt en ze weer rustig wordt. Iets wat respondent B beschrijft als het koel houden van zijn hoofd. Evenals De Borg (2013) als het voorkomen van toekomstige escalatie. Omdat respondent F veel op kamer verbleef, heeft ze zichzelf geleerd om met het signaleringsplan te werken. Maar daarentegen geeft ze ook aan dat de groepsleiding op haar vorige verblijfplaats er ook niet altijd mee werkten wat zorgde voor onduidelijkheid. Respondent E geeft eveneens aan dat het niet altijd helpt. Op het moment dat het goed gaat,

kunnen ze aangeven hoe ze zich voelen. Maar wanneer ze spanning opbouwt, vindt ze dit moeilijker, wat resulteert in overname van de groepsleiding, wat alleen maar meer zorgt voor frustratie. Respondent E benoemt dat wanneer het op de juiste manier gebruikt zou worden, het maar wel zou helpen om zichzelf rustig te krijgen. Respondent D sluit zich hierbij aan. Hij werkt momenteel niet meer met een signaleringsplan omdat hij het onnozel vindt. Hij geeft aan dat het hem kan helpen bij het reguleren van zijn woede, stress en emoties, maar alleen als er goed mee gewerkt wordt. Respondent D geeft aan dat als hij aangeeft wat er helpt in een spanningsvolle situatie en daar niet naar geluisterd wordt, hij er toch niets aan heeft.

Voor het opstellen van het signaleringsplan, benoemen de respondenten de gesprekken die zijn gevoerd voor het invullen van het signaleringsplan. Respondent D geeft aan dat hij voornamelijk met zijn mentor en gedragswetenschapper heeft gesproken over hoe hij zich voelt, over zijn emoties en de uitingen hiervan. Samen hebben ze zijn eerdere signaleringsplan vormgegeven en heeft hij de ruimte gekregen om deze zelf aan te passen. Na een aantal maanden werd dan zijn signaleringsplan geëvalueerd en waar nodig aangepast, iets wat respondent D en daarnaast ook Menger, Krechtig & Bosker (2022) benadrukken. Want zo blijft het volgens respondent D up-to-date. Ook respondent F heeft gesprekken gevoerd over haar binnenwereld, maar heeft hiervoor kaartjes gebruikt, 'kant-kaartjes'. Deze hebben haar geholpen om haar gedachten en woorden uit te drukken in kaartjes en heeft ze zichzelf kunnen laten zien, zonder altijd te moeten praten. Respondent E vult hierop aan dat de gevoerde gesprekken met haar mentoren ervoor zorgden dat haar signaleringsplan stukje voor stukje werd opgesteld, dit kostte tijd. Bij respondent A zijn het veelal de observaties vanuit de pedagogisch medewerkers, die zijn verwerkt in haar signaleringsplan. Ze heeft wel gesprekken gehad, maar kon zichzelf niet altijd verwoorden. Samen met haar mentoren heeft ze gekeken welke observaties klopte en welke niet. Respondent C heeft eveneens gesprekken gevoerd over zijn emoties en gevoel. Deze gesprekken waren volgens hem altijd van korte duur, omdat er weinig te bespreken was. Hij geeft aan dat het met hem altijd goed gaat en op het moment dat dit niet het geval is, hij weet wat hij kan doen om weer rustig te worden. Hij heeft, naar eigen zeggen, geen plan nodig om te weten wat hij moet doen. De autonomie motivatie, zoals Van der Veen & Goijarts (2012) dit noemen, is bij respondent C niet aan de orde. Hij geeft aan dat verder ook niemand naar hem toe is gekomen en hem heeft verteld over het signaleringsplan, dit is de eerste keer dat hij het hoort.

Daar waar de respondenten aangeven gesprekken te hebben gehad over hun binnenwereld en gevoel en bezig zijn geweest met het signaleringsplan, geeft respondent E aan dat zij deze gesprekken niet altijd als prettig ervaarde. Ze geeft aan dat ze te veel doorvroegen naar haar emoties waardoor ze overspoeld raakte en niet meer wist wat ze moest doen. Daarnaast vertelt respondent E dat ze niet altijd weet wat ze voelt en hoe ze dit moet uiten. Als iemand hier dan op doorvraagt, wordt ze boos en loopt het volgens haar uit de hand. Er wordt op dit moment niet de ruimte en tijd gemaakt om het samen met respondent E uit te zoeken en te ontdekken. Ook respondent F benoemt het 'praten over haarzelf' als probleem. Ze geeft aan dat ze niet altijd inzichtelijk heeft wat ze voelt, waar ze het voelt en hoe ze dit moet laten zien. Maar ook het praten over haar binnenwereld geeft ongemak bij respondent F, waardoor ze kan dichtslaan. Maar ze gaat door, ze moet door, omdat ze niet durft aan te geven dat het genoeg is. Hierdoor loopt volgens respondent F haar spanning op, waar ze later op kamer last van heeft en dit uit in de vorm van mogelijke zelfbeschadiging (Appelo-Wichers, Appelo & Bos, 2008). Respondent A sluit zich hierbij aan. Ze weet vaak niet wat ze voelt en heeft ze last van onrust in haar hoofd, waardoor ze zich vaak niet goed verstaanbaar kan maken. Maar ook ervaart ze weerstand tegen het maken van een 'handleiding van jezelf', zoals ze het noemt. "Ik wil me geen voorwerp voelen, maar zo voel ik me wel als ik met het signaleringsplan bezig ben", aldus respondent A. Maar ook de schaamte voor haar gedachten, gevoelens en handelingen, omdat ze hier vaak geen controle over heeft, maken dat ze het er niet over wilt hebben. Naast respondent A ervaart ook respondent D een afkeer tegen het signaleringsplan, vanwege zijn eerdere ervaringen. Hij geeft aan moeite te hebben met vertrouwen vanwege eerdere ervaringen uit zijn jeugd: "Ik heb nooit een plek gehad waar ik heb geleerd hoe ik moest praten over mijn gevoelens of waar er geluisterd werd". Respondent D benoemt

dat doordat er niet eerst gewerkt wordt aan vertrouwen, er niet eenduidig gehandeld wordt en zijn behoeftes genegeerd worden, hij onduidelijkheid, achterdocht en onvoorspelbaarheid ervaart. Dat maakt dat hij het nut er niet van inziet. Evenals respondent B die aangeeft dat zijn signaleringsplan niet bij hem past omdat het niet meer klopt. Er wordt niet naar hem geluisterd en hij wordt niet aangepast, met als gevolg dat hij op verschillende manieren bejegend wordt. Wat respondent B beschrijft als onprettig en stressvol.

Achter deze moeilijkheden en problemen liggen behoeftes en oplossingen volgens de respondenten. Zo vraagt respondent D om vertrouwen, elkaar leren kennen en vanuit daar verder werken. Wat hiervoor nodig is, is rust, tijd en de ruimte om het op het tempo van de jeugdige te doen. “Oog hebben voor het verleden en rekening houden met elkaar”, aldus respondent D. Daarnaast benoemt hij het kwaliteitenspel, wat kan helpen om elkaar te leren kennen. Naast respondent D, benoemt ook respondent A een kaartspel, maar dit is hetzelfde spel als wat respondent F eerder benoemde, de ‘kant-kaartjes’. Respondent A heeft deze gebruikt tijdens haar schematherapie op haar vorige verblijfplaats en hebben haar geholpen om bijvoorbeeld na een incident te kunnen beschrijven wat ze voelde. De kaartjes geven haar de mogelijkheid om de woorden te vinden die zij niet kan uitspreken. Maar volgens respondent A kunnen ze ook helpen om de verschillende fases van spanningsopbouw visueel te maken door ze aan te wijzen. Ook kunnen ‘handeling-kaartjes’ hierbij helpen, waarop in cartoon handelingen zijn weergegeven die als in te zetten interventie kunnen dienen. Echter, wat respondent A als belangrijkste beschrijft, is het vertrouwen. Het vertrouwen wat ze nodig heeft om met iemand in gesprek te gaan over de moeilijke onderwerpen. Het liefst krijgt ze de ruimte om het gesprek aan te gaan wanneer zij daar behoefte aan heeft, in plaats dat het haar opgelegd wordt. Respondent E en F benadrukken dit eveneens. Het zou voor hen fijner zijn als ze met iemand kunnen praten die ze vertrouwen en die het ziet als het genoeg is. Ook de kaartjes die zowel respondent F als respondent A hebben benoemd, zouden hen mogelijk helpen. “Het maakt het niet makkelijk, maar wel beter”, zoals respondent F aangeeft. Tot slot geeft respondent B nog aan dat hij graag zijn persoonlijke netwerk erbij zou willen betrekken omdat dit voor hem als vertrouwde omgeving voelt en zij ook veel over hem weten.

Kortom, de meeste jeugdigen zijn bekend met het signaleringsplan en werken er mee of hebben ermee gewerkt. Er worden gesprekken gevoerd over de binnenwereld en het gemoed. Maar toch zijn er moeilijkheden die het proces belemmeren of is er door gebrek aan zelfinzicht of kennis geen weten van een signaleringsplan. De conclusie die getrokken wordt uit het onderzoek onder de jeugdigen is dat er meer rekening gehouden mag worden met de ervaring, behoeftes en inzichten van de jeugdigen. Ook wanneer iemand niet de motivatie heeft om te werken aan gedragsverandering.

Op de vraag: “op welke wijze kunnen de forensisch pedagogisch medewerkers van afdeling de Schoot (RJI de Hartelborgt) het gesprek aangaan met jeugdigen met emotieregulatie problematiek, om inzicht te krijgen in hun binnenwereld en gemoed om een signaleringsplan op te stellen?” geven de jeugdigen als handelingsalternatief dat er de mogelijkheid en ruimte moet komen om eerst een vertrouwensband op te bouwen en elkaar te leren kennen, door bijvoorbeeld een kennismakingsspel. Daarnaast is een andere mogelijkheid om bestaande spelletjes in te zetten of een spel te ontwikkelen die emoties, gevoelens en handelingen visueel maakt zonder het te moeten uitspreken of benoemen, wanneer dit niet lukt. Tot slot zou er een tool gemaakt kunnen worden waardoor het mogelijk wordt om zonder woorden de spanningsopbouw tijdens een gesprek weer te geven. Zoals een meter die verschoven kan worden door de jeugdige tijdens een gesprek.

3.2 Handelingsalternatieven presenteren

Als PM'er ga je een relatie aan met de jeugdige. Door het laten zien van gevoelens, kan je kwetsbaar zijn (Leijenhorst, 2019). Ook het gesprek aangaan over de binnenwereld en gemoed, voor het opstellen van een signaleringsplan, kan als kwetsbaar ervaren worden. Vandaar het belang om dit proces zorgvuldig en met oog voor de ander, te laten verlopen (Koekkoek, 2011).

Uit het onderzoek van zowel de literatuur als de praktijk is gebleken dat ondanks dat er gewerkt wordt met het signaleringsplan en er gesprekken worden gevoerd over de binnenwereld en gemoed, er toch belemmeringen worden ervaren binnen dit proces en de gespreksvoering. Zo geven De Borg (2013) en Menger, Krechtig & Bosker (2022) een handleiding en richtlijnen voor het opstellen van een signaleringsplan, met de te doorlopen fases en de belangrijke aspecten, maar is deze op afdeling de Schoot niet bekend. De professionals beschrijven de fases anders en doorlopen ze niet zoals Menger, Krechtig & Bosker (2022) en De Borg (2013) ze beschrijven. Echter, er zijn wel overeenkomsten. Zo beginnen de professionals evenals Menger, Krechtig & Bosker (2022) en De Borg (2013) allemaal met het introduceren van een signaleringsplan en geven ze hier uitleg over in de eerste fase. Terwijl de jeugdigen deze fase niet benoemen. Daarnaast zijn er ook overeenkomsten in de beroepshouding die zowel Leijenhorst (2019) als Menger, Krechtig & Bosker (2022) beschrijven en de professionals omschrijven. Dit betreft de neutrale en onbevooroordeelde aanwezigheid, maar ook de essentie van de samenwerking die Koekkoek (2011) omschrijft en het bieden van ondersteuning waar nodig (Sectordirectie Justitiële Jeugdinrichtingen, persoonlijke communicatie, 14 april 2023), wordt door alle respondenten benadrukt.

Ook is er geen gespecificeerde handleiding voor de PM'ers ter beschikking in de interne databank, terwijl er duidelijke verwachtingen voor de PM'ers en mentoren zijn (Rijks Justitiële Jeugdinrichtingen, persoonlijke communicatie, 14 april 2023). Hierin benoemen de respondenten wel dat een signaleringsplan het mogelijk maakt om te handelen zoals er van een PM'er verwacht wordt (De Hartelborgt, persoonlijke communicatie, 14 april 2023). De professionals (persoonlijke communicatie, april 2023) geven daarentegen aan dat er een gebrek aan kennis is over het signaleringsplan en het doel hiervan, waardoor er niet wordt gehandeld zoals zou moeten en het uiteindelijke doel niet wordt behaalt. Daarnaast spreken ook de jeugdigen (persoonlijke communicatie, april 2023) hun behoeftes uit als het gaat om het voeren van gesprekken over hun binnenwereld en het opstellen van een signaleringsplan. Zij geven aan dat het hen gaat om het opbouwen van vertrouwen en een band, wat Koekkoek (2011) als basis voor een mogelijk succesvolle begeleiding beschrijft. Maar ook het gezien worden, het eenduidig handelen, wat zowel Koekkoek (2011) als Menger, Krechtig & Bosker (2022) benadrukken als bevorderend voor de ontwikkeling. En daarnaast het maken van ruimte als een jeugdige zich verbaal niet goed kan uitdrukken wat er van binnen gebeurt of dit niet weet, wordt benoemd, wat overeenkomst met de taken van een pedagogisch medewerker (Rijks Justitiële Jeugdinrichtingen, persoonlijke communicatie, 14 april 2023).

Om deze belemmeringen op te lossen en aan de behoeftes te voldoen worden er verschillende handelingsalternatieven gegeven. Vanuit de literatuur en de professionals is het overkoepelde probleem het gebrek aan de kennis en de implementatie hiervan binnen RJJI de Hartelborgt op afdeling de Schoot. Het eerste handelingsalternatief dat gepresenteerd wordt aan de professionals en jeugdigen is informatieve documentatie omtrent het signaleringsplan, het doel hiervan, het te doorlopen proces en de belangrijke aspecten, zoals De Borg (2013) en Menger, Krechtig & Bosker (2022) beschreven, aangevuld door Koekkoek (2011) over het belang van het aangaan van het contact en de zelfregulatie van Van der Stel (2013), maar gespecificeerd naar afdeling De Schoot, beschikbaar in de interne databank. Het tweede handelingsalternatief dat gepresenteerd wordt aan de professionals en jeugdigen is een implementatie van bestaande spellen op de afdeling waarbij het doel is dat de jeugdige en de PM'er elkaar leren kennen, zoals Koekkoek (2011) benadrukt en waarbij jeugdigen hun binnenwereld en gemoed kunnen uitdrukken, wat Van der Stel (2011) uitlegt als zelfregulatie, in smileys', handelingskaartjes en cijfers zonder het onder woorden te hoeven brengen.

Deze twee handelingsalternatieven zijn gekozen op basis van de aangegeven belemmeringen, gebreken en behoeftes van de literatuur en praktijk. Om uiteindelijk hier een oplossing voor te vinden en tegemoet te komen aan de behoeftes.

In samenwerking met de professionals en de jeugdigen (persoonlijke communicatie, april 2023), zijn beide handelingsalternatieven kritisch bekeken en is er gekeken naar de toepasbaarheid, bruikbaarheid en aansluiting bij de problematieken, behoeftes en werkwijze op afdeling de Schoot. Na het presenteren van de handelingsalternatieven aan de jeugdigen (persoonlijke communicatie, 21 april 2023) gaven ze aan dat ze graag samen met de mentoren willen werken en elkaar eerst willen leren kennen en vertrouwen opbouwen. Ze willen gezien worden voor wie ze zijn, inclusief hun problematiek en rugzakje. Net zoals Nabuurs (2020) aangeeft dat een individu een systeem is met subsystemen en als de sociaal werkers oog hebben voor de eenheid van de mens, de onderlinge relaties tussen lichaam en psyche en de verbintenis tussen de organen, dit de cliënt kan helpen. Respondent D (persoonlijke communicatie, 21 april 2023) kwam met het idee om vragenlijsten te gebruiken om elkaar te leren kennen of om het kwaliteitspel te gebruiken om erachter te komen wie er tegenover je zit. Dit zou volgens hem in een mentorgesprek kunnen. Ook geven zowel respondent A, E als F aan dat ze de 'kant-kaartjes' willen gebruiken wanneer ze moeten praten over hun binnenwereld. Dit zou volgens hen helpen om zichzelf te kunnen verwoorden wanneer ze dit niet verbaal kunnen. Op deze manier sluit de sociaal werker aan bij de behoeftes van de jeugdigen. En worden de emoties serieus genomen, ook al zijn ze niet altijd te begrijpen of verbaal te verstaan (Leijenhorst, 2019). Kortom, de jeugdigen zouden handelingsalternatief 2 willen zien op de afdeling.

Na het presenteren van de handelingsalternatieven aan de professionals (persoonlijke communicatie, 24 april 2023) gaven zij aan dat ze het gebrek aan de kennis graag verbeterd willen hebben. Vooral respondent 4 gaf aan het prettig te vinden om overzichtelijk te hebben wat hij moet doen en wat de mogelijkheden zijn, omdat hij nu onzekerheid ervaart met betrekking tot zijn handelen. Daarnaast greep respondent 1 direct terug op haar antwoord uit de bevraging. Zij gaf aan dat niet iedereen af weet van de spellen die in te zetten zijn en dat hier ook weinig naar gevraagd wordt. Zij zou op de afdeling graag een werkboek zien waarin de professionals informatie toegereikt krijgen waarin de theoretische achtergrond, een stukje psycho-educatie, het doel, voorbeelden en alternatieven, in vermeld staan. Wat De Borg (2013) en Menger, Krechtig & Bosker (2022) ook beschrijven, maar aangepast aan de doelgroep. Met als resultaat dat de kennis vergroot wordt, de verwachting duidelijk is en er een houvast is voor de professionals gedurende het proces tot het signaleringsplan. Maar ook dat de regie bij de jeugdige wordt gelaten en deze wordt betrokken bij het proces. Waar respondent 2 en 6 in overeenkwamen was het durven over de rand stappen, de ruimte durven nemen om uit te proberen en te prikkelen. Maar, de kanttekening daarbij was voor respondent 2 en 6 dat dit alleen mogelijk is als er overzichtelijk is wat het doel is en wat je wilt observeren, maar dat een vertrouwensband daar ook een voorwaarde voor is. Een PM'er buiten de respondenten om (persoonlijke communicatie, 24 april 2023) gaf aan dat sommige PM'ers te veel hangen in het format wat nu gegeven wordt, maar dat er ook ruimte moet zijn om het netwerk van de jeugdige erbij te betrekken of om je creativiteit los te laten. Respondent 3 gaf daarnaast aan dat het implementeren van de spellen zou kunnen helpen bij het aangaan van het contact, wat volgens haar en Koekkoek (2011) de basis is voorafgaand aan een signaleringsplan. Kortom, de meningen over de handelingsalternatieven zijn verdeeld.

De verscheidenheid aan meningen en percepties van de professionals, in combinatie met de behoeftes van de jeugdigen, gaven het inzicht om de twee handelingsalternatieven samen te voegen; een handboek met daarin de theoretische achtergrond, het doel, voorbeelden en alternatieven, maar uitgebreid met een uitleg over hoe pedagogisch medewerkers kunnen aansluiten bij de problematieken en daarnaast een overzicht van de spellen en interventies die ingezet kunnen worden door de mentoren. Om zo iedereen zo optimaal mogelijk te betrekken bij het proces, een houvast te bieden en te voldoen aan ieders behoeften en gebreken.

4. Ontwerpen en uitwerken handelingsalternatief

Een praktijkprobleem en het onderzoeken van zowel de literatuur als de praktijk hebben tot een handelingsalternatief geleidt dat bijdraagt aan het handelen in de praktijk en waarin het sociaal functioneren van mensen en hun sociale context centraal staat. Dit handelingsalternatief is op een methodische wijze, samen met de betrokkenen vormgegeven en uitgewerkt aan de hand van de ontwerpeisen uit de praktijk, exclusief het testen van het product. De ontwerpeisen die in het handelingsalternatief aan bod moesten komen waren: informatie over het signaleringsplan, voorbeelden van signaleringsplannen, informatie over het aanpassen aan de doelgroep en het omschrijven de belangrijke aspecten voor de jeugdigen. Dit is vormgegeven in een handboek waarin alle input van de betrokkenen is verwerkt om ervoor te zorgen dat de forensisch pedagogisch medewerkers het gesprek aan kunnen gaan en samen met hun jeugdige kunnen werken aan een signaleringsplan. Een kopie van het handboek is te vinden in [bijlage 11](#). Het complete handboek als PDF-bestand staat op: [Handboek Signaleringsplan. Marit Cornelissen. 0985136.pdf](#)

Zoals Koekkoek (2011) aangeeft is de basis voor een mogelijk succesvolle begeleiding de wijze waarop de jeugdige en de PM'er met elkaar omgaan. Dit is onder andere de reden waarom er voor het handboek gekozen is als handelingsalternatief. De samenwerking tussen beide partijen staat centraal, wat ook in het handboek aan de orde is. De samenvoeging van de percepties, meningen, behoeftes en oplossingen voor de gebreken vanuit zowel de praktijk als de literatuur, maakt de samenwerking tussen de partijen mogelijk wat de kans op een succesvolle begeleiding vergroot. Daarnaast wordt er door de aansluiting bij de verschillende partijen en de actieve deelname aan het realiseren van het handboek meer draagvlak gecreëerd door de implementatie van de input van de betrokkenen. Actieve deelname zorgt volgens Menger, Krechtig & Bosker (2022) voor een effectievere werkwijze. De mogelijkheid om de digitale versie ook uitgeprint te kunnen gebruiken, geeft de PM'ers de ruimte om individueel de informatie tot zich te nemen op hun eigen tempo en manier. Ze kunnen zo ook de informatie delen met hun mentorjeugdige door relevante delen uit te printen of kopiëren en er ook fysiek naast elkaar aan te werken om bijvoorbeeld samen interventies of opdrachten uit te voeren. Echter, er is gekozen voor een handboek voor de pedagogisch medewerker omdat zij verantwoordelijk zijn voor het overdragen van de kennis en het vinden van een ingang om de dialoog te starten om meer inzicht te krijgen in de binnenwereld en gemoed van de jeugdigen. De jeugdigen verkeren volgens De Hartelborgt (persoonlijke communicatie, 2 maart 2023) in een acute crisis waardoor het voor hen niet altijd mogelijk is om überhaupt het gesprek te beginnen, laat staan praten over hun emoties en gevoelens. De kennis in het handboek kan daarentegen wel gedeeld worden met de jeugdigen om een duidelijke en complete kennisoverdracht te kunnen doen, maar ook om de jeugdigen nog meer te betrekken bij het proces tot een signaleringsplan.

De onervulde behoefte, het gebrek aan interne informatie omtrent dit onderwerp en het niet handelen zoals zou moeten, benadrukken de relevantie van dit handelingsalternatief. Deze gebreken komen vanuit zowel de literatuur als de praktijk naar voren en maken dat het bemoeilijkt wordt om een signaleringsplan op te stellen of dat het niet altijd lukt om een gesprek met een jeugdige te voeren om inzicht te krijgen in de binnenwereld en gemoed. (persoonlijke communicatie, april 2023). Dit handelingsalternatief levert een bijdrage aan het oplossen van het praktijkprobleem omdat het voor alle betrokkenen mogelijkheden en alternatieven geeft om in te zetten voor hun belemmeringen. Het geeft de professionals de mogelijkheid om informatie te vergaren, ideeën op te doen, aan te passen aan de jeugdige, het contact aan te gaan en toch hun eigen werkwijze te hanteren. Het biedt een houvast en een leidraad in het proces tot een signaleringsplan, waarbij ze zichzelf kunnen blijven, kunnen reflecteren en hun eigen bejegeningstijl kunnen inzetten. Reflecteren zorgt er namelijk voor dat het handelen van de professional blijft ontwikkelen (Groen, 2015). Vanuit het onderzoek onder de professionals kwam naar voren dat er motivatie is om met het signaleringsplan te werken, maar dat niet iedereen weet hoe ze dit moeten doen. Dit handboek biedt goede en duidelijke handvatten om hier mee aan de slag te gaan. Op deze manier kunnen ze de taken van het mentoraat uitvoeren zoals Sectordirectie

Justitiële Jeugdinstellingen (persoonlijke communicatie, 14 april 2023) en Dienst Justitiële Instellingen (persoonlijke communicatie, 14 april 2023) beschreven. Voor de jeugdige zorgt het voor duidelijkheid en voorspelbaarheid, wat gezien de problematiek van de jeugdige van belang is (De Hartelborgt, persoonlijke communicatie, 14 april 2023). Doordat de mentoren de juiste informatie kunnen overdragen, inzicht hebben in de problematiek en behoeftes, tools hebben om aan te passen aan de jeugdige en weten welke spelletjes en opdrachten ze samen kunnen doen om vertrouwen op te bouwen en samen op ontdekking te gaan naar de binnenwereld, wordt voor de jeugdige het proces naar het signaleringsplan mogelijk vergemakkelijkt. Maar zo kan hier op hun eigen tempo en manier aan gewerkt worden. Op deze wijze kunnen de forensisch pedagogisch medewerkers van afdeling De Schoot het gesprek aangaan met een jeugdige met emotieregulatie problematiek over de binnenwereld en het gemoed voor het opstellen van een signaleringsplan. Wat uiteindelijk mogelijk resulteert in een vergroot zelfinzicht van de jeugdige, bevordering van de emotieregulatie en de coping, er de-escalerend en dwang-reducerend gewerkt wordt en er een veilige en vertrouwde omgeving is (Mous & Tromp, 2016). Hierdoor wordt het mogelijk gemaakt om het functioneren van de professionals en de jeugdigen in de sociale context, in dit geval op afdeling de Schoot (RJI de Hartelborgt), te bevorderen.

Door het proces tot een signaleringsplan in fases uit te leggen aan de hand van de richtlijnen De Borg (2013) en Menger, Krechtig & Bosker (2022) aangepast met een gespecificeerde doelgroepanalyse van de meest voorkomende problematieken op afdeling de Schoot (De Hartelborgt, persoonlijke communicatie, 2 maart 2023) zorgt ervoor dat de bruikbaarheid van het handelingsalternatief wordt vergroot. Hierbij worden er tips en tools gegeven die per problematiek ingezet kunnen worden om op het niveau van de jeugdige te kunnen werken en het gesprek over de binnenwereld en het gemoed aan te kunnen gaan. De mogelijkheden en alternatieven die in het handboek worden verwerkt, zijn geïnventariseerd binnen RJI de Hartelborgt, waardoor ze direct beschikbaar zijn voor de PM'ers. Ook worden de belangrijke en meest voorkomende aspecten benoemd met daarbij de noodzakelijke informatie om hierop te kunnen acteren. Zo wordt er door Van der Veen & Goijarts (2012) informatie gegeven over de motivatie van de jeugdigen met daarbij in te zetten interventies. Van de Pol (2018) beschrijft het belang van het luisteren en spreken voor professionals met daarbij tips en oefeningen om in te zetten in de gesprekken met de jeugdigen, met daarbij de aanvullingen van Koekkoek (2011) en Jenner (2012) over het belang van het aangaan van contact en het opbouwen van een professionele relatie met de jeugdigen die kampen met problematieken. De houding van de professional in het gesprek met de jeugdige wordt aangekaart door Leijenhof (2019) en ook de zelfregulatie en de bevordering hiervan door Van der Stel (2013) komt aan bod. Tot slot worden er geschikte interventies, alternatieven en handelingsmogelijkheden gegeven die ingezet kunnen worden in het signaleringsplan, passend bij de doelgroep (Loeber, Hoeve, Slot & Van der Laan, 2015). De mogelijkheid om opdrachten te maken waarbij verbale communicatie niet altijd nodig is, geeft de PM'ers en de jeugdigen de gelegenheid om zich op verschillende manieren verstaanbaar te maken, wat het best bij hen past. Ook kan de informatie gedeeld worden met jeugdigen waardoor deze inzicht krijgen in het proces en wat er van hen verwacht wordt, waardoor dit aansluit bij het vermogen, de behoefte en de capaciteit van beide partijen.

Dit alles maakt dat het volledige handboek aansluit bij zowel de jeugdigen als de forensisch pedagogisch medewerkers en zo de bruikbaarheid van het handboek op afdeling de Schoot vergroot.

Kortom, een handboek waar alle relevante informatie in te vinden is. Van uitleg tot te gebruiken spelletjes, zonder dat het een te lijvig document wordt. Dat door de inclusiviteit en alomvattendheid een bruikbare bijdrage levert aan het handelen in de praktijk. Met, door en voor afdeling de Schoot gecreëerd.

Bibliografie

- Appelo-Wichers, R., Appelo, M. & Bos, E. (2008, september). Rationele Rehabilitatie bij jongeren met emotieregulatie-problematiek: een pilotstudie. *Kind & Adolescent Praktijk*, 7, 102-110. <https://doi.org/10.1007/BF03076697>.
- Birchwood, M. (2000). The critical period for early intervention. In: M. Birchwood, D. Fowler & C. Jackson. *Early intervention in psychosis*. Chichester: J. Wiley & Sons.
- De Borg. (2013, 30 september). *Handboek Signaleringsplannen*. Geraadpleegd op 27 februari 2023, van <https://geestelijkegezondheidszorg.files.wordpress.com/2011/12/link-signaleringsplan.pdf>.
- Dienst Justitiële Inrichtingen. (2021, 4 januari). *YOUTURN Informatieblad voor ouders*. Geraadpleegd op 2 maart 2023, van <https://www.dji.nl/documenten/publicaties/2017/05/01/youturn-informatieblad-voor-ouders>.
- Dijkstra, P. (2014). Het belang van menselijke relaties. In: *Sociale psychologie. Inzicht in sociale relaties*. Amsterdam: Boom Uitgevers.
- Eekhof, J.A.H., Knuistingh Neven, A. & Boukes, F. S. (2003, augustus). Systematisch zoeken in de literatuur: een praktische handleiding. *Bijblijven* 19, 336-342. <https://doi.org/10.1007/BF03059734>
- Fockens, J., Bouman, C. & Postulart, D. (2018, 25 januari). Researching crisis plans in long-term mental health care: More complicated than expected. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 60(1), 46-50. https://www.researchgate.net/publication/322578677_Researching_crisis_plans_in_long-term_mental_health_care_More_complicated_than_expected
- Groen, M. (2015). *Reflecteren: de basis. Op weg naar bewust en bekwaam handelen*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Groothengel, M. (2010, 22 maart). Prikkelquotum: overprikkeling 'meten'. *Psychopraxis*, 11, 80-83. <http://doi.org/10.1007/BF03080445>.
- Jenner, J.A. (2012). *Hallucinaties. Kenmerken, verklaringen, behandelingen*. Assen: Van Gorcum.
- Koekkoek, B. (2011). *Praktijkboek sociaal-psychiatrische begeleiding. Methodisch werken met ernstige en langdurige problematiek*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Leijenhorst, B. (2019). *Met passie naar professionaliteit. Professionele ontwikkeling tot hulpverlener*. Amsterdam: Leijenhorst & Boom uitgevers.
- Loeber, R., Hoeve, M. Slot, W., & Van der Laan, P. (2015). *Jonge criminelen die volwassen worden. Wat beïnvloedt hun gedrag en wat is de rol van Justitie?* Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Menger, A., Krechtig, L. & Bosker, J. (2022). *Werken in het gedwongen kader. Methodiek voor het forensisch sociaal werk*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Mous, T. Tromp, N. (2016, juni). Overweldigende emoties: Hebben signaleringsplannen effect op emotieregulatie? *Kind & Adolescent Praktijk*, 15(2), 28-37. <https://doi.org/10.1007/s12454-016-0022-2>.

- Nabuurs, M. (2020). *Basisboek systeemgericht werken*. Amersfoort: ThiemeMeulenhoff.
- Schuppert, L., & Van den Bergh, H. (2017). Leesstrategieën: Evidence-based of Nieuw Nederlands? Een experimentele studie in 4 vwo. *Levende Talen Tijdschrift*, 18(1), 14–23. Geraadpleegd van <https://lt-tijdschriften.nl/ojs/index.php/ltt/article/view/1651>.
- Smulders, T. (2006). Geen donderslag bij heldere hemel. Agressie en het crisisonwikkelingsmodel. *Denkbeeld*, 18, 34-36. <https://doi.org/10.1007/BF03059275>.
- Van der Donk, C. & Van Lanen, B. (2019). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Van der Kolk, B. (2022). *Traumasporen. Het herstel van lichaam, brein en geest na overweldigende ervaringen*. Eeserveen: Uitgeverij Mens!.
- Van der Pol, H. (2014). *Basisboek Spreken & Luisteren*. Amsterdam: Vanbinnenuit.
- Van der Stel, J. (2013). *Zelfregulatie, ontwikkeling en herstel. Verbetering en herstel van cognitie, emotie, motivatie en regulatie van gedrag*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Van der Veen, M. & Goijarts, F. (2012). *Motiverende gespreksvoering voor sociaal-agogisch werk. Coachen bij gedragsverandering*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Bijlage 1. Tijdsplanning

Eerste onderzoeksfase																	
Verzamelen																	
Deelvraag	Onderzoeksactiviteiten	mrt-23				apr-23				mei-23				jun-23			
Deelvraag 1	Bestuderen interne bronnen																
	Bestuderen van publieke bronnen																
Deelvraag 2	Bevragen pedagogisch medewerkers																
	Bevragen gedragswetenschapper																
Deelvraag 3	Bevragen jeugdigen																
Analyseren en concluderen																	
Onderzoeksactiviteiten		mrt-23				apr-23				mei-23				jun-23			
	Analyseren opbrengsten van de interne bronnen																
	Analyseren opbrengsten van publieke bronnen																
	Analyseren interview pedagogisch medewerkers																
	Analyseren interview gedragswetenschapper																
	Analyseren interview jeugdigen																
	Concluderen (handelingsalternatieven formuleren)																
Tweede onderzoeksfase																	
Ontwerpen en presenteren																	
Onderzoeksactiviteiten		mrt-23				apr-23				mei-23				jun-23			
	Een eerste ontwerp maken																
	Eerste ontwerp voorleggen aan betrokkenen																
	Aanpassen van het eerste ontwerp																
	Handelingsalternatief visualiseren																

Bijlage 2. Randvoorwaarden

- Minimaal 15 uur per week werk in eigen tijd aan Bachelorproef.
- 32 uur werk in de week binnen RJJI de Hartelborgt.
- Maximaal 4 uur in de week tijdens werktijd werken aan Bachelorproef.
- Er dient toestemming te zijn om interviews binnen RJJI de Hartelborgt, afdeling de Schoot te houden.
- Voor de interviews wordt een flexplek gereserveerd waar een elektronisch apparaat aanwezig mag zijn.
- Voor de interviews dient er een telefoon aanwezig te zijn ter dictafoon.
- Voor het plannen van de interviews binnen RJJI de Hartelborgt, afdeling de Schoot, dient er rekening te worden gehouden met de werktijden van collega's en het dagprogramma van de afdeling.
- Er dient toestemming per interview te zijn voor de geluidsopname van het interview.
- Er dient toestemming per interview te zijn om aantekeningen te maken van het interview.
- Communicatie met medewerkers van RJJI de Hartelborgt gaat via de mail binnen het communicatiesysteem van de RJJI en Whatsapp.
- Onderzoekbegeleiding komt van van Hogeschool Rotterdam.
- Aanspreekpunten binnen RJJI de Hartelborgt zijn plaatsvervangend directrice en afdelingshoofd
- Interview met 5 forensisch pedagogisch medewerkers.
- Interview met 6 jeugdigen.
- Interview met 1 gedragswetenschapper.
- Interview met PM'er duurt maximaal 45 minuten.
- Interview met PM'er wordt opgenomen en getranscribeerd.
- Interview met jeugdige duurt maximaal 15 minuten.
- Interview met jeugdigen wordt uitgewerkt tot gespreksverslag aan de hand van de gemaakte aantekeningen.
- Interview met gedragswetenschapper duurt maximaal 45 minuten.
- Interview met gedragswetenschapper wordt opgenomen en getranscribeerd.
- Maximaal 4 uur per interview inclusief uitwerking.

Bijlage 3. Bronnen overzicht

Interne literatuurstudie					
Databank	Vorm	Trefwoorden	APA	Datum	Samenvatting
Infoland RJJI	Informatie document	Psychiatrische zorg and FOBA	De Hartelborgt, persoonlijke communicatie, 2 maart 2023.	2-3-2023	Overzicht van wat de FOBA inhoudt. Er wordt ingegaan op de doelgroep, de problematieken, de taken, de doelen en de belangrijkste aspecten van de FOBA.
Infoland RJJI	Informatie document	Psychiatrie and visie	Dienst Justitiële Inrichtingen, persoonlijke communicatie, 2 maart 2023.	2-3-2023	Visie op de psychiatrische behandeling van jongeren in de Justitiële Jeugdinrichtingen. In de context van het orthopedagogisch leefklimaat. Beleidsdocument waarin beschreven staat hoe ook in de JJI's het orthopedagogisch leefklimaat een belangrijke rol speelt in het effectief vormgeven van de straf, rehabilitatie, stabilisatie en herstel van de jongere (en de maatschappij) om recidive te voorkomen of verminderen. Alle ontwikkelingen in de JJI staan in het teken van het orthopedagogisch leefklimaat, om deze reden wordt het belang van het orthopedagogisch leefklimaat beschreven in deze visie. Daarnaast wordt door middel van deze visie de samenhang met de processen in de JJI die de jongeren en het personeel doormaken beschreven.
Google	Online informatieblad	YouTurn	Dienst Justitiële Inrichtingen. (2021, 4 januari). YOUTURN Informatieblad voor ouders. Geraadpleegd op 2 maart 2023, van https://www.dji.nl/documenten/publicaties/2017/05/01/youturn-informatieblad-voor-ouders .	26-2-2023	Informatie over YOUTURN voor de ouders van de jeugdigen over de gang van zaken omtrent de methodiek en de verschillende fasen.

Infoland RJJI	Informatie document	Inwerk and informatie	Rijks Justitiële Jeugdinrichtingen, persoonlijke communicatie, 14 april 2023.	14-4-2023	Presentatie over de werkzaamheden binnen de JJI's. Het behandelklimaat, de verschillende strafmogelijkheden, afdelingen, de methodiek en de verantwoordelijkheden als pedagogisch medewerker en mentor worden weergegeven.
Infoland RJJI	Informatie document	Inwerkprogramma	Rijks Justitiële Jeugdinrichtingen, persoonlijke communicatie, 14 april 2023.	14-4-2023	Het compleet uitgeschreven inwerkprogramma voor de pedagogisch medewerkers met daarin de stappen die gezet moeten worden, de doelen, de evaluatiemomenten, de verantwoordelijkheden en de functie-eisen.
Infoland RJJI	Informatie document	Missie and visie	Rijks Justitiële Jeugdinrichtingen, persoonlijke communicatie, 14 april 2023.	14-4-2023	Een beleidsdocument wat het beleid dat ten grondslag ligt aan het kwaliteitsmanagementsysteem beschrijft. Er wordt weergegeven hoe er binnen de grenzen van geslotenheid de mogelijkheid tot optimale groei en ontwikkeling van jongeren wordt geboden. Met als doel recidive te voorkomen en een volwaardige deelname aan de samenleving mogelijk te maken.
Infoland RJJI	Informatie document	Mentortaken	Rijks Justitiële Jeugdinrichtingen, persoonlijke communicatie, 14 april 2023.	14-4-2023	Een overzicht van alle verantwoordelijkheden van een mentor binnen een JJI. Er wordt beschreven wat een mentor behoort te doen ten opzichte van de collega's, de jeugdige en de ouders/verzorgers.
Infoland RJJI	Informatie document	YouTurn	Sectordirectie Justitiële Jeugdinrichtingen, persoonlijke communicatie, 14 april 2023.	14-4-2023	Deze handleiding is geschreven voor de YOUTURN verantwoordelijke leidinggevenden van de justitiële jeugdinrichtingen (JJI's) ter ondersteuning bij de uitvoering van YOUTURN. De handleiding beschrijft voor welke jongeren YOUTURN bedoeld is, welke uitvoerders erbij betrokken zijn en in welke rollen, hoe de verantwoordelijkheden binnen de JJI liggen.
Infoland RJJI	Informatie document	Psychiatrie and visie	Sector JJI, persoonlijke communicatie, 14 april 2023.	14-4-2023	Weergegeven dat de Sector JJI van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) heeft besloten een gezamenlijke visie op de psychiatrische basiszorg voor

					de JIJ's te formuleren om de expertise die beschikbaar is zoveel mogelijk te bundelen en een aantal uitgangspunten vast te stellen voor de gehele sector. Het gaat daarbij om de psychiatrische zorg die erop is gericht jongeren normaal te laten functioneren binnen de dagelijkse activiteiten van een JIJ. Het primaire doel van deze zorg is behandeling en niet recidivevermindering.
--	--	--	--	--	---

Interne literatuurstudie					
Databank	Vorm	Trefwoorden	APA	Datum	Samenvatting
Mediatheek Hogeschool Rotterdam	Wetenschappelijk artikel	Emotieregulatie	Appelo-Wichers, R., Appelo, M. & Bos, E. (2008, september). Rationele Rehabilitatie bij jongeren met emotieregulatie-problematiek: een pilotstudie. <i>Kind & Adolescent Praktijk</i> , 7, 102-110. https://doi.org/10.1007/BF03076697 .	26-2-2023	Dit artikel beschrijft een ongecontroleerde pilotstudie naar het effect van Rationele Rehabilitatie bij jongeren met emotieregulatie-problematiek. Hier wordt ingegaan op de doelgroep, de RB en de resultaten.
"Werken in het gedwongen kader"- Menger, Krechtig & Bosker (2022)	Boek	Signaleringsplan and jeugdigen	Birchwood, M. (2000). The critical period for early intervention. In: M. Birchwood, D. Fowler & C. Jackson. <i>Early intervention in psychosis</i> . Chichester: J. Wiley & Sons.	14-4-2023	Een van de eerste boeken over beschikbare behandeling voor psychoses. Hierin wordt geschreven over de vroege herkenning van psychoses en over de taboe hierover. Ook de gevolgen voor de gezondheidszorg komen aan bod.
Google.Scholar	Online handboek	Signaleringsplan	De Borg. (2013, 30 september). <i>Handboek Signaleringsplannen</i> . Geraadpleegd op 27 februari 2023, van https://geestelijkegezondheidszorg.files.wordpress.com/2011/12/link-signaleringsplan.pdf .	26-2-2023	Een handboek vanuit de GGZ over het signaleringsplan. Er wordt beschreven wat een signaleringsplan is, wat het achterliggende doel is en wat de te doorlopen stappen/fases zijn om tot een signaleringsplan te komen. Met daarbij de belangrijke aspecten benadrukt.

Hogeschool Rotterdam	Reader	Sociale steun	Dijkstra, P. (2014). Het belang van menselijke relaties. In: <i>Sociale psychologie. Inzicht in sociale relaties</i> . Amsterdam: Boom Uitgevers, pp. 13-43.	17-4-2023	Dit hoofdstuk gaat over het belang van de sociale omgeving voor mensen en hun welzijn. Waarom hebben mensen elkaar nodig? Het antwoord ligt in het feit dat sociale contacten en relaties mensen helpen overleven, en sterk bijdragen aan het welzijn van mensen. Het ingebed zijn in groepen en relaties stelt mensen in staat tot samenwerking, voortplanting en sociale steun in moeilijke tijden. Een gebrek daaraan kan gevolgen hebben voor de gezondheid, gevoelens van eenzaamheid veroorzaken en de zelfwaardering aantasten.
Google.Scholar	Wetenschappelijk artikel	Snowballing	Eekhof, J.A.H., Knuistingh Neven, A. & Boukes, F. S. (2003, augustus). Systematisch zoeken in de literatuur: een praktische handleiding. <i>Bijblijven</i> 19, 336-342. https://doi.org/10.1007/BF03059734 .	05-4-2023	Een artikel waarin een praktische handleiding wordt geboden over het systematisch zoeken in de literatuur. Er wordt een houvast gegeven om het overzicht te kunnen houden in de grote hoeveelheid informatie wat beschikbaar is op het internet.
Mediatheek Hogeschool Rotterdam	Wetenschappelijk artikel	Signaleringsplan	Fockens, J., Bouman, C. & Postulart, D. (2018, 25 januari). Researching crisis plans in long-term mental health care: More complicated than expected. <i>Tijdschrift voor Psychiatrie</i> , 60(1), 46-50. https://www.researchgate.net/publication/322578677_Researching_crisis_plans_in_long-term_mental_health_care_More_complicated_than_expected .	26-2-2023	Een onderzoek naar signaleringsplannen in de langdurige klinische GGZ. Er wordt gekeken naar de meningen van de patiënten om zo uiteindelijk meer aan te kunnen sluiten bij het doel van het signaleringsplan.
Hogeschool Rotterdam	Boek	Reflecteren	Groen, M. (2015). <i>Reflecteren: de basis. Op weg naar bewuste bekwaam handelen</i> . Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.	17-4-2023	Dit hoofdstuk gaat over het belang van de sociale omgeving voor mensen en hun welzijn. Waarom hebben mensen elkaar nodig? Het antwoord

					ligt in het feit dat sociale contacten en relaties mensen helpen overleven, en sterk bijdragen aan het welzijn van mensen. Het ingebed zijn in groepen en relaties stelt mensen in staat tot samenwerking, voortplanting en sociale steun in moeilijke tijden. Een gebrek daaraan kan gevolgen hebben voor de gezondheid, gevoelens van eenzaamheid veroorzaken en de zelfwaardering aantasten.
Mediatheek Hogeschool Rotterdam	Wetenschappelijk artikel	Overprikkeling	Groothengel, M. (2010, 22 maart). Prikkelquotum: overprikkeling 'meten'. <i>Psychopraxis</i> , 11, 80-83. Http://doi.org/10.1007/BF03080445	30-3-2023	Artikel over overprikkeling. Er staat beschreven wat het is, hoeveel invloed dit op iemand kan hebben en hoe het opgemerkt en voorkomen kan worden.
Mediatheek Hogeschool Rotterdam	Boek	Crisisplan	Jenner, J.A. (2012). <i>Hallucinaties. Kenmerken, verklaringen, behandelingen</i> . Assen: Van Gorcum.	14-4-2023	Dit boek geeft een inzicht in hallucinaties, de achtergrond hiervan en hoe hiermee om te gaan. Ook worden er bejegeningstips gegeven om in contact te komen met iemand die de werkelijkheid anders interpreteert dan jij.
Mediatheek Hogeschool Rotterdam	Boek	Psychiatrie and crisisplan	Koekkoek, B. (2011). <i>Praktijkboek sociaal-psychiatrische begeleiding. Methodisch werken met ernstige en langdurige problematiek</i> . Houten: Bohn Stafleu van Loghum.	14-4-2023	Dit boek geeft weer hoe een langdurige sociaal-psychiatrische begeleiding methodisch vormgegeven kan worden wanneer er gewerkt wordt met ernstige en langdurige problematiek.
Hogeschool Rotterdam	Boek	Beroepshouding and professionaliteit	Leijenhorst, B. (2019). <i>Met passie naar professionaliteit. Professionele ontwikkeling tot hulpverlener</i> . Amsterdam: Leijenhorst & Boom uitgevers.	17-4-2023	In dit boek worden levens thema's behandelt die voor een hulpverlener essentieel zijn. Het kan een houvast bieden in het werkveld om kritisch

					naar de eigen beroepshouding te kunnen kijken.
Mediatheek Hogeschool Rotterdam	Boek	Jeugdcriminaliteit and interventie	Loeber, R., Hoeve, M. Slot, W., & Van der Laan, P. (2015). <i>Jonge criminelen die volwassen worden. Wat beïnvloedt hun gedrag en wat is de rol van Justitie?</i> Amsterdam: Uitgeverij SWP.	14-4-2023	In dit boek wordt de ontwikkeling van jonge delinquenten in kaart gebracht en komen er factoren aan bod die crimineel gedrag zowel bevorderen als verminderen.
Mediatheek Hogeschool Rotterdam	Boek	Gedwongen kader and signaleringsplan	Menger, A., Krechtig, L. & Bosker, J. (2022). <i>Werken in het gedwongen kader. Methodiek voor het forensisch sociaal werk.</i> Amsterdam: Uitgeverij SWP.	14-4-2023	Een boek dat zich richt op professionals die te maken hebben met cliënten in het gedwongen kader. Het gaat hier om het bejegenen, het aanpassen, het inzetten van interventies en de achterliggende kennis.
Mediatheek Hogeschool Rotterdam	Wetenschappelijk artikel	Signaleringsplan and emotieregulatie	Mous, T. Tromp, N. (2016, juni). Overweldigende emoties: Hebben signaleringsplannen effect op emotieregulatie? <i>Kind & Adolescent Praktijk</i> , 15(2), 28-37. https://doi.org/10.1007/s12454-016-0022-2	26-2-2023	In dit onderzoek wordt onderzocht of het werken met signaleringsplannen een significant effect heeft op de emotieregulatie van jongeren én op de frequentie van dwang- en drangmaatregelen.
Hogeschool Rotterdam	Boek	Emoties and systeemgericht	Nabuurs, M. (2020). <i>Basisboek systeemgericht werken.</i> Amersfoort: ThiemeMeulenhoff.	17-4-2023	In dit boek wordt zowel de theorie van de systeemgerichte benadering als de toepassing in de beroepspraktijk uitgebreid en op zeer leesbare wijze beschreven. Het is een samenvoeging van theorie en praktijk met bijhorende belangrijke aspecten en interventies.
Google.Scholar	Wetenschappelijk artikel	Leesstrategieën	Schuppert, L., & Van den Bergh, H. (2017). Leesstrategieën: Evidence-based of Nieuw Nederlands? Een experimentele studie in 4 vwo. <i>Levende Talen Tijdschrift</i> , 18(1), 14–23. https://lt-tijdschriften.nl/ojs/index.php/lt/article/view/1651 .	26-2-2023	Een artikel over de verschillende leesstrategieën en waarvoor deze ingezet kunnen worden.

Mediatheek Hogeschool Rotterdam	Wetenschappelijk artikel	Signaleringsplan and emotieregulatie	Smulders, T. (2006). Geen donderslag bij heldere hemel. Agressie en het crisisontwikkelingsmodel. <i>Denkbeeld</i> , 18, 34-36. https://doi.org/10.1007/BF03059275 .	26-2-2023	Een artikel waarin wordt beschreven hoe het omgaan met agressie een van de moeilijkste opgaven in de zorg is en hoe deze agressie mogelijk tot stand kan komen.
Hogeschool Rotterdam	Boek	Methoden voor dataverzameling bij praktijkonderzoek	Van der Donk, C. & Van Lanen, B. (2019). <i>Praktijkonderzoek in zorg en welzijn</i> . Bussum: Uitgeverij Coutinho.	30-3-2023	Een boek waarin richtlijnen beschreven staan hoe praktijkonderzoek in de zorg vormgegeven kan worden.
Hogeschool Rotterdam	Boek	Alexithymie	Van der Kolk, B. (2022). <i>Traumasporen. Het herstel van lichaam, brein en geest na overweldigende ervaringen</i> . Eeserveen: Uitgeverij Mens!	26-2-2023	Dit boek geeft een verhelderend inzicht in de oorzaken en gevolgen van trauma, en biedt hoop en duidelijkheid voor iedereen die de verwoestende effecten van traumatische ervaringen heeft leren kennen.
Hogeschool Rotterdam	Boek	Professioneel and luisteren	Van der Pol, H. (2014). <i>Basisboek Spreken & Luisteren</i> . Amsterdam: Vanbinnenuit.	17-4-2023	Een boek gebaseerd op praktische ervaring met oefeningen en voorbeelden over hoe professionals een gesprek aan kunnen gaan. Tips en tools voor het spreken en luisteren met cliënten.
Mediatheek Hogeschool Rotterdam	Boek	Emotieregulatie	Van der Stel, J. (2013). <i>Zelfregulatie, ontwikkeling en herstel. Verbetering en herstel van cognitie, emotie, motivatie en regulatie van gedrag</i> . Amsterdam: Uitgeverij SWP.	14-4-2023	In dit boek wordt beschreven wat zelfregulatie is, waar het bij helpt en wat het mogelijk maakt. Ook wordt er omschreven wat er gedaan kan worden om het te bevorderen of er in te ontwikkelen.
Hogeschool Rotterdam	Boek	Motiverende gespreksvoering	Van der Veen, M. & Goijarts, F. (2012). <i>Motiverende gespreksvoering voor sociaal-agogisch werk. Coachen bij gedragsverandering</i> . Houten: Bohn Stafleu van Loghum.	14-4-2023	Motiverende gespreksvoering voor sociaal-agogisch werk biedt een toegankelijke en praktische vertaling van recente inzichten over het beïnvloeden van motivatie en gedrag naar de

					praktijk. De stappen die gezet kunnen worden naar motivatie en de gesprekvoering hierbij worden weergegeven.
--	--	--	--	--	--

Bijlage 4. Respondentenoverzicht professionals

Respondent 1: Gedragswetenschapper

- GZ-psycholoog
- + 5 jaar in dienst op de FOBA
- Geïnterviewd op: 5 april 2023

Respondent 2: Pedagogisch medewerker

- Tops-Trainer
- Ex stagiaire begeleider
- + 20 jaar in dienst (waarvan 3 jaar op de FOBA)
- Geïnterviewd op: 4 april 2023

Respondent 3: Senior Pedagogisch medewerker

- Senior
- + 25 jaar in dienst (waarvan 2 jaar op de FOBA)
- Geïnterviewd op: 12 april 2023

Respondent 4: Pedagogisch medewerker

- Nieuwe collega
- 0,5 jaar in dienst op de FOBA
- Geïnterviewd op: 6 april 2023

Respondent 5: Pedagogisch medewerker

- Vanuit stage in dienst getreden
- 4 jaar in dienst op de FOBA
- Geïnterviewd op: 12 april 2023

Respondent 6: Pedagogisch medewerker

- Werkzaam geweest binnen verschillende JJI's
- Psychiatrisch verpleegkundige van oorsprong
- + 15 jaar in dienst (waarvan 2 jaar op de FOBA)
- Ondersteunend senior
- Geïnterviewd op: 5 april 2023

Bijlage 5. Interviewleidraad voor professionals

Thema/ categorie	Vragen pedagogisch medewerkers
Wat is een signaleringsplan?	- Bekend met signaleringsplan? - Wat is volgens jou een signaleringsplan? - De opbrengst van een signaleringsplan?
Aanpak van het opstellen	- Jouw ervaring met het opstellen van een signaleringsplan? - Hoe ga je te werk? Wat zijn de voorbereidingen en de te doorlopen stappen?
Gespreksvoering	- Hoe ga je het gesprek aan over de binnenwereld van een jeugdige? - Zijn er tools of interventies die je kan inzetten om een gesprek over de emoties en gedachten aan te gaan?
Problemen	- Zijn er problemen waar je tegenaan loopt bij het opstellen van een signaleringsplan? - Zijn er in de gesprekken met de jeugdige moeilijkheden?
Oplossingen	- Zo ja, wat heb je gedaan om het toch mogelijk te maken? - Wat zou volgens jou een oplossing zijn om een diepgaander gesprek mogelijk te maken?? - Wat voor handelingsalternatief zou passend zijn binnen de beroepspraktijk?

Thema/ categorie	Vragen gedragswetenschapper
Wat is een signaleringsplan?	- Wat is een signaleringsplan in jouw woorden? - Wat is volgens jou de opbrengst van een signaleringsplan?
Verwachtingen naar groepsleiding	- Wat zijn de verwachtingen omtrent het opstellen van een signaleringsplan van een groepsleider? - Wat is er verplicht en wat moet er gedaan worden? - Binnen welk tijdsbestek officieel?
Aanpakken van opstellen signaleringsplan	- Hoe zou jij willen zien dat groepsleiders het signaleringsplan aanpakken? - Wat zouden ze volgens jou moeten doen? - Hoe zouden ze gesprekken moeten voeren?
Problemen?	- Ervaar je problemen als het gaat om signaleringsplannen? - Worden ze altijd opgesteld? - Zijn ze op tijd klaar?
Oplossingen?	- Wat wordt er al gedaan om groepsleiders te helpen met het opstellen van signaleringsplannen? - Wat zou je graag in de praktijk nog zien? - Wat voor tools of interventies zouden passend zijn binnen deze beroepspraktijk?
Methodieken	- Zijn er methodieken omtrent het opstellen van een signaleringsplan?

Bijlage 6. Respondentenoverzicht jeugdigen

Respondent A:

- Verblijf: 1 jaar op de Schoot
- Leeftijd: 16 jaar
- Signaleringsplan: recent gemaakt
- Geïnterviewd op: 17 april 2023

Respondent B

- Verblijf: sinds 2 weken naar andere afdeling
- Leeftijd: 15 jaar
- Signaleringsplan: 0,5 jaar geleden gemaakt
- Geïnterviewd op: 13 april 2023

Respondent C

- Verblijf: 0,5 jaar op de Schoot
- Leeftijd: 19 jaar
- Signaleringsplan: géén
- Geïnterviewd op: 13 april 2023

Respondent D

- Verblijf: 2 jaar geleden op de Schoot, nu andere afdeling
- Leeftijd: 24 jaar
- Signaleringsplan: géén meer
- Geïnterviewd op: 17 april 2023

Respondent E

- Verblijf: 5 weken op de Schoot
- Leeftijd: 16 jaar
- Signaleringsplan: meegenomen vanuit vorige instelling
- Geïnterviewd op: 7 april 2023

Respondent F

- Verblijf: 2 maanden op de Schoot
- Leeftijd: 16 jaar
- Signaleringsplan: mee bezig
- Geïnterviewd op: 13 april 2023

Bijlage 7. Interviewleidraad voor jeugdigen

Thema/ categorie	Vragen jeugdige
Signaleringsplan?	- Weet je wat een signaleringsplan is? - Heb je zelf een signaleringsplan? - Zo ja, hoe ziet deze eruit? - Waar helpt het signaleringsplan jou bij?
Plan van aanpak?	- Zo ja, hoe heb je hieraan gewerkt? Wat zijn de stappen die je hebt gezet?
Moeilijkheden?	- Waren er dingen waar je tegen aan liep tijdens het maken van het signaleringsplan?
Oplossingen?	- Wat zou een oplossing zijn om het makkelijker te maken om een signaleringsplan op te stellen? - Zou je iets van een spel of interventie willen om dit makkelijker te maken?

Bijlage 8. Horizontale vergelijking literatuur

Interne literatuur

Bron	De Hartelborgt, persoonlijke communicatie, 2 maart 2023. (Psychiatrische zorg/FOBA)
Informa- tie	"Op de FOBA worden jeugdigen opgenomen die:- één of meer ernstige (gewelds-delicten hebben gepleegd, of daarvan worden verdacht,- én zich in een crisissituatie bevinden door acute, complexe problemen op lichamelijk- en/of geestelijk gebied (o.a.: psychotische stoornis, PTSS, een ernstige persoonlijkheidsstoornis in ontwikkeling, schizofrenie, autisme), ze hebben een psychiatrische stoornis*, -én door hun vaak impulsieve en soms agressieve gedrag niet of niet meer te begeleiden zijn in andere instellingen;- én vaak al een geschiedenis in andere instellingen achter de rug hebben."
	"Op de FOBA werken verschillende disciplines nauw met elkaar samen. De forensisch begeleiders werken veelal op individuele basis met de jongeren samen. De intensiteit van het contact is groot, de jongere is veelal op de begeleiding aangewezen in de dagelijkse bezigheden en in het uitvoeren van zijn dagelijkse taken als school, het in orde brengen en houden van zijn kamer en om steun te vinden in een moeilijke periode. Soms moet ook aan de somatische gezondheid worden gewerkt en dient het dag-nachtritme zich te herstellen. De psychische conditie van de meeste op de FOBA opgenomen jongeren laat het niet toe dat er een drukke (prikkelrijke) omgeving verdragen wordt. Daarom wordt in erg kleine groepjes gewerkt of wordt een individueel programma aangeboden. Zowel de jongeren als de begeleiding worden ondersteund door een gedragswetenschappelijke staf, bestaande uit GZ-psycholoog, kinder- en jeugdpsychiater. Daarnaast is er een afdelingshoofd, maatschappelijk werker en methodiecoach toegevoegd en is er een nauwe samenwerking met de medische dienst (psychomedische begeleiding)."
	"Taken:- de acute (gedrag-)stoornissen te stabiliseren;- gegevens te verzamelen over de jeugdige;- vast te stellen wat er precies mis is op lichamelijk en/of psychisch gebied door onderzoek (observatie en gesprekken) door het multidisciplinaire diagnostisch team;- het opstellen van een begeleidingsplan en perspectiefplan;- Groepsgeschiktheid vergroten en voorbereiden op vervolgsituatie: de jeugdige voor te bereiden op plaatsing in een uiteindelijke groep waarvoor hij geschikt geacht wordt (vaardigheidstraining en informatie voorziening)."
	"Voor de meeste jongeren is een psychiatrische crisis en een plaatsing op de FOBA erg verwarrend. Vaak is het een gevolg van langdurige negatieve interacties met de omgeving, of is het een gevolg van een plotseling ontstane crisis in het denken en handelen van de jongere. Plaatsing gebeurt alleen dan wanneer de omgeving niet meer weet hoe om te gaan met de jongere. Dat betekent dat de jongen uit een min of meer vertrouwde omgeving wordt weggehaald, waarin wel veel dingen mis gingen. Er zijn met andere woorden veel recente faalervaringen geweest. Plaatsing op de FOBA is voor veel jongeren een nieuwe faalervaring. Evenals bijvoorbeeld het advies krijgen te starten met medicatie, of de al bestaande medicatie aan te passen, hetgeen bij veel jongeren op de FOBA gebeurt. Het kan enige tijd duren voordat de jongere in staat is de plaatsing te zien als een nieuwe start waarbij ook succeservaringen mogelijk zijn. Wanneer de jongere hiertoe in staat is, zal zijn coöperatie aan de plaatsing en behandeling vaak een vanzelfsprekend gevolg zijn."

	"Wanneer een jeugdige in een letterlijk geïsoleerde situatie terecht komt is dit voor de gedragswetenschappelijke staf reden om extra alert te zijn voor de gevolgen van deze isolatie. Daarnaast kan er een reden gelegen zijn in het gedrag voor de isolatie wat extra zorg rechtvaardigt. Ook de plaatsing in alle beperkingen, waarbij een jeugdige in principe onbekend is in de inrichting en zijn reactie op deze isolatie niet van tevoren kan worden ingeschat, is reden voor extra gedragswetenschappelijke inzet. De inzet van de gedragsdeskundigen en de verpleegkundigen staat beschreven in de procedure afzonderingsafdeling."
	"Wanneer een jeugdige zelfbeschadigend of suïcidaal gedrag vertoont (of er mee dreigt), is dit allereerst reden voor de groepsleiding die dicht bij de jeugdige staan, in de meeste gevallen de mentor, het gesprek aan te gaan om het signaal wat in het gedrag verpakt zit te bespreken. Dit om te trachten het signaal óf te verbaliseren óf op andere wijze non-verbaal te communiceren waardoor de jeugdige minder schade oploopt. Altijd wordt een suïcidale uitlating of geste evenals een zelfbeschadiging of dreiging hiermee serieus opgevat en wordt een staflid betrokken."

Bron	Dienst Justitiële Inrichtingen, persoonlijke communicatie, 2 maart 2023. (Visie op de psychiatrische behandeling van jongeren in de Justitiële Jeugdinrichtingen)
Informatie	"De Justitiële Jeugdinrichtingen (JJl's) bieden een orthopedagogisch leefklimaat waar, binnen de grenzen van geslotenheid, de mogelijkheid wordt geboden tot optimale groei en ontwikkeling van jongeren. Het orthopedagogisch leefklimaat is ingebed in alle processen in de JJl's."
	"Naast een duidelijke pedagogische structuur worden specifieke behandelinterventies aangeboden. De professionele grondhouding en het professioneel handelen van medewerkers zijn voorwaarde voor een positief leefklimaat en dus voor een succesvol verblijf van jongeren in een JJl. Het verblijf is niet alleen gericht op geslotenheid, maar richt zich bijvoorbeeld met verloop ook op het creëren van een oefensituatie in openheid. De visie op het orthopedagogisch leefklimaat gaat ervan uit dat straf en vernedering tijdens de insluiting averechts werken. Een positief, veilig leefklimaat draagt bij aan de behandelsuccessen van de jeugdigen in de JJl's. Het orthopedagogisch leefklimaat wordt vormgegeven door de interactie tussen jeugdigen en de medewerkers. Professioneel handelen van de medewerkers staat centraal. De medewerker biedt steun, stimulans, is betrouwbaar en consistent en handelt met respect naar de jeugdigen. Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat de jeugdigen meer gemotiveerd zijn deel te nemen aan therapie en behandeling, en dat agressie en incidenten in de JJl afnemen."
	"De specialistische psychiatrische behandeling richt zich specifiek op kwetsbare jongeren met psychiatrische stoornissen in engere zin, waarbij vaak sprake is van comorbiditeit met gedragsstoornissen, verstandelijke beperkingen en/of middelengebruik. In diagnostische termen gaat het om jongeren met stemmingsstoornissen en angststoornissen (inclusief PTSS), psychotische stoornissen (inclusief schizofrenie) en autistische stoornissen. De jongeren kenmerken zich veelal door een verhoogde kwetsbaarheid binnen groepen. Zij kunnen slecht omgaan met de groepsdynamiek en daarbij behorende prikkels. Dit betekent dat op basis van deze behoefte een zorgaanbod op maat moeten worden opgesteld en een op het individu toegeschreven plan waarmee spanningen (en daarmee risico's) beter gehanteerd kunnen worden door de jongere en diens directe omgeving. Belangrijke voorwaarde is het realiseren van een responsief, op het individu toegesneden pedagogisch behandelklimaat."
	"Psychiatrische behandeling vindt plaats binnen een multidisciplinaire context waar verschillende specialismen zoals kinder- en jeugdpsychiater, psychotherapeut, GZ-psychologen, klinisch psycholoog, sociaal psychiatrisch verpleegkundige of verpleegkundig specialist noodzakelijk zijn om een kwalitatief goede psychiatrische behandeling vorm te geven. Deze specialisten werken binnen de reikwijdte van de Bjj met in achtneming van andere relevante wetgeving."

	Doelen van de psychiatrische behandeling: - Verminderen van psychiatrische klachten - Motiveren om aan behandeling mee te werken - Bijbrengen van probleembesef en daarmee interne locus of control en acceptatie van zorg bewerkstelligen - Kwaliteit van leven verbeteren door vermindering van klachten en het aanreiken van handvatten hoe met de stoornis om te gaan - Bevorderen van het maatschappelijk functioneren zoals wonen, relaties, daginvulling en sociaal functioneren - Recidivemindering voor zover de psychiatrische stoornis verband houdt met het delictgedrag of een risico op delictgedrag vormt - Continuïteit van zorg organiseren voor zover noodzakelijk; hierbij samenwerken met het netwerk van de jeugdige en nazorgpartners en borgen op welke wijze de psychiatrische zorg wordt voortgezet (ambulant, intramuraal, poliklinisch)."
--	---

Bron	Rijks Justitiële Jeugdinrichtingen, persoonlijke communicatie, 14 april 2023. (Inwerk presentatie)
Informatie	"De missie van de RJJI is om jongeren in te sluiten, te begrenzen en hen tegelijkertijd te motiveren, toe te rusten om zich zo goed mogelijk te kunnen blijven ontwikkelen. Daarbij wordt rekening gehouden met hun ontwikkelingsleeftijd en de oorzaak en aard van het delict gedrag. Het uiteindelijke doel is recidive (zoveel mogelijk) te voorkomen en een volwaardige deelname aan de samenleving mogelijk te maken."
	"Jongeren leren om te gaan met leeftijdsgenoten en met groepswerkers/docenten. Ze leren communiceren, delen met elkaar, overleggen, samenwerken en omgaan met spanningen en conflicten. Ook leren ze (huishoudelijke) taken uit te voeren en dingen te doen die niet leuk, maar wel noodzakelijk zijn. Een mentor volgt de jongere daarin en gaat gesprekken aan om te ontdekken wat de jongere al kan en wat hij of zij nog moet leren."
	"De RJJI werkt naast de basismethodiek YOUTURN en de SafePath methodiek met verschillende gedragsinterventies en GGZ-interventies: - CGT (Cognitieve Gedragstherapie); - Schematherapie; - Psychotherapie; - Traumatherapie (bijvoorbeeld EMDR); - Brain4Use; - Agressieregulatie op maat; - Sociale vaardigheden op maat; - Werken aan je toekomst; - Farmacotherapie; - TOPs; - Perspectief herstelbemiddeling. Verder: - Delictanalyse: Leren van delict – Out of the circle;

	- Gezinsbehandeling – systeemtherapie; - Vaktherapie – beeldende therapie, muziektherapie en psychomotorische therapie."
--	---

Bron	Rijks Justitiële Jeugdinrichtingen, persoonlijke communicatie, 14 april 2023. (Inwerkprogramma)
Informa- tie	"Onder groepswerk wordt verstaan: - Handhaven van orde en bewaren van rust, mede door de-escalerend handelen; - Bijdragen aan het stabiliseren van jeugdigen; - Kennis hebben en toepassen van methodieken en interventies om bij te dragen aan gedragsverandering bij jeugdigen; - Waarborgen van de dagelijkse routine, uitgezette structuur en de hygiëne van de leefomgeving van de jeugdigen; - Zorgdragen voor tijdige en zorgvuldige dagrapportages en overdrachten; - Observeren en maken van gedragsrapportages als bijdrage aan perspectiefplannen; - Kennis hebben en uitvoeren van het veiligheidskader; - Begeleiden van groepsprocessen en stimuleren van groepsactiviteiten; - Vormgeven aan de uitvoering van het mentoraat van 1 of meerdere jeugdigen: -> Schrijven van een perspectiefplan en afstemmen met het multidisciplinair team; -> Verantwoordelijkheid nemen voor het uitvoeren van dit plan conform afspraken met jouw team en het duaal koppel; - Contact onderhouden met en eerste aanspreekpunt zijn voor het sociaal netwerk van de jeugdigen."

Bron	Rijks Justitiële Jeugdinrichtingen, persoonlijke communicatie, 14 april 2023. (kwaliteitsmanagementsysteem)
Informatie	"De missie van de RJJI is om jongeren in te sluiten en te begrenzen en hen tegelijkertijd te motiveren en toe te rusten om zich zo goed mogelijk te kunnen blijven ontwikkelen. Daarbij wordt rekening gehouden met hun ontwikkelingsleeftijd enerzijds en de oorzaak en aard van het delictgedrag anderzijds. Het uiteindelijke doel is recidive (zoveel mogelijk) te voorkomen en een volwaardige deelname aan de samenleving mogelijk te maken. Door de tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen en vrijheidsbenemende maatregelen te verbinden aan het bieden van mogelijkheden om een verantwoord maatschappelijk bestaan op te bouwen zonder recidive, levert de inrichting een belangrijke bijdrage aan de veiligheid van de samenleving." "De RJJI biedt in de inrichting een forensisch orthopedagogisch leefklimaat waar, binnen de grenzen van geslotenheid, de mogelijkheid wordt geboden tot optimale groei en ontwikkeling van jongeren. Een professionele grondhouding en professioneel handelen van medewerkers zijn voorwaarden voor een positief leefklimaat en voor een succesvol verblijf van jongeren in deze inrichting. Door het aanbieden van een veilige omgeving met zorg, opvoeding, onderwijs en behandeling op maat ontstaat er voor hen een beter perspectief. Daarbij ontstaat ook ruimte voor eigen inbreng van jongeren en het dragen van eigen verantwoordelijkheid. Door diagnostiek, begeleiding en behandeling wil de RJJI de

	jongeren meer handelingsalternatieven aanleren en hun competenties vergroten waardoor hun toekomstperspectief verbetert en de kans op recidive afneemt. Deze visie dient als gemeenschappelijk vertrekpunt voor het handelen van directie en medewerkers van de RJJI bij de ontwikkeling van nieuw beleid en de dagelijkse operationele taakuitoefening. Uitgangspunt is de trajectbenadering, waarin jongeren, medewerkers, ouders en ketenpartners medeverantwoordelijk zijn voor de behandeling en daaraan een actieve bijdrage leveren. Nazorg is essentieel voor het welslagen van het traject van de jongere. De RJJI bundelt en deelt kennis en kunde, waarmee voortdurend kan worden ingespeeld op de behoefte en de actualiteit binnen de forensische jeugdsector. Het primair proces van de RJJI bestaat uit veilige insluiting, stabilisatie, zorg en opvoeding van de aan de RJJI toevertrouwde jongeren. De werkprocessen die hier direct uitvoering aan geven, vormen het primair proces."
	"De taken die beschreven zijn bij de rol van medewerker gelden uiteraard ook voor alle bovenstaande functionarissen. De medewerker: - is op de hoogte van de locatie en de inhoud van het kwaliteitshandboek voor zover dit betrekking heeft op zijn functie; - voert zijn werkzaamheden en taken uit zoals vastgelegd in de processen en procedures in het kwaliteitshandboek; - meldt eventuele afwijkingen met betrekking tot kwaliteit aan zijn leidinggevende of de proceseigenaar; - verleent medewerking aan in- en externe audits; - denkt desgevraagd mee over het opstellen of verbeteren van processen en procedures; - legt desgevraagd kwaliteitsregistraties op de vastgestelde wijze vast"

Bron	Rijks Justitiële Jeugdinrichtingen, persoonlijke communicatie, 14 april 2023. (Mentortaken)
Informa- tie	"In het kader van het creëren van een veilig leefklimaat en in het kader van zorg en opvoeden speelt de mentor een zeer belangrijke rol. De mentor heeft individuele aandacht voor de jongere. Hij/zij is het eerste aanspreekpunt voor de jongere en diens ouders/verzorgers. De mentor zorgt ervoor goed geïnformeerd te zijn over de jongere en zijn/haar problematiek en bewaakt de voortgang op de leerdoelen. De mentor geeft gedurende het gehele traject relevante informatie over de jongere door aan het behandelteam, zowel schriftelijk als mondeling. De mentor bewaakt dat gemaakte afspraken worden nagekomen en dat de afgesproken bejegeningssijl wordt gehanteerd." "Taken m.b.t. de jongere. De mentor: - Is het eerste aanspreekpunt voor de jongere. Dit betreft sociaal-emotionele, als praktische ondersteuning. - Leest alle verslagen en rapporten van externen die over de jongere gaan. - Voert vanaf week 1 eenmaal/tweemaal per week een mentorgesprek met de jongere volgens de aanwijzingen en rapporteert daarover in IFM (periodieke bespreking, mentorverslag). - Is er verantwoordelijk voor dat introductiegesprekken YOUTURN conform de handleiding worden gevoerd. - Stimuleert de jongere in het gebruik van het portfolio. - Bereidt het levensverhaal met de jongere voor. - Leert de jongere de denkfouten/probleemnamen en TOP-gedachten/TOP-gedrag. - Stelt het persoonlijk prestatieplan met de jongere op.

	- Is verantwoordelijk voor het invullen en de voortgang van de vaardigheidsprofielen (instroom-, basis- en ontwikkelprofielen). - Coacht de jongere op het vergroten van vaardigheden; - Houdt zich op de hoogte van de deelname van de jongere aan TOPs! bijeenkomsten. - Helpt de jongere gebruik te maken van TIP-bijeenkomsten. - Houdt zicht op het functioneren van de jongere binnen onderwijs. - Bereidt verloven met de jongere voor en evalueert deze op basis van de verlovverslagen."
	"Taken m.b.t. ouders:/verzorgers De mentor: - Is het eerste aanspreekpunt voor ouders/verzorgers. - Belt ouders/verzorgers op de eerste dag van opname. Wanneer de mentor er zelf niet is, belt een collega. - Regelt zo spoedig mogelijk (lieft binnen een week) een bezoek van de ouders/verzorgers op de afdeling en maakt persoonlijk kennis met de ouders/verzorgers. - Leidt ouders/verzorgers rond op de afdeling en op school, zodat zij een beeld krijgen van de verblijfplaats van de jongere. - Maakt afspraken omtrent bezoek en telefonische contactmomenten met de ouders/verzorgers. Afspraken met ouders/verzorgers worden vastgelegd in het Perspectiefplan. - Onderhoudt wekelijks contact tussen mentor en ouders/verzorgers over het verloop van het verblijf. - Rapporteert over de inhoud van de oudercontacten in IFM (periodieke bespreking ouders). - Bespreekt met ouders/verzorgers het persoonlijk prestatieplan en vraagt hen dit te ondertekenen. - Informeert ouders over ouderactiviteiten en motiveert ouders tot deelname. - Onderhoudt contact met ouders ter voorbereiding- en evaluatie van verloven."
	"Taken m.b.t. het behandelteam De mentor: - Stemt informatie over de jongere af met het behandelteam (collega's, gedragsdeskundige, ITB, trainers, onderwijs, enz.). - Draagt er zorg voor dat meetinstrumenten tijdig worden ingevuld. - Ziet erop toe dat alle medewerkers zich houden aan de afgesproken bejegeningstijl. - Signaleert problemen in de ontwikkeling/aanpak van de jongere en maakt dit bespreekbaar in teamverband. - Beschrijft het functioneren op de leefgroepen en het verloop van de contacten met ouders ter voorbereiding van het perspectiefplan. - Is – samen met gedragsdeskundige- verantwoordelijk voor eindrapportage bij doorplaatsing en/of overplaatsing. - Draagt bij afwezigheid zijn/haar taken over aan één van de collega's (co-mentor) en informeert de jongere en diens ouders hierover. - Ondersteunt actief bij resocialisatie taken (bijvoorbeeld rondom het STP."

Bron	Sectordirectie Justitiële Jeugdinrichtingen, persoonlijke communicatie, 14 april 2023. (YOUTURN handleiding)
Informatie	"Jongeren kunnen vanwege een tijdelijke psychiatrische crisis in elke fase van het verblijf worden overgeplaatst naar de FOBA (doelgroep 6). In afstemming met de JJI van herkomst zal worden bepaald met welke onderdelen van YOUTURN kan worden gewerkt per jongere (zoals een bepaald ontwikkelprofiel)." "Een uitvoerder YOUTURN met certificaat A heeft minimaal een MBO-diploma (groepsleider), voor pedagogisch- en senior pedagogisch medewerkers geldt dat zij moeten beschikken over een HBO-diploma. Ter afsluiting van de YOUTURN A-training wordt door de trainer beoordeeld of de deelnemers over voldoende kennis beschikken van: - competentievergroting/morele ontwikkeling; - gedragsverandering; - operante leertheorie; - sociale leertheorie; - modeling; - systeemgericht werken; - motiverende gespreksvoering; - groepsdynamica; - veilig leefklimaat; - feedbacksystemen; - instroomprofiel/ basisprofielen/ ontwikkelprofielen; - meetinstrumenten; - fasering; - dagelijkse routine; - doel en invulling van mentorgesprekken; - werken met denkfouten en probleemgedrag, TOP-gedachten en TOPgedrag. - neemt kennis van verslagen en rapporten van externen die over de jongere gaan; - leert de jongere de TOP-gedachten en-gedragingen en de denkfouten en probleemgedragingen conform het format introductiegesprekken TOPs! (zie TOPs!-handleiding); - is verantwoordelijk voor het invullen en het bespreken van de voortgang van de basis/ontwikkelprofielen; - geeft de jongere feedback volgens competentie vergrotend werken; - bespreekt de inzet van de jongere m.b.t. zijn deelname aan TOPs!- en TIPbijeenkomsten; - levert een bijdrage aan optimale ouderparticipatie;

	- vult de TVA in en de overige aan hem/haar toebedeelde vragenlijsten; - schrijft de leefgroep rapportage voor het Perspectiefplan (PEP)."
	"Houding: - kunnen afwisselen in doceren, sturen, begeleiden of coachen van jongeren conform de theorie m.b.t. groepsdynamica; - onvoorwaardelijke acceptatie van de jongere als persoon; - grote mate van responsiviteit conform de theorie m.b.t. het leefklimaat uit de YOUTURN Basishandleiding."
	"Taken vanuit de rol van groepsleider: - begeleidt de jongeren tijdens de dagelijkse activiteiten; - begeleidt de transfer van het geleerde vanuit TOPs!-bijeenkomsten naar de groep; - leert jongeren nieuwe vaardigheden aan; - geeft feedback op adequaat en inadequaat gedrag van de jongere; - begeleidt Tipbijeenkomsten; - handelt bij incidenten en crisissituaties; - observeert het gedrag en rapporteert over het gedrag van de jongere. Is verantwoordelijk voor de dagelijkse overdracht."
	"Taken vanuit de rol van mentor: - op de dag van opname wordt door de groepsleiding namens de mentor contact gelegd met de ouders/(gezins)voogd; - is het eerste aanspreekpunt voor de jongere en zijn sociale netwerk; - maakt indien mogelijk persoonlijk kennis met de ouders/ verzorgers; - spreekt wekelijkse contactmomenten af met de ouders/ verzorgers; - heeft minimaal 1 x per week een mentorgesprek; - levert de eindrapportage bij doorplaatsing en/of overplaatsing aan, aan de gedragsdeskundige."
	"De grondhouding/bejegening van alle medewerkers is gericht op het creëren van een positief en open leefklimaat: Randvoorwaarde voor een goede uitvoering van de methodiek is het werven en selecteren van geschikt personeel. Uitvoerders van de methodiek dienen daarom niet alleen over de licentie A-uitvoerder YOUTURN te beschikken, maar ook over een aantal belangrijke competenties voor het werken met jongeren in het algemeen. Bij het werven van nieuw personeel of het opleiden van bestaand personeel is het belangrijk om te letten op de grondhouding (mensattitude) van de kandidaat. Medewerkers dienen gericht te zijn op het creëren van een positief en open leefklimaat. Een open en positief leefklimaat hangt positief samen met een grotere behandelmotivatie van jongeren en kan de effectiviteit van behandeling vergroten en recidive verminderen. Daarvoor is nodig dat medewerkers: - Een grote mate van responsiviteit tonen. Medewerkers die gedrag van jongeren kunnen interpreteren op een manier waardoor jongeren zich gehoord en gezien voelen, zijn responsief en worden over het algemeen als steunend ervaren. Beheersing van motiverende gespreksvoering is een pre. In de basishandleiding staan de uitgangspunten, kenmerken en basisvaardigheden daarvan beschreven. Continuïteit in de begeleiding (met aandacht aanwezig zijn) draagt positief bij aan de mate waarin jongeren steun ervaren.

	- Vertrouwen uitspreken in de mogelijkheden tot ontwikkeling van de jongere en die ontwikkeling actief stimuleren. Jongeren het vertrouwen geven dat zij al iets weten en kunnen en dat zij in staat zijn om nieuwe dingen te leren, werkt motiverend. Opvoeding op de leefgroep en binnen onderwijs zijn belangrijke pijlers in een succesvolle behandeling. Het is daarbij noodzakelijk dat medewerkers oog hebben voor de problematiek (en leerdoelen) van jongeren en methodisch interventies weten toe te passen die bijdragen aan positieve ontwikkeling en groei. Dat lukt het beste als medewerkers aansluiting weten te vinden (en houden) bij de jongeren, hen aanspreken op hun autonomie en hen het gevoel geven eigen keuzes te kunnen maken. De juiste vragen stellen, waardoor jongeren aan het denken gezet worden, werkt beter dan de wet voorschrijven. Samen alternatieven oefenen werkt beter dan de les lezen. - Regels en afspraken duidelijk en consequent weten te hanteren, zonder een repressief klimaat te creëren. Dit vraagt van medewerkers een integere bejegening vanuit gezag en niet vanuit een machtsrelatie. Medewerkers geven in hun doen en laten het goede voorbeeld. Zij zijn transparant in hun handelen en geven uitleg over het waarom van regels en afspraken. - Bijdragen aan een positieve sfeer op de leefgroep. Veiligheid tussen de jongeren onderling en vertrouwen in elkaar draagt bij aan een positieve sfeer op de leefgroep. Het creëren van veiligheid begint met het weten wat er speelt in een groep of bij een individuele jongere, en alert zijn op eventuele wijzigingen. Indien de veiligheid in het geding is, dienen medewerkers tijdig passende maatregelen te treffen die pedagogisch verantwoord zijn. Het maken van afspraken en doen wat je afsprekt is belangrijk en draagt bij aan onderling vertrouwen tussen medewerkers en jongeren. Medewerkers stimuleren het ontstaan van een positieve groeps cultuur door jongeren aan te moedigen om elkaar te helpen en elkaar constructief aan te spreken. Waar mogelijk wordt de groep zelf verantwoordelijk gemaakt voor het vinden van oplossingen voor lastige situaties. Medewerkers stemmen hun benadering af op de groepsfase waarin de groep zich bevindt."
--	--

Bron	Sector JJI, persoonlijke communicatie, 14 april 2023. (Sectorale visie)
Informa- tie	"De Sector JJI van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) heeft besloten een gezamenlijke visie op de psychiatrische basiszorg voor de JJI's te formuleren om de expertise die beschikbaar is zoveel mogelijk te bundelen en een aantal uitgangspunten vast te stellen voor de gehele sector. Het gaat daarbij om de psychiatrische zorg die erop is gericht jongeren normaal te laten functioneren binnen de dagelijkse activiteiten van een JJI. Het primaire doel van deze zorg is behandeling en niet recidivevermindering. Deze visie richt zich daarom alleen op de psychiatrische basiszorg en niet de specialistische forensische psychiatrische zorg zoals die moet worden geboden in het kader van de maatregel Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen (PIJ). De visie staat niet op zichzelf, maar past zowel in de algemene visie op de JJI's die de sector nastreeft als in de algemene Gezondheidszorgvisie van DJI." "Zorg en behandeling (eerste- en tweedelijns zorg) die uitgaat van de medisch-professioneel vastgestelde zorgvraag en zorgbehoefte van de individuele patiënt; doel: de patiënt genezen en/of begeleiden en/of het lijden te verzachten." "Zorg en behandeling die uitgaat van de medisch-professioneel vastgestelde zorgvraag en zorgbehoefte van de individuele jongere in een JJI. De zorgvraag/zorgbehoefte kan zowel in het kader van de psychiatrische zorg tijdens het verblijf zijn vastgesteld als ook in het kader van een persoonlijkheidsonderzoek pro-justitia. Doel: het functioneren van de jongere zodanig te verbeteren dat deze kan participeren aan de dagelijkse activiteiten."

	"De visie op de psychiatrische zorg in de Justitiële Jeugdinrichtingen is mede afgeleid van de algemene Gezondheidszorgvisie van DJI die luidt: DJI draagt in haar inrichtingen zorg voor een doeltreffende, doelmatige en op de patiënt gerichte gezondheidszorg, waarvan de kwaliteit gelijkwaardig is aan de gezondheidszorg in de vrije maatschappij, rekening houdend met de bijzondere situatie van de vrijheidsbeneming. De psychiatrische basiszorg die de JJI's bieden, levert een bijdrage aan de signalering, diagnostiek en behandeling van jongeren met psychische stoornissen zodanig dat de zorgbehoefte tijdig is vastgesteld en toeleiding naar behandeling binnen of buiten de JJI adequaat plaatsvindt."
	"Derhalve luidt de visie op psychiatrische basiszorg: De JJI draagt zorg voor een doeltreffende, doelmatige en op de jongere gerichte psychiatrische zorg, waarvan de kwaliteit gelijkwaardig is aan de geestelijke gezondheidszorg in de vrije maatschappij, rekening houdend met de bijzondere situatie van de vrijheidsbeneming. Deze zorg wordt geleverd binnen de kaders van wetgeving waaraan ook de JJI's zijn gebonden. Specifiek gaat het daarbij om de Beginselenwet Justitiële Jeugdinrichtingen, de Kwaliteitswet zorginstellingen, de Wet op Geneeskundige Behandelingsovereenkomst, de Wet op de Jeugdzorg en de Wet Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg. Bijzondere aandacht moet daarbij worden besteed aan rechten die de ouders/voogden van de jongere hebben en de bescherming van de rechten van de jongere."

Externe literatuur

Bron	Appelo-Wichers, R., Appelo, M. & Bos, E. (2008, september)
Informatie	"Het begrip 'emotieregulatie' vat de processen samen waarmee een individu invloed uitoefent op het bepalen, ervaren, uiten en hanteren van emoties. Deze processen kunnen automatisch, gecontroleerd, bewust of onbewust zijn. Emotieregulatie problematiek uit zich vaak in impulsief en (zelf)beschadigend gedrag."
	"Jongeren die hun emoties te weinig reguleren, wat resulteert in stemmingswisselingen, zelfcontroleproblemen en impulsiviteit, al dan niet gepaard gaand met zelfbeschadigend gedrag. Ze ervaren problemen in het dagelijks functioneren. Relaties en zelfbeeld zijn doorgaans ernstig verstoord."
	"Meestal wordt bij emotieregulatie problematiek individuele psychotherapie of een ondersteunend contact aangeboden, maar welke behandeling bij deze doelgroep effect heeft, is nog weinig onderzocht. Wel zijn er studies naar de effecten van behandeling van suïcidale en zichzelf beschadigende jongeren. Daaruit blijkt dat ambulante behandeling effectiever is dan klinische, en dat vooral (korte) cognitief gedragstherapeutische interventies die zich rechtstreeks op het zelfbeschadigende en suïcidale gedrag richten effectief zijn."
Bron	Birchwood, M. (2000)
Informatie	"Birchwood (2000) beschreef hoe vroege waarschuwingssignalen in een signaleringsplan beschreven konden worden op een wijze dat cliënten zichzelf leren deze voortekenen te herkennen en daarmee psychosen te voorkomen."
Bron	De Borg. (2013, 30 september)
Informatie	"Een signaleringsplan is een methodiek die als doel heeft ervoor te zorgen dat het optreden van een psychische crisis in de toekomst voorkomen wordt. Er bestaat geen garantie op succes, maar de ervaring uit het tweejarige project heeft ons geleerd dat een signaleringsplan wel degelijk zinvol is voor zowel cliënt als groepsleiding bij het voorkomen van een nieuwe crisis. Een signaleringsplan bestaat uit twee delen: 1. een

	beschrijving van de vroege voortekenen van een crisis in afzonderlijke fasen; 2. een beschrijving wat de cliënt, sociaal netwerk en groepsleiders het beste kunnen doen bij zo'n dreigende crisis in de afzonderlijke fasen die aan een crisis voorafgaan."
	"De vijf uitgangspunten: 1. De belevingswereld van de cliënt is het vertrekpunt. In de verschillende fasen van het werken met een signaleringsplan is de belevingswereld van de cliënt het vertrekpunt van alle activiteiten door de groepsleider. Dit betekent dat er aangesloten wordt bij: de dagelijkse realiteit van de cliënt (is er bijvoorbeeld sprake van achterdocht, wanen), de doelen die de cliënt zelf stelt (wat is zijn hulpvraag, wat is zijn toekomstperspectief) en de ontwikkelingsfase: Intelligentie niveau, sociaal-emotionele ontwikkeling. 2. Het signaleringsplan is een 'plan op maat'. Vanwege het unieke karakter van iedere situatie is het noodzakelijk dat het signaleringsplan voor iedere cliënt individueel wordt opgesteld. Dit betekent dat er geen standaard signaleringsplannen ontwikkeld moeten worden (zoals dit wel bij verpleegplannen gebruikelijk is). Het signaleringsplan kan zodoende geheel afgestemd worden op de individuele situatie van de cliënt. Het maatwerk komt verder onder meer tot uitdrukking in de afstemming van het werktempo en de mogelijkheden van de cliënt. 3. Het werken met een signaleringsplan is een gezamenlijke activiteit van de cliënt, zijn sociaal netwerk en groepsleider/ behandelaar. Het opstellen van een signaleringsplan is een gezamenlijke activiteit tussen cliënt, zijn sociaal netwerk en groepsleider/ behandelaar. In de voorbereidende fase is het belangrijk dat er geïnvesteerd wordt in de contacten met cliënt en zijn sociaal netwerk. Onderzocht dient te worden welke bijdrage éénieder kan leveren. Deze kennis is een belangrijke voorwaarde om in de volgende fasen de individuele benadering tot zijn recht te laten komen. Hiermee wordt ook inzichtelijke gemaakt wat éénieders mogelijkheden zijn. De directe betrokkenheid van het sociaal netwerk kan in het geding komen wanneer de cliënt hierin niet instemt, of omdat het volgens de aanmeldingsgegevens gecontra-indiceerd blijkt. Denk bij dit laatste aan: bijvoorbeeld ernstige verwaarlozing of mishandeling. 4. Het signaleringsplan behoeft voortdurend bijstelling. Een signaleringsplan dient voortdurend bijgesteld te worden op basis van actuele gegevens en de gezondheidstoestand van de cliënt. Een éénmaal opgesteld signaleringsplan mag daarom ook nooit gezien worden als een eindproduct. Het kan zijn dat in de loop van de tijd nieuwe gegevens beschikbaar komen over karakteristieke voortekenen, de patiënt kan nieuwe copingvaardigheden aangeleerd hebben die in het actieplan opgenomen kunnen worden, er kan uitbreiding of inkrimping van het sociaal netwerk plaatsgevonden hebben et cetera. Al deze ontwikkelingen zijn aanleiding het oorspronkelijke signaleringsplan te actualiseren. 5. Een positief waarderende houding van de hulpverlener. De SGLVG doelgroep omvat mensen met een (lichte) verstandelijke beperking die door een scala aan oorzaken de grip op hun leven zijn kwijt geraakt. Men is vastgelopen ten gevolge van de complexe problematiek van psychiatrische en/of gedragsstoornissen; de problematiek wordt vaak nog ingewikkelder gemaakt door een zeer beperkt sociaal netwerk en ontwrichte sociale relaties. Daarnaast kan er ook sprake zijn van risicovol gedrag waardoor men een gevaar is voor zichzelf of de omgeving." "Bij vroegsignalering en vroege interventie ligt de nadruk op het vergroten van de controle t.a.v. de psychiatrische en/of gedragsstoornis en over de gevolgen ervan voor het leven van de cliënt. Dit doel zal bij de meeste cliënten met vallen en opstaan bereikt worden. Cliënt, sociaal netwerk en groepsleider maken een leerproces door voordat de methodiek van vroegsignalering en vroege interventie succesvol kan worden toegepast. Onderzoek wijst uit dat mensen de beste leerresultaten bereiken wanneer de nadruk ligt op een positieve waardering van de inspanningen die geleverd worden om het gestelde doel te bereiken. Te veel aandacht voor de aspecten die niet lukken, leidt tot ontmoediging en demotivatie.

	De hulpverlener dient waardering te uiten voor alle inspanningen die door de cliënt geleverd worden om de methodiek van vroegsignalering en vroege interventie in de praktijk toe te passen."
	"Fase 1: De voorbereidende fase. De voorbereidende fase is bedoeld ter voorbereiding voor het opstellen van een signaleringsplan wat een gezamenlijke activiteit is tussen cliënt, sociaal netwerk en groepsleider/ behandelaar. De belangrijkste interventie bij de voorbereidende fase is het bepalen welke werkwijze je volgt bij de introductie van de methodiek signaleringsplannen bij de cliënt, zijn sociaal netwerk en collegae groepsleiders/ behandelaar. Tijdens deze fase voer je als groepsleider één of meerdere gesprekken met de verantwoordelijke behandelaar en collegae groepsleiders om de introductie bij de cliënt en zijn sociaal netwerk zo goed mogelijk voor te bereiden. Vervolgens ga je in gesprek met de cliënt en zijn sociaal netwerk (eventueel gezamenlijk). Uit onderzoek blijkt dat aandacht voor contactgroei tijdens de gesprekken over het signaleringsplan van wezenlijk belang is. Concreet betekent dat, dat bijvoorbeeld verzet of stemmingswisselingen voor de groepsleider een signaal moet zijn de frequentie en intensiteit van de gesprekken aan te passen aan de actuele gemoedstoestand van de cliënt."
	"De stappen behorende bij de voorbereidende fase: 1. Geef uitleg over de doelstelling van dit gesprek. Doelstelling van het gesprek is:- Het informeren van de cliënt en zijn sociaal netwerk over het werken met signaleringsplannen en de betekenis ervan voor de terugvalpreventie.- Probeer dit in begrijpelijke taal uit te leggen. Pas als de cliënt het begrijpt wat het doel is kan hij ook pas bereidheid tonen.- Een cliënt kan pas bereidheid tonen als hij min of meer concreet weet wat er van hem verwacht wordt.- Het vaststellen van de bereidheid tot samenwerking op het gebied van vroegsignalering en vroege interventie. 2. Probeer in begrijpelijke taal voor de cliënt uit te leggen wat een signaleringsplan inhoudt en wat vroege signalen en interventies zijn. Maak gebruik van voorbeelden. 3. Geef uitleg over de stappen die gevolgd moeten worden om een signaleringsplan op te stellen en er effectief gebruik van te gaan maken. De stappen zijn:- De voorbereiding, het inventariseren van vroege voortekenen en vroege interventies en het opstellen van het signaleringsplan. 4. Bespreek welke mogelijke positieve effecten het werken met signaleringsplannen zouden kunnen opleveren voor de cliënt en zijn sociaal netwerk. Mogelijke positieve effecten zijn:- Het voorkomen of uitstellen van een terugval.- Toename van de autonomie van de cliënt.- Minder afhankelijkheid van de hulpverlening.- Meer mogelijkheden om zich op de toekomst te richten.- Ondersteuning voor het sociaal netwerk in hun bejegening naar de cliënt. Verantwoordelijkheden van de cliënt, sociaal netwerk en groepsleider/ behandelaar worden vastgelegd. 5. Geef uitleg over de bijdrage die de cliënt, sociaal netwerk en groepsleider/ behandelaar kunnen leveren aan het werken met een signaleringsplan. 6.- Vraag aan de cliënt en sociaal netwerk of zij bereid zijn tot samenwerking bij het opstellen van een signaleringsplan.- Inventariseer welke mogelijkheden de cliënt en zijn sociaal netwerk hebben en welke bijdrage ze kunnen en willen leveren.- Ga ook na op welke wijze zij betrokken willen worden bij het opstellen van het signaleringsplan. 7. Ga tot slot na of de cliënt en zijn sociaal netwerk de informatie uit dit introductie-gesprek goed begrepen hebben."
	"Fase 2: De inventarisatiefase. Binnen de inventarisatiefase staat een goede beschrijving van de vroege voortekenen van de cliënt centraal. Om deze vroege voortekenen te kunnen beschrijven is het noodzakelijk om als het ware een reconstructie te maken van eerdere decompensatie. Bij deze fase maakt de groepsleider gebruik van een aantal verschillende informatiebronnen:- informatie van de cliënt zelf,- informatie van het sociaal netwerk en- informatie van collegae groepsleiders en behandelaar. Gebruik maken van meerdere informatiebronnen is van wezenlijk belang om een goed overzicht te krijgen van de relevante vroege voortekenen. De informatiebronnen zijn aanvullend ten opzichte van elkaar."

	De ervaringen vanuit het project heeft geleerd dat het een meerwaarde heeft om in eerste instantie in gesprek te gaan met de behandelaar en collegae." "Nu de belangrijkste vroege voortekenen geselecteerd zijn, is de volgende stap deze voortekenen verder uit te werken. Dit is belangrijk om gradaties aan te kunnen brengen in de ernst waarin het voortekenen optreedt. Het is hierbij verder van belang het gedrag of de beleving van de cliënt bondig, concreet en in begrijpelijke taal in de 'ik-vorm' te omschrijven. Bij de uitwerking van de belangrijkste vroege voortekenen zul je steeds moeten uitgaan van 3 niveaus waarop het voortekenen kan optreden. Bij het merendeel van het gedrag kun je dit onderscheid maken. Maar soms ook niet! Te onderscheiden fasen/ niveaus zijn:- fase 0: de situatie is normaal/ stabiel (evenwicht),- Fase 1: het voortekenen is licht tot matig aanwezig (dreigende crisis) en- Fase 2: het voortekenen is in ernstige mate aanwezig (decompensatie). Het feit dat deze uitspraken in het signaleringsplan zijn opgenomen wil niet zeggen dat deze ook volledig en zelfstandig door de cliënt onderkend worden op het moment dat zij van toepassing zijn. De signalering kan ook door andere personen in de omgeving van de cliënt gedaan worden. Het zal niet in alle gevallen eenvoudig zijn invulling te geven aan de drie fasen/ niveaus. Soms kan het logischer zijn wanneer slechts twee niveaus ingevuld worden." "Fase 3: Het opstellen en monitoren van een signaleringsplan. In deze fase ga je aan de hand van de vijf gekozen belangrijkste vroege voortekenen acties formuleren die ondernomen moeten worden wanneer de voortekenen optreden. Hierbij maak je onderscheid tussen de acties die door de cliënt zelf worden uitgevoerd en welke acties door het sociaal netwerk en groepsleider/ behandelaar. Daarnaast maak je afspraken door wie en wanneer het signaleringsplan geëvalueerd wordt. Het opstellen van een signaleringsplan: 1. Nadat de vijf vroege voortekenen per fase beschreven zijn, worden per vroege voortekenen en per fase de acties geformuleerd. Binnen deze fase spelen ook de cliënt en zijn sociaal netwerk een belangrijke rol. 2. Plan een afspraak met de cliënt, sociaal netwerk en behandelaar om voor de gekozen vroege voortekenen, acties te plannen. Geef bij aanvang van dit gesprek uitleg aan cliënt en/of sociaal netwerk over de doelstelling en werkwijze van dit gesprek. Vraag aan de cliënt en sociaal netwerk aan welke acties hij/zij zelf denkt die in het verleden goed geholpen hebben. Deze acties worden vervolgens met de behandelaar en collegae groepsleiders besproken. 3. Bij het bepalen van de acties maken we onderscheid tussen: (a) de acties die door de cliënt zelf worden uitgevoerd, (b) de acties die door leden uit het sociaal netwerk uitgevoerd kunnen worden, (c) en acties die door groepsleider/ behandelaar uitgevoerd worden. Uit de omschrijving van de acties moet duidelijk worden:-Wie voert de actie uitvoert,-Om welke actie het gaat,-Hoe de actie moet worden uitgevoerd,-Wanneer de actie moet worden uitgevoerd,-Hoe vaak de actie moet worden uitgevoerd 4. Stel in samenwerking met cliënt, sociaal netwerk en behandelaar het signaleringsplan vast. Maak gezamenlijke afspraken over ieders bijdrage. 5. Leg schriftelijk vast in het signaleringsplan met wie de cliënt of sociaal netwerk contact kan opnemen wanneer de vroege voortekenen optreden, wanneer de evaluatie momenten zijn. Bij voorkeur worden deze gepland en vastgelegd in het signaleringsplan. 6. De evaluatie procedure wordt zoveel mogelijk afgestemd op de bestaande protocollen van een instelling. 7. Als laatste wordt het gemaakte signaleringsplan verspreid aan alle betrokken (cliënt, sociaal netwerk, alle hulpverleners die betrokken zijn bij de behandeling van de desbetreffende cliënt)."
--	---

Bron	Dijkstra, P. (2014)
Informatie	"Mensen hebben van nature een sterke 'need to belong', oftewel een sterke behoefte om 'erbij te horen' en om zowel kortdurende als duurzame banden aan te gaan met andere mensen."
	"Een van de belangrijkste redenen is dat sociale contacten en relaties een buffer vormen tegen stress: contacten en relaties met anderen zorgen ervoor dat stress minder vat op mensen heeft."
	"Mensen die een gebrek aan sociale contacten en relaties ervaren missen deze steun, waardoor stress een negatiever effect heeft op hun gezondheid."
	"Sociaal kapitaal betreft de bronnen waartoe mensen via hun relaties met anderen toegang hebben. Sociale steun is daarvan een van de belangrijkste. Sociale steun kan vier vormen aannemen: 1. Emotionele steun. Emotionele steun houdt in dat mensen elkaar op emotioneel gebied helpen. 2. Informationele steun. Mensen kunnen elkaar steunen door elkaar adviezen te geven of informatie te verstrekken. 3. Instrumentele steun. Instrumentele steun houdt in dat mensen hele praktische dingen voor elkaar doen. 4. Waarderende steun. Waarderende steun houdt in dat mensen bevestiging halen uit het contact met anderen."
Bron	Fockens, J., Bouman, C. & Postulart, D. (2018, 25 januari)
Informatie	"Een signaleringsplan is een document dat patiënt en professional samen opstellen, waarin beschreven staat in welke fasen de patiënt kan verkeren en welke interventies patiënt en professionals kunnen toepassen om decompensatie te voorkomen en terug te keren naar een fase van lagere opwindingsstoestand"
	"Dwangmaatregelen, zoals dwangopname en -behandeling of separatie, worden in de geestelijke gezondheidszorg (ggz) regelmatig toegepast als mogelijk gevaar samenhangend met een psychiatrische stoornis niet op andere wijze kan worden afgewend. Het besef groeit dat dwang in de ggz een ernstige inbreuk is op de autonomie van de patiënt en zo veel mogelijk moet worden voorkomen. Daarbij wordt grote waarde gehecht aan vroegsignalering en anticipatie op een crisis, bijvoorbeeld met een crisis- of signaleringsplan."
Bron	Jenner, J.A. (2012)
Informatie	"Aard, omvang en plaats van de behandeling en de juridische status van de patiënt tijdens de behandeling worden mede bepaald door de mate waarin contact met de patiënt mogelijk is en de situatie gevaarlijk en/of urgent is."
	"Daarnaast is het zinvol om onderscheid te maken tussen patiënten met wie contact mogelijk is en hen bij wie contact niet spontaan tot stand komt."
	"Realiteitsbesef en vermogens tot affectief en communicatief contact met de therapeut zijn drie functies die voorwaardelijk zijn voor behandeling van patiënten."

Bron	Koekkoek, B. (2011)
Informatie	"Sociaal-psihiatrische begeleiding kan zeker het een en ander leren van doelgerichte duidelijkheid, maar het contact en de wijze waarop patiënt en professional in de begeleiding met elkaar omgaan is wel de basis voor een mogelijk succesvolle begeleiding."
	"Het contact tussen professional en patiënt verloopt grofweg volgens drie stappen: 1. De eerste kennismaking, 2. De nadere kennismaking en 3. de ontwikkeling van vertrouwen en (bij de cliënt) het gevoel zich echt gezien te weten."
	"De therapeutische relatie is belangrijk en effectief, maar alleen een goede therapeutische relatie is niet helpend. Een positieve therapeutische relatie is dus een noodzakelijke voorwaarde voor een goede behandeluitkomst maar op zich geen voldoende voorwaarde; er is meer nodig. De specifieke therapieën bieden dat noodzakelijke extra element, namelijk een verklaringsmodel voor de problematiek en methoden om deze aan te pakken."
	"Specifieke gespreksvaardigheden die het contact met de doelgroep voor sociaal-psihiatrische begeleiding kunnen vergemakkelijken:- wees vooraf op de hoogte van de ander, maar ook niet te veel, - wees je bewust van sociale en culturele verschillen,- geef uitleg over de aard van het contact en- geef de ander de ruimte om niet gelukkig te zijn met het contact."
	"Veel cliënten in langdurige zorg, vooral die met niet-psychotische problematiek, zien veel problemen. Dat is niet ten onrechte; er zijn vaak ook veel problemen. Echter, praten over problemen helpt doorgaans weinig, zo zeggen ook veel cliënten zelf. De kunst is dus om aan problemen te werken en er niet alleen maar over te praten. Praten over problemen die niet of nauwelijks oplosbaar zijn, werkt demotiverend en demoraliserend voor zowel cliënten als professionals. Beiden zien na een tijdje geen perspectief op verbetering meer. Deze negatieve perceptie van toekomstmogelijkheden kan dan een selffulfilling prophecy worden. Het belangrijkste in het contact met cliënten in sociaal-psihiatrische begeleiding is om hen hoop op het spoor van toekomstperspectief te brengen. Vaak zijn ze somber of moedeloos of wordt het leven bepaald door steeds terugkerende crisis. Om hoop te krijgen is dan belangrijk om te focussen op mogelijkheden en kansen op langere termijn. Het helpt om de problemen in het hier en nu te benoemen als belemmering om een doel te bereiken, en niet als een probleem dat alles voor altijd onmogelijk maakt."

Bron	Leijenhorst, B. (2019)
Informatie	"Als hulpverlener ga je een relatie aan met je cliënt. Een relatie komt altijd van twee kanten. Een cliënt heeft het ook nodig om jou als mens te ontmoeten. Daarom is het terecht dat je ook iets van jezelf en iets van je eigen gevoelens laat zien. Daarin ben je kwetsbaar."
	De cliënt projecteert behoeften en gevoelens op de hulpverlener. Als er dingen zijn die hem dwarszitten, kan hij zijn boosheid richten op de hulpverlener. Als hij behoefte heeft aan aandacht, kan hij de hulpverlener gaan claimen. Als je daar niet aan toegeeft, kan hij zich afgewezen voelen. Er gebeurt heel veel in de relatie tussen de cliënt en de hulpverlener."
	"Dikwijls maken cliënten situaties mee die veel gevoelens bij hen losmaken: verdriet, woede, wanhoop, teleurstelling, schuld. Voor een cliënt is het uiten en delen van gevoelens een belangrijke stap op verder te komen. Als hij zijn gevoelens uit naar de hulpverlener, ziet hij ze zelf onder ogen. Hij geeft er dan woorden aan. Daardoor worden zijn gevoelens toegankelijk. Gevoelens bevatten energie, daarvoor is beweging nodig."

	Uitten is letterlijk: naar buiten brengen. Deze gevoelens zoeken een bestemming. Die bestemming ben jij als hulpverlener. Daarvoor is het belangrijk de gevoelens van de cliënt serieus te nemen, ook al begrijp je ze niet altijd. De cliënt heeft het nodig te zien dat zijn gevoelens bij jou aankomen en 'landen'. Dat moet je dus laten zien (transparant zijn). Probeer de gevoelens van de cliënt te begrijpen vanuit de cliënt zelf. Als de cliënt boos is (misschien wel op jou), dan is dat vaak een uitweg van onvrede in het algemeen. Of het is een projectie van andere onvrede."
	"Als hulpverlener is het belangrijk: - het op te merken als er emoties spelen bij de cliënt; - gevoelens waar te nemen en te benoemen; - ruimte te geven aan emoties; - te werken met de emoties."

Bron	Menger, A., Krechtig, L. & Bosker, J. (2022)
Informatie	"Forensisch sociale professionals werken met mensen die een of meer delicten hebben gepleegd. De ernst van het delictgedrag en de kans op recidive beïnvloeden de aanpak van een forensische professional en de mate waarin het beheersbaar houden van actuele risico's een rol speelt in het traject."
	"Signaleringsplannen worden gebruikt om cliënten te leren signalen van gedrag patronen bij henzelf te herkennen en daarmee verdere escalatie van gedrag te voorkomen. Signaleringsplannen zijn de documenten waarin dergelijke signalen beschreven staan. Het opstellen en werken met een signaleringsplan is een methode die ingezet kan worden om risico's te beheersen als deze risico's betrekking hebben op agressief gedrag. Deze aanpak is ontwikkeld in de forensische psychiatrie waar een groot aantal forensische cliënten problemen hebben met het beheersen van agressie."
	"Een belangrijke stap binnen het beheersen van agressie van cliënten bestaat uit de ontwikkeling van strategieën waarin forensische professionals en cliënten in een gezamenlijke inspanning (1) vroege risicosignalen van individuele agressie herkennen in de eerste fase waarin deze optreden, en (2) preventieve acties uitvoeren om het risico van het optreden van agressie te minimaliseren."
	"Ten onrechte wordt wel eens gedacht dat cliënten met agressie uitsluitend ten gevolge van hun stoornis reageren (bijvoorbeeld iemand die agressief reageert omdat hij een persoonlijkheidsstoornis of verslavingsproblematiek heeft). Ook is het een misvatting te veronderstellen dat psychotische cliënten acuut (lees: onmiddellijk en zonder vroege waarschuwingssignalen) agressief kunnen reageren ten gevolge van een acute optredende psychose. Zowel voor de symptomen van een stoornis als voor de uiting daarvan met signalen geldt dat er vrijwel altijd vroege waarschuwingssignalen aan voorafgaan. Het probleem is dat dergelijke waarschuwingssignalen voor de omgeving niet altijd zichtbaar zijn omdat deze zich in het hoofd van de cliënt afspelen. Dat geldt alleen voor de cognitieve signalen, gedragssignalen kun je wel eenvoudiger waarnemen."
	"Dit zijn signalen die erg patiëntgebonden zijn en bij herhaalde spanningsopbouw vaak 'repeterend' optreden. Daarom is het zo belangrijk persoonsgebonden signaleringsplannen op te stellen waarin vooral cliëntspecifieke signalen beschreven staan, het liefst in de bewoording van de cliënt zelf. Belangrijk in dit proces is dat de cliënt actief betrokken wordt omdat zowel zijn visie als inzet nodig is om een 'plan op maat' te krijgen."

	"Indien cliënten betrokken worden bij de keuzes en besluitvorming in het proces van zorg en begeleiding, neemt de kans toe dat de cliënt daaraan actief deelneemt. Cliënten zijn de experts als het gaat om ervaringen met hun problemen, welke hulpverlening mogelijk helpt en wat betekenis geeft aan de kwaliteit van leven. Ideaal gezien komen hulpverlener en cliënt tot overeenstemming over de aard en het doel van de begeleiding. Door de actieve deelname van de cliënt aan het begeleidingsproces neemt de kans toe dat keuzen worden gemaakt die beter passen bij de cliënt, waar hij zich dan ook aan verbindt en die effectief zijn."
	"De samenwerking tussen forensische professional en cliënt heeft tot doel dat de cliënt uiteindelijk leert om zelfstandig zijn risico's te beheersen. De samenwerking met de cliënt is van essentieel belang, maar wordt begrenst door de kaders die door justitie zijn gesteld en de verantwoordelijkheid van de forensische professional om dit kader te handhaven."
	"...Dit is ook het gebied waarin er bij uitstek kansen zijn voor gedragsbeïnvloeding en preventie. Daarbij is het interessant om te verkennen en beschrijven onder welke omstandigheden, de zogenoemde 'kwetsbare patronen' optreden en het gedrag ontregelen. Een crisis ontstaat meestal niet van het ene op het andere moment. Meestal zijn er een aantal dagen of weken vóór de crisis al signalen zichtbaar die erop wijzen dat een crisis dreigt. Deze signalen noemen we vroege waarschuwingssignalen. Het kan hierbij gaan om veranderingen in het denken, voelen en gedrag. Vroegtijdige signalering van dergelijke vroege waarschuwingssignalen maakt het mogelijk om preventief in te grijpen, met het oog op het voorkomen van crises. Alle gegevens worden vastgelegd in een signaleringsplan."
	"Een signaleringsplan heeft als doel ervoor te zorgen dat het optreden van een crisis in de toekomst voorkomen wordt. Een signaleringsplan bestaat uit twee gedeelten: (1) een beschrijving van de vroege waarschuwingssignalen en (2) een beschrijving van acties om gedrag te stabiliseren en een dreigende crisis te voorkomen."
	"Cliënten die weerstand of vijandigheid tonen tegen bemoeienis van professionals, hebben baat bij begeleiders die niet meteen oordelen over het gedrag maar de cliënt aanmoedigen om te bespreken wat hem of haar dwars zit. Uiteraard moet er wel structuur geboden worden. Tegelijk hoeft een cliënt niet gemotiveerd te zijn om toch mee te kunnen werken met signaleringsplannen. Externe motivatie is ook een vorm van motivatie, ofwel: een cliënt die zegt het signaleringsplan waardeloos te vinden, maar ondertussen wel in gesprek blijft, zou een compliment kunnen krijgen dat hij desondanks toch in gesprek blijft. Motivatie is ook iets dat kan groeien als de cliënt merkt dat de begeleiding en het werken met signaleringsplannen, toch niet zo bedreigend zijn als hij aanvankelijk dacht."
	"De twee belangrijkste criteria voor het slagen van het werken met signaleringsplannen zijn: (1) de cliënt moet verdragen dat hij of zij met signaleringsplannen kan leren om het gedrag te stabiliseren, en (2) de cliënt moet begrijpen hoe het werken met signaleringsplannen hem of haar kan ondersteunen in de preventie van risicogedrag. Het 'verdragen' gaat voor het 'begrijpen' en dat heeft tijd nodig. In een signaleringsplan worden vaak gedragingen beschreven waarvan de cliënt het gevoel kan krijgen dat, nu het zwart op wit staat, dit hem kwetsbaar maakt."
	"Het protocol bij de ERM-Vroegsignalering bestaat uit vier fasen, de stappen waarin de methode wordt toegepast: (1) introductiefase (2) inventarisatiefase, (3) monitoringsfase, en (4) actiefase."
	"1. introductie/voorbereidingsfase. De cliënt wordt uitgelegd wat een signaleringsplan is en wat van hem verwacht wordt. Eigenlijk wordt in deze fase beoordeeld of de cliënt in staat zal zijn met het signaleringsplan te werken. Daartoe wordt ten aanzien van motivatie, probleeminzicht en mogelijk aanwezig zijn van belemmerende symptomen geregistreerd wat opvallend is in het gedrag. Ook wordt bepaald welke acties eraan kunnen bijdragen om samenwerking met de cliënt te bevorderen. Indien er een sociaal netwerk is, dan wordt in deze fase ook beoordeeld of

	deze leden een bijdrage kunnen leveren aan het opstellen van het signaleringsplan. De introductiefase wordt afgesloten met een strategiebepaling: de inschatting in welke mate en hoe de cliënt kan meewerken bij het instellen en werken met een signaleringsplan. Zo nodig kan besloten worden, zonder medewerking van de cliënt, toch een signaleringsplan op te stellen. Maar dan alleen wanneer de inschatting er is dat de cliënt echt niet in staat is tot samenwerking."
	"2. Inventarisatiefase. In deze fase wordt samen met de cliënt besproken en beschreven welke vroege waarschuwingssignalen in het signaleringsplan beschreven worden. Per signaal wordt op verschillende niveaus van ernst beschreven hoe de cliënt het betreffende vroege waarschuwingssignaal kan leren herkennen. Bij hetzelfde signaal worden de 'kwetsbare patronen' beschreven: de omstandigheden/ het tijdspad die voor de cliënt vooral kwetsbaar zijn voor het ontregelen met specifieke vroege waarschuwingssignalen."
	"3. Monitoringsfase. Nadat de vroege waarschuwingssignalen in het signaleringsplan beschreven zijn, wordt de cliënt geleerd hoe hij zijn gedrag kan monitoren. Dit monitoren is eigenlijk het herkennen van het optreden van vroege waarschuwingssignalen en wat dit betekent voor de kwetsbare patronen/omstandigheden waarin dit optreedt. Deze fase is de meest belangrijke. Immers, de vroege waarschuwingssignalen zijn beschreven en nu komt het erop aan dat de cliënt leert deze te herkennen. Dit is ook de fase waarin de dialoog tussen cliënten en forensische professionals over het al dan niet optreden van vroege waarschuwingssignalen plaatsvindt. Vaak vinden er in deze fase discussies plaats tussen de cliënt en professional, niet zelden vanuit een meningsverschil over de inschatting van het optreden van het vroege waarschuwingssignaal. In dergelijke situaties gaat het er niet om wie er gelijk heeft. De getrainde en professionele werker blijft neutraal, probeert bij de cliënt te verkennen hoe hij zijn gedrag interpreteert en zorgt dat er een dialoog ontstaat over de verschillen in waarneming van hetzelfde gedrag. Doel van de forensisch sociale professional is om een proces op gang te brengen, door middel van vroegsignalerings, dat de cliënt leert in te zien hoe zijn gedrag langzaam kan ontsporen."
	"4. Opstellen van een actieplan. Ten slotte wordt samen met de cliënt een actieplan opgesteld dat onderdeel is van het signaleringsplan. Daarin wordt beschreven welke acties kunnen bijdragen aan stabilisatie van gedrag wanneer de vroege waarschuwingssignalen gesignaleerd worden en escalatie van gedrag dichterbij komt. Er wordt onderscheid gemaakt in acties die de cliënt zelf kan ondernemen, acties die de forensische professional kan ondernemen of acties die leden van het sociale netwerk kunnen ondernemen. Wanneer bij een client voor de eerste keer een signaleringsplan wordt opgesteld, is het belangrijk om alle fases systematisch toe te passen. In het protocol en de toepassing ervan is er rekening mee gehouden dat er cliënten zijn die niet willen of niet kunnen meewerken aan het opstellen en toepassen van een signaleringsplan. Dan is het belangrijk om te beoordelen wat de redenen daarvan zijn. Bijvoorbeeld een cliënt kan aangeven dat hij niet mee wil werken, terwijl hij zich eigenlijk schaamt omdat hij niet begrijpt wat er van hem verwacht wordt. In dergelijke gevallen kan de forensische professional het initiatief en de toepassing van het signaleringsplannen overnemen, zelf signalen beschrijven en registreren en ook zelf acties formuleren en toepassen."
	"Het gedwongen kader betekent dat het contact is opgelegd in een bepaald juridisch kader. Onvrijwillige cliënten zijn er in twee soorten. Ten eerste de formele onvrijwilligheid die geldt voor cliënten die het contact kregen opgelegd op grond van een juridische uitspraak. Ten tweede de cliënt die niet uit zichzelf begeleiding zoekt, maar onder druk van anderen. Een cliënt is pas echt vrijwillig als hij herkent en erkent dat hij een probleem heeft dat hij niet zonder hulp kan oplossen, - bereid is dit probleem met een ander te bespreken en advies van een ander te aanvaarden en - bereid is om zaken op een andere manier aan te pakken."

	"Reactance is de natuurlijke reactie van iemand die zijn vrijheid bedreigd ziet. Reactance is als basisreactie universeel: alle mensen, ongeacht leeftijd, sociale klasse, ontwikkelingsniveau of culturele achtergrond vertonen in het algemeen deze reactie. Het is verzet tegen de inperking van handelingsvrijheid, tegen de ervaren lotscontrole en tegen subjectief beleefde dwang. Het is voorspelbaar wanneer en in welke mate reactance zich voordoet: als iemand wordt geconfronteerd met maatregelen of besluiten die de (ervaring van) vrijheid inperken. Reactance is niet zozeer verzet tegen de richting die het opgaat, maar tegen het feit 'dat het moet'. Mensen die reactance vertonen kunnen in principe best gemotiveerd zijn om de gestelde doelen te realiseren. Maar ze worden tijdens het traject gehinderd door de condities, door de inperking van vrijheid, doordat het door een ander is opgelegd. Reactance is gericht tegen inperking van vrijheid en kleurt de interactie tussen professional en cliënt."
	"Werken aan re-integratie en gedragsverandering is persoonsgebonden maatwerk. Het individuele risicoprofiel, de criminogene factoren en de responsiviteit van de cliënt spelen een rol. Tijdens een traject kunnen omstandigheden veranderen of kan zich een crisis voordoen. Maatwerk vraagt om voortdurende aanpassing. Maar maatwerk is iets anders dan zomaar iets doen omdat iedereen verschilt. Professioneel maatwerk leveren kan alleen op basis van een bewuste strategie en structuur in het handelen."
	"Werken aan draagkracht is hier opgevat als: gedragsverandering door het aanleren van bijvoorbeeld agressieregulatie, probleemoplossende vaardigheden en arbeidsvaardigheden. Mensen met voldoende draagkracht hebben niet alleen de benodigde vaardigheden, maar ook zelfvertrouwen: het idee dat ze een taak tot een goed einde kunnen brengen. De manier waarop iemand tegen zichzelf, zijn verleden en zijn mogelijkheden in de toekomst aankijkt, is een belangrijke factor bij het stoppen met delinquent gedrag. Werken aan draagkrachtvergroting gaat daarom niet alleen over het aanleren van vaardigheden, maar ook over het bevorderen van zelfregie."
	"In het kader van de afbouw van een criminele loopbaan wordt draagvlak 'sociaal kapitaal' genoemd. Hiermee doelen we op de sociale netwerken, de relaties met familie en bredere maatschappelijke verbanden die verandering mogelijk maken en ondersteunen. Verandering in het leven vormen een belangrijke factor bij het stoppen met delictgedrag omdat daarmee bindingen worden gecreëerd die betekenisvol zijn, die men niet wil verliezen en die daardoor de gedragsverandering kunnen helpen bestendigen."
	"Draaglast staat voor de ernst van problemen, de mate van chaos, de zwaarste van het bestaan van de cliënt. Hoe ernstig is de situatie, hoeveel problemen zijn er tegelijkertijd, hoe groot is de beïnvloedbaarheid ervan? Hoe hoog is het stressniveau?"

Bron	Mous, T. Tromp, N. (2016, juni)
Informatie	"Veel kinder- en jeugdpsychiatrische klinieken werken met signaleringsplannen. Deze zijn gericht op het terugbrengen van de dwang- en drangcijfers, maar hebben ook tot doel de emotieregulatie te verbeteren." "Het werken met een signaleringsplan is sinds enkele jaren verplicht binnen de kinder- en jeugdpsychiatrie wanneer het een klinische behandeling in het gedwongen kader betreft. Ook in vrijwillige behandelingen wordt het signaleringsplan vaak ingezet. De doelstellingen zijn het terugdringen van dwang- en drangmaatregelen en verbetering van de emotieregulatie van de jongere." "Het signaleringsplan is bij voorkeur in overleg met de patiënt en/ of naastbetrokkenen tot stand gekomen. Het bevat minimaal een beschrijving van concrete gedragingen van een patiënt die zouden kunnen leiden tot escalatie of een onhanteerbare, gevaarlijke situatie. Daarnaast zijn

	maatregelen en afspraken opgenomen om escalatie te voorkomen. Tot slot dient in een signaleringsplan te staan dat dwangmaatregelen zoveel mogelijk worden voorkomen."
	"Het terugdringen van dwang en drangmaatregelen gebeurt op verschillende manieren. Het gebruik van signaleringsplannen is daar een van. Het doel van het signaleringsplan is om het oplopen van spanning vroegtijdig te onderkennen. Preventieve acties kunnen voorkomen dat het tot feitelijk negatief gedrag komt. Zowel het vroeg signaleren van agressief gedrag als het aanreiken van alternatieven aan de jongere kunnen escalaties voorkomen. En dit kan weer leiden tot minder inzet van dwang- en drangmaatregelen. Langzamerhand breidt de doelstelling van signaleringsplannen zich uit. Veel klinische kinder- en jeugdpsychiatrische afdelingen zetten de plannen in om de tekortschietende emotieregulatie van kinderen en jongeren met zowel externaliserende als internaliserende problematiek te behandelen."
	"De term 'emotieregulatie' wordt binnen de psychiatrie vaak gebruikt als een containerbegrip zonder dat duidelijk is waar het precies over gaat. Emotieregulatie heeft vooral de functie niet overweldigd te raken door de intensiteit van onze emoties. Pogingen om invloed op de gevoelde emoties uit te oefenen, kunnen bewust ingezet worden, bijvoorbeeld door het zoeken van afleiding, of onbewust, bijvoorbeeld door het onderdrukken van de emotie. Deze pogingen kunnen zowel tot een verhoging als een verlaging van negatieve of positieve emoties leiden. De meeste strategieën richten zich op de negatieve emoties, meestal in de context van pijn, bedreiging of uitdaging. Onze psychische gezondheid wordt niet zozeer direct door onze emoties beïnvloed, als wel door de manier waarop we daarmee omgaan en hoe we ze beleven."
	"Een signaleringsplan is een potentieel effectieve interventie om de regulatie van het hele spectrum aan emoties te bevorderen. Bovendien kan een patiënt in een klinische setting met ondersteuning van de (socio)therapeut leren om signalen van oplopende spanning te herkennen en daar op een adequate manier mee om te gaan. Hierin ligt de meerwaarde van een signaleringsplan."
	"Doordat in het signaleringsplan acties goed omschreven staan, kan de impulsiviteit van de jongere afnemen. De succeservaringen die de patiënt opdoet met de inzet van het plan, kunnen bijdragen aan een groter gevoel van eigenwaarde en vertrouwen in het eigen probleemoplossend vermogen. Hypothetisch zou de inzet van een signaleringsplan dus effect kunnen hebben op de emotieregulatie van kinderen en jongeren. Uit onderzoek bij volwassenen is bekend dat de inzet van een signaleringsplan tot vermindering van agressie leidt."
	"Samen met de patiënt brengen zij situaties, zogenaamde triggers, in kaart die tot oplopende spanningen leiden. Vervolgens wordt deze oplopende spanning aan de hand van concreet waarneembaar gedrag beschreven in fasen. Bijbehorende acties beschrijven hoe de patiënt met die oplopende spanning kan omgaan en deze kan reduceren. Binnen het plan staat controle van de patiënt centraal. Wanneer de patiënt in de laatste fase niet in staat is om met de afgesproken acties de spanning omlaag te brengen, stopt het signaleringsplan. De sociotherapeut neemt dan de regie over door het toepassen van een dwang of drangmaatregel."
Bron	Nabuurs, M. (2020)
Informatie	"Op welke wijze je als social worker aan de slag gaat, wordt dus niet alleen bepaald door wat jij vanuit jouw professionele optiek als belangrijk beschouwt. Ook speelt een rol wat de cliënt als belangrijk ervaart. Er moet eerst voldaan zijn aan de onderste laag van de 'behoeftepiramide' voordat men aan de volgende laag in de piramide kan toekomen. Er zal eerst gewerkt moeten worden aan herstel van de primaire behoeften waarbij een goede analyse zeer helpend kan zijn."

	"Zoals gezegd is het individu een systeem met subsystemen: een eenheid van organen, een eenheid van lichaam en psyche. Als social workers oog hebben voor de eenheid van de mens, de onderlinge relaties tussen lichaam en psyche, de verbintenis tussen de organen, kan dat de cliënt helpen."
--	---

Bron	Stel, van der, J. (2013)
Informa- tie	"De overheid roept op tot zelfredzaamheid, eigen regie en zelfmanagement. Dit uitgangspunt wordt ingegeven door kostenbeheersing maar wordt ook gepresenteerd als emancipatie. Dit lukt volgens mij niet als het niet gelijk opgaat met focus op zelfregulatie. Dit is geen woordspel: zelfredzaamheid betreft het 'uiterlijke' verschijnsel dat mensen voor zichzelf kunnen zorgen. Dit veronderstelt evenwel dat mensen zichzelf, hun emoties, cognities, motivaties en hun gedrag, kunnen reguleren. Bij mensen met een ernstige psychische aandoening is dat vaak het belangrijkste probleem."
	"Zelfregulatie betekent dat je processen in of van jezelf kun beïnvloeden. Dit vermogen ontstaat in de loop van de individuele ontwikkeling en groeit in de loop van de adolescentie en volwassenheid. Zelfregulatie veronderstelt de ontplooiing van de executieve functies; het betreffen de hogere psychische functies waarmee we onszelf aansturen en via welke we- met anderen- beter doelen kunnen bereiken."
	"Mensen met psychische moeilijkheden ervaren echter allemaal- vroeg of laat- problemen in hun zelfregulatie respectievelijk in de ontplooiing van hun executieve functies. De oorzaak daarvan kan liggen in 'lagere' psychische functies, wat te maken kan hebben met een hersenbeschadiging of met niet of nog niet goed gerijpte hersencircuits."
	"Willen we mensen helpen dan is het belangrijk om na te gaan wat er precies niet goed verloopt in de zelfregulatie (en uiteraard ook wat er juist wel goed gaat) om vervolgens na te gaan hoe- door trainingen, behandeling, externe steun of verandering van omgeving- mensen hun potentieel (weer) kunnen benutten. Het bevorderen van zelfregulatie is van groot belang op weg naar herstel."
	"We kunnen zelfregulatie enerzijds opvatten als het zelf reguleren of bepalen wat goed voor je is wat je doet (want niet alles hoeft 'goed' te zijn) en anderzijds als het reguleren van jezelf, van je eigen psychische processen. Uiteraard hangen deze twee opvattingen over zelfregulatie met elkaar, maar hier ligt de nadruk op de tweede betekenis: het menselijke vermogen om zodanig invloed uit te kunnen oefenen op 'zichzelf', op de eigen emoties, cognities, motivaties en het gedrag, waardoor een persoon, met andere mensen, complexe doelen kan bereiken."
	"Uniek voor de menselijke psyche is dat daarin in de loop van de ontwikkeling een 'binnenruimte' ontstaat: 'het zelf'. We moeten dit niet letterlijk nemen, maar mensen kunnen dit wel als zodanig beleven. Door de processen binnen die ruimte wordt het steeds beter mogelijk te reflecteren op zichzelf (zoals percepties en acties) en op anderen, waardoor de effectiviteit van het gedrag wordt vergroot en het gedragsrepertoire wordt uitgebreid. Mensen ontwikkelen de mogelijkheid zich in anderen te verplaatsen en met hun intenties en behoeften rekening te houden."
	"Bij mensen met een ernstig psychisch probleem of een stoornis is er vaak- misschien wel altijd- sprake van tekorten of verstoringen in een of meer van de executieve functies, zeker als die stoornis al een langere tijd bestaat en/of een ernstig beloop heeft gekregen. Bij mensen met een psychische stoornis staat dus, is hier de veronderstelling, in het bijzonder de executieve functies onder druk. Hierdoor ervaren zij- los van de vraag of zij dat zelf merken of daaronder lijden- tekorten in hun zelfregulatie. Kenmerkend voor een psychische aandoening is dat deze niet

	makkelijk, en zeker niet door de betrokkene zelf, kan worden veranderd. Maar daar staat tegenover dat het brein plastisch is en dat er genoeg kansen liggen om daarvan gebruik te maken."
	"Ik denk wel dat de rol van de beroepsbeoefenaar in het algemeen 'bescheiden' moet zijn en dat deze vooral mensen moeten prikkelen of stimuleren in hun zelfregulatie en- verandering. Dus: creëer een context voor autonome zelfevaluatie en-regulatie en benader ook de zo populaire motiverende gespreksvoering niet zozeer als een 'interventie' maar als een dynamische en prikkelende context waarin de persoon in staat wordt gesteld zelf zijn motivaties te exploreren en te beïnvloeden."

Bron	Veen, van der, M. & Goijarts, F. (2012)
Informa- tie	"De zelfdeterminatietheorie wordt als goede fundering gezien van de Motiverende Gespreksvoering. Het uitgangspunt is dat mensen beschikken over psychologische basisbehoeften; 1. behoefte aan autonomie, 2. behoefte aan competentie en 3. behoefte aan verbondenheid. Het uitgangspunt is dat mensen zich onder positieve omstandigheden ontwikkelen in de richting van wat genoemd wordt 'psychologische integratie'. Deze integratie houdt in dat niet slechts voldaan moet worden aan psychologische behoeften, maar dat die verschillende behoeften zich het beste in onderlinge samenhang ontwikkelen." "MG is gericht op het versterken van de eigen motivatie voor verandering. Bij het definiëren van eigen motivatie ligt het voor de hand om in eerste instantie hieronder intrinsieke motivatie te rekenen. Intrinsieke motivatie is motivatie die van binnenuit komt. Deze is het grootst als je iets als eigen keuze ziet, als je het gevoel hebt dat jij degene bent die de actie in gang heeft gezet. Daarnaast zijn er vormen van motivatie die ontstaan door invloed van buitenaf. Dit wordt extrinsieke motivatie genoemd. Ook deze vorm van motivatie kan op termijn overgenomen worden en als eigen ervaren worden. De mate waarin deze motivatie als eigen gevoeld wordt, hangt af van de mate van druk die de persoon in kwestie ervaart om iets te doen en de wijze waarop zijn gedrag gestuurd wordt." "Sommige vormen van extrinsieke motivatie kunnen wel degelijk deel uitmaken van een begeleidingsproces waarin de eigen motivatie van de cliënt het uitgangspunt is voor de verandering. Daarvoor is het wel noodzakelijk dat de cliënt zowel het doel zelf als de eigen positie ten opzichte van het doel beter gaat begrijpen. Hierdoor kan de cliënt gaan inzien hoe deze doelen aansluiten bij zaken die wel relevant voor hem blijken te zijn. Doordat de cliënt gaat inzien waarom bepaalde doelen relevant voor hem zijn, kan hij ervoor kiezen om deze doelen toch na te gaan streven. Daarmee wordt het aanvankelijke opgedrongen doel uiteindelijk ervaren als eigen, autonome, motivatie." "Motivatie die voorkomt uit identificatie. Deze vorm van motivatie kan als eigen ervaren worden. Deze motivatie ontstaat doordat je inziert en accepteert dat bepaald gedrag belangrijk is om bepaalde, door jezelf gewenste, resultaten te kunnen behalen. Tevens heb je het gevoel dat jijzelf degene bent die de verandering in gang zou kunnen zetten. Dit wordt autonome motivatie genoemd. Omdat je het zelf belangrijk vindt, ben je ook in staat om de motivatie vast te houden en het gedrag langer vol te houden, ook bij tegenslagen. Je ervaart echter geen echte druk van anderen en je komt daardoor ook niet in verzet. Uiteindelijk zul je een positief gevoel overhouden als je het gedaan hebt." "Geïntegreerde motivatie. Dit is motivatie die in overeenstemming is met alle andere zaken waarmee je je identificeert en die aansluit bij je kernwaarden en overtuigingen. Deze vorm van motivatie is het meest stabiel en is dusdanig sterk, dat je het gedrag dat eruit voortvloeit langere

	tijd kunt volhouden. Je hebt hierbij het gevoel dat je de gedragsverandering zelf gewild hebt en zelf van belang vindt en dat deze op geen enkele wijze is afgedwongen. Het is een vorm van autonome motivatie."
	"Intrinsieke motivatie. Als intrinsieke motivatie betekent dat je gemotiveerd bent voor iets wat je leuk of prettig vindt en dat je je niet gedwongen voelt om het te doen, lijkt het voor de hand te liggen dat je niet geholpen hoeft te worden om meer intrinsieke motivatie voor dat doel te ontwikkelen. MG bevordert dus meestal geen intrinsieke motivatie, maar versterkt de geïdentificeerde en geïntegreerde motivatie."

Bijlage 9. Horizontale vergelijking professionals

Categorie	Wat is een signaleringsplan?
Respondent 1	"Een signaleringsplan is een hulpmiddel waarbij je jeugdigen met emotieregulatie problematiek en spanningsregulatie problemen of risicovol gedrag hè, in het kader van die problematiek, zoals suïcide, zelfbeschadigend gedrag, maar ook agressiedoorbraken als gevolg van spannings- of emotieregulatie problemen, kan helpen die vaardigheden te vergroten, maar ook kan helpen om dat soort impulsdoorbraken of zelfbeschadigend gedrag te verminderen of te voorkomen." "Nou, die, die geef je altijd vorm, in samenspraak met het kind, waar het om gaat, want het is belangrijk dat die dat bij zichzelf herkent en dat die daarmee aan de slag gaat. Want het gaat om vergroten van de vaardigheden, maar ook het vergroten van kennis. Hè als signaleringsplan, in het woord wat het al aangeeft, om de signalen helder te krijgen bij de omgeving, zodat daarnaar gehandeld kan worden. Dus het is een product die je samen maakt om dat inzichtelijk te krijgen." "Daarnaast is een signaleringsplan, is een werkdocument dus dat betekent dat het beeld kan veranderen. Hè, naar gelang de veiligheid toeneemt, je het kind beter leert kennen en de signalen beter leert herkennen, of de vaardigheden nemen toe. Het gevoel van vertrouwen en veiligheid neemt toe bij het kind, dus het kan veel meer delen. Dat zijn allemaal factoren die van invloed zijn op het signaleringsplan en het signaleringsplan is dus een werkdocument in die zin; het verandert, het hoort voortdurend te veranderen. Dus als die ontwikkelingen ook worden gezien, dan hoort het plan ook steeds weer te worden geactualiseerd." "Het is een behandel element...ja, maar dat is echt de therapie, terwijl ik denk het signaleringsplan en echt actief daarmee werken. Dat is net zo goed therapie. "
Respondent 2	"Het meest gehanteerde hier is dat ze eigenlijk in vijf gradaties gaan splitsen, mate van spanning die een jongen ervaart en waarbij de meest rustige is; er is geen spanning, en de meest uitgebreide is; er is crisis. En over het algemeen worden die dan neergezet als; er is geen spanning, dus daar hoeft niks te veranderen en er is crisis dus dan neemt groepsleiding het beslismoment over en hier doen ze dan dus drie stapjes tussen. En het doel daarvan is voor een jongen om inzicht te krijgen in zijn eigen spanning, om inzicht te krijgen in wat die zelf kan doen, om die spanning te veranderen, want dat hoeft niet altijd positief te zijn. Dat kan ook de verkeerde kant op zijn om dus te zien wat zijn eigen aandeel daarin is en uhm.. in verschillende omstandigheden, dus ook op kamer, maar ook op de groep, en om te kijken wanneer die hulp kan, vragen, moet vragen, mag vragen en wat die daar dan van kan verwachten." "En die hulp, die is, die is heel uitgebreid. Daar ben je als mentor samen met je mentorjongen, helemaal vrij in om dat in te vullen. Dus je moet samen met je mentor eigenlijk op zijn aangeven moet je proberen uit te vogelen wat voor hem op dat moment werkend is. En wat vaak vergeeten wordt, is dat zo'n signaleringsplan dus over tijd veranderd, want de jongen leert dingen bij. Hij ervaart dat sommige dingen beter werken dan andere dingen. Oplossingen en oplossingen die dus niet werken, hoeven er niet in staan en oplossingen die wel werken, moeten er juist

	wel instaan. Maar je merkt ook dat bijvoorbeeld wanneer een jonge stabiel wordt van zichzelf, dat die dus de werkende dingetjes die op een hoger niveau nut hebben gehad, naar een lager niveau, dus naar een minder spanningsniveau kunnen worden verplaatst, omdat die z'n eigen spanningsniveau op dat moment makkelijker zelf kan reguleren, zonder dat die daar echt externe hulp bij nodig heeft." "Je kunt een signaleringsplan kun je zo breed maken als je maar wilt. Voor heel, heel simpel jongetjes heb je soms gewoon een stoplicht, rood-geel-groen dus, maar drie fases. Dat is vaak omdat ze bijvoorbeeld emotie niet herkennen of verkeerd gelabeld hebben gekregen van thuis uit. Maar je hebt ook wel eens thermometers van wel tien stapjes dus de term signaleringsplan zegt niks over hoe dat ding eruit moet zien. Het gaat er puur om, om een jongen te leren welke mate van spanning voor hem, welke mate van ingeven vanaf de zijkant nodig heeft. En als een jongen heel lang zit, dan kan je met zo'n thermometer met tien verschillende spanning niveaus kun je uit de voeten, terwijl je met een, een, een LVB autist misschien met, met twee zelfs wel moet beginnen." "Hè dus het en maar als je dan iets hebt gevonden wat werkt op dat moment, is het wel iets wat in zijn signaleringsplan terecht kan komen, want het hoort bij zijn gebruiksaanwijzing. Signaleringsplan is een gebruiksaanwijzing van jongen, die die zelf geschreven heeft."
Respondent 3	"Nou, ja een signaleringsplan is echt om te kijken hoe die kids erbij zitten. Van; als ik me goed voel, wat is er voor ons te zien? Wat kan ik zien? Dus het kind zelf. Als ze zich minder goed voelen, wat is er dan zichtbaar? En ze slecht zijn, wat is er dan zichtbaar? En wat kan te doen zijn, en dat kan in verschillende fases omschreven worden, drie, vier fases dan eigenlijk, van perfect tot dramatisch."
Respondent 4	"Voor mij is van eigenlijk een tool voor zowel groepsleider of pedagogisch werker als mede jeugdige om inzicht te krijgen in de gedachte, in het gedrag van de jeugdige en wanneer bepaalde gevoelens of gebeurtenissen triggeren tot gedrag. Als we het dan hebben over de pedagogisch werker dan denk ik dat een pedagogische werker een signaleringsplan kan gebruiken om dus te zien wanneer een jeugdige hulp nodig heeft, wanneer een jeugdige de controle dreigt te verliezen over zijn of haar gevoelens. En voor een jeugdige is het juist weer een middel om ook tijdens het maken ook inzicht te creëren in eigen zwakke plekken, als het ware van hé, voor de jeugdige hier is het natuurlijk heel erg lastig, vaak om, om hun gevoelens uit te drukken, om te weten wanneer ze een misstapje maken of, of wanneer ze boos worden, en wat ze doen als ze boos worden." "En dat is voor mij de, de basis van het signaleringsplan, om het dus weer in te zetten ter groei van zowel de jeugdige als een tool om de omgang met de jeugdige vanuit groepswerker."
Respondent 5	"Nou, het is gewoon een tool die gebruikt wordt om meer inzicht te krijgen in bepaalde spanningen maar ook andere emoties bij cliënten, bij jeugdigen in ons geval natuurlijk. Wat dan uiteindelijk een ja, een mooie weergave is van; hoe ga ik ermee om, met de emoties van de jeugdige, voor de veiligheid van hun, voor ons en voor de juiste uitkomst, zeg maar, zodat dat er geen andere vervelende dingen gebeuren of zo." "En het is daarnaast ook een hele belangrijke tool die meegegeven kan worden naar een vervolgplek... om recidive te voorkomen."

Respon- dent 6	"Een signaleringsplan is eigenlijk een tool waarmee we in kaart brengen hoe iemand stijgt aan spanning. Eigenlijk is het een combinatie van zowel het plan als een 5G schema. Tenminste zo werk ik er vaak mee, waarin we op basis van bepaalde situaties die plaatsgevonden hebben, uitgaan werken van: hé, wanneer heb je spanningsopbouw gehad? Wat voel je als je spanningsopbouw hebt gehad? Wat zien anderen aan je? Wat kan jij doen en wat kunnen anderen doen om weer te zakken? Persoonlijk werk ik het liefst met de thermometer, waarin je van nul tot tien kunt schalen en in kleurtjes en eigenlijk is dat een beetje de tool dus eigenlijk in kaart kunnen brengen wanneer iemand in spanning stijgt en wat iemand nodig heeft om weer te zakken en gewoon weer lekker een goede dag te kunnen hebben." "Persoonlijk vind ik het ook iets wat eigenlijk bij ieder kind wel gemaakt moet worden. Ik ben eigenlijk ook niet anders gewend vanuit mijn andere werk, dat ieder kind of iedere cliënt zeg maar, een signaleringsplan had. Dat was gewoon eigenlijk het eerste waarmee we aan de slag gingen. En ik vind het daarnaast ook en dat is denk ik ook wel belangrijk, een signaleringsplan is nooit af. Het is een werkend document, dus het is een document waar je continu mee bezig bent. En dat betekent dus ook dat op het moment dat je hè, nou ja, iemand al wat langer op de groep hebt en je hebt bepaalde fases ingevuld, dat het ook wel eens kan zijn dat je ziet dat iemand veel sneller of veel langer heeft voordat die in zijn rode fase zit en er misschien al heel veel dingen gebeurd zijn en tools die die geleerd heeft, die ingezet kunnen worden. En die kan je dan gaan verwerken. Daarom werk ik zo graag met die thermometer, je hebt een donkergroene fase, lichtgroen, oranje, geel, oranje en dat je dan eigenlijk ziet dat in die fase tussen de nou, wat zal het zijn tussen de vier en de zeven, op een gegeven moment veel meer gaat gebeuren."
-------------------	--

Categorie	Opbrengsten
Respon- dent 1	"...kan helpen die vaardigheden te vergroten, maar ook kan helpen om dat soort impulsdoorbraken of zelfbeschadigend gedrag te verminderen of te voorkomen. Want het gaat om vergroten van de vaardigheden, maar ook het vergroten van kennis." "Je maakt de omgeving veiliger, je kan de omgeving veiliger maken daardoor. Je kan dus dat soort negatief gedrag door middel van het signaleringsplan proberen te verminderen of te voorkomen. Dat is ook een pluspunt en daarnaast leer je het signalerende vaardigheden van medewerkers vergroten en je leert het kind om die vaardigheden te vergroten en de copingstrategieën te vergroten. Het geeft ook handvatten in de bejegening, het geeft handvatten in de in te zetten interventies en het geeft ook gelijk handvatten in de observaties die gedaan kunnen worden op de afdeling." "Naar gelang de veiligheid toeneemt, je het kind beter leert kennen en de signalen beter leert herkennen, of de vaardigheden nemen toe. Het gevoel van vertrouwen en veiligheid neemt toe bij het kind, dus het kan veel meer delen. Het geeft het kind ook regie, hè, want het heeft invloed op zijn eigen producten en het heeft dan gelijk direct invloed op hoe het kind, de bejegening of de welke interventie het nodig heeft. Dus je maakt een onderdeel van zijn eigen behandeling en dat, dat is het mooie daaraan, want je doet het samen met het kind."

	"...je beveiligt het kind, geeft hem empowerment, je geeft hem regie over zijn gedrag, je leert hen vaardigheden. Wij leren beter herkennen, signaleren..."
Respondent 2	"Eenduidigheid in handelen vanuit personeel." "Dus als een jongen goedwerkend signaleringsplan heeft, dan zou het moeten zeggen dat elke groepsleider waarmee die te maken krijgt met dat signaleringsplan in zijn handen, dezelfde insteken op hetzelfde moment zou doen. Dus als een jongen vergelijkbare situatie zit, dat ook het handelen, ongeacht welke groepsleider erbij staat, vergelijkbaar is.. het moment van 'ik moet als groepsleider nu ingrijpen, want ik vind het crisis' zal altijd een klein beetje afhankelijk blijven van wie die groepsleider is en in welke bui die is maar alle andere stadia zouden eigenlijk min of meer gelijk moeten zijn voor alle groepswerkers omdat dat signaleringsplan leidend is."
Respondent 3	"Nou, ja, je leert, de jeugdige leert meer van zichzelf kennen, dus die leert herkennen van: Goh, wat gebeurt er nou eigenlijk met mij? Ik voel dit en ja, wat kan ik dan doen? Op dat moment, dus die wordt er vooraf bekend, mee bekend gemaakt, van hoe te handelen in zo'n situatie zodat het beter beklijft op een gegeven moment." "En het geeft handvatten zeg maar, om met de problematiek om te gaan. Wij als groepsleiding kunnen, ja, kunnen gewoon echt duidelijker zien van: hé, dit gebeurt er nu en dit kunnen we doen. Dit heeft zin, dit heeft effect of dit heeft geen effect."
Respondent 4	"Als we het dan hebben over de pedagogisch werker dan denk ik dat een pedagogische werker een signaleringsplan kan gebruiken om dus te zien wanneer een jeugdige hulp nodig heeft, wanneer een jeugdige de controle dreigt te verliezen over zijn of haar gevoelens. En voor een jeugdige is het juist weer een middel om ook tijdens het maken ook inzicht te creëren in eigen zwakke plekken, als het ware van hé." "Ja, dus je hebt, kijk een stukje zelfevaluatie." "...en zo creëer je wederom weer inzicht voor de jeugdige zelf en voor mij als groepswerker om ja, om dat signaleringsplan uit te breiden."
Respondent 5	"Ik denk het wel, ik denk dat je heel goed aan de hand van een goed signaleringsplan, wat ook goed wordt bijgehouden, een betere band, en inzicht kan krijgen met de jeugdige. Zeker omdat als ze binnenkomen met vooral, vanuit een andere instelling, bijvoorbeeld met een oud signaleringsplan. Dan begin je al heel snel dingetjes op te pikken, zeg maar, en als je er dan samen met de jeugdige naar gaat kijken en gaat bijwerken en alles dan, dan kan je zo vroegtijdig ingrijpen en dan voelt het ook als een veilige omgeving. Voor de jeugdige maar ook voor mezelf, zeg maar, en ik denk dat dat heel erg meewerkt aan de band die je creëert met iemand."
Respondent 6	"Ik denk dat het, de opbrengst is, sowieso dat iemand tijdens het maken van een signaleringsplan wat beter naar zichzelf kan kijken en ook kan zien. Hé, wacht even, wat herken ik nu bij mezelf wanneer de spanning begint te stijgen en daar dus ook op een gegeven moment sneller zelf naar te kunnen handelen. Dus hé, wacht even, ik heb dit, ik heb dit al een keer besproken, ik weet dat dit gebeurt, snelle herkenning. Ik denk

	dat de opbrengst ook is. Hè, dat is eigenlijk eerder nog dat wij als groepsleiders of als mensen die met iemand werken of thuis, hè, dat kan natuurlijk ook, sneller kunnen zien; hé, wanneer is iemand nou in spanning aan het stijgen, dat je daar sneller kunt op acteren en dat we niet, ja, continue ja, ik noem het altijd de boem, fase, de knal fase hebben. Dus ik denk dat dat vooral de opbrengsten zijn."
--	---

Categorie	Aanpak van het opstellen
Respondent 1	"Dat bedoel ik ook met dat afstemmen op de problematiek. Als dat niet mogelijk is, begin je met een hele simpele versie van, hè de stoplicht-methode. Gewoon drie kleurtjes bij wijze van een rood, groen, geel en dat bouw je dan verder uit indien dat mogelijk is. Dat, dat is al in basis een signaleringsplan bij wijze van en je kan dat verder uitbreiden naar de mogelijkheden van het kind. Dus dat heeft ook heel erg te maken met de problematiek en waartoe een kind, ja toe in staat is, om het zomaar te zeggen." "Ja, vaak zijn sommigen dusdanig beperkt of verward. Kijk, hele verwarde kinderen dan, dan lukt het vaak niet om toe te werken aan een signaleringsplan omdat ze gewoon te verward zijn. Dus dan sluit het niet aan. Bij jeugdigen met autisme, LVB en dergelijke kan je wel direct een signaleringsplan opstellen. Meisjes zonder psychotisch beeld of jongens ook, met zelfbeschadigend gedrag. Direct een signaleringsplan hè, die zijn bij helder bewustzijn en wat maakt dat ze gelijk daarmee aan de slag kunnen. Psychoses niet. Dan moet je even nog even wachten totdat een beeld is gestabiliseerd want het denken is verward, dus het komt niet aan." "Dan is wat je dan doet, is vooral vanuit de medewerkers, moeten ze signalen herkennen en hoe ze de bejegening moeten uitzetten maar dat is meer een observerende en signalerende functie en veiligheidsmaatregelen die nodig worden geacht. Maar dan is dat an sich geen signaleringsplan. We gieten het nu in de vorm van de bejegeningslijnen die nodig worden geacht. Dus niet een signaleringsplan maar dan zijn het bejegeningslijnen." "...en dat is dus juist wat je wil bevorderen. Dus ja, het is effe spannend en dat mag er zijn, dat hoort er ook bij en dan is het kunst om aan te passen aan dat niveau, zodat je het kind niet overvraagt." "...dat geeft ze een empowerment van oh, dit kan ik dus wel, maar dat weet ik wel. Ik weet wel wat rood is, ik weet wel wat groen is, ik weet wel wat geel is. En als ze daar mee leren omgaan en merken van oh, maar wacht eens even als ik zeg ik zit in rood en ik krijg dan wel hulp en begeleiding hè, waardoor ik weer tot rust kom, ja, dan is dat een positieve bekrachtigen van het gedrag. Dus ze worden beloond voor het gedrag en ze merken ook, maar hier heb ik baat bij. Dit helpt mij wel en dat is de positieve belonende factor. Wat maakt dat ze waarschijnlijk daar meer gebruik van gaan maken, want het helpt en het geeft ze ook regie. Hè, dus in plaats van die onmacht en controleverlies want ze vaak ervaren bij spanning, hè, het overkomt me en ik kan het niet tegenhouden, ik heb geen controle meer, ik heb er ook geen grip meer op. Dat geeft een naar gevoel van onmacht, frustraties en ik kan er niks aan doen, ik kan er niks mee, dat buig je om naar, hé, maar je kan er wel wat mee, want je hebt het net laten zien. Dus dat dat geeft weer een gevoel van grip op hun eigen gedrag en op hun eigen emoties. En dat is natuurlijk heel fijn."

	"Ja, kijk, je kan natuurlijk als zo'n heel groot product, als een signaleringsplan en het kan heel klein zijn, hé, maar vaak is dat een soort van stapsgewijs. Dan maak je ze bewust van de processen die voorafgaan aan gedrag, en dat maakt dat er ruimte ontstaat en dat ze gaan beseffen 'oh maar wacht is even.' Ik heb een keuzemogelijkheid en dat vergroten van die ruimte en het kind laten beseffen dat er ten alle tijden een keuzemogelijkheid is of dat ze iets kunnen doen. Hè, dat geeft, dat geeft kracht."
Respon- dent 2	"Je moet eerst proberen uit te vogelen of een jongen behoefte heeft, zin heeft, welwillend heeft, hij heeft, om aan zichzelf te werken. Als die dat niet heeft, dan kun jij een signaleringsplan niet opdringen dus je moet eerst vanuit je mentorjongen, eigenlijk het initiatief krijgen. Ik wil veranderen. Da's fijn voor personeel, want dan gaan ze inzien dat er dus, dan gaat de jongen inzien dat er dus iets moet veranderen om te voorkomen dat ie elke keer tegen dat personeel gaat lopen schoppen, uhm..., maar hij, het moet vanuit hem komen. Er moet dus welwillendheid zijn vanuit de jongen zelf. En als dat er is, dan is het eigenlijk niet moeilijk om samen met een jongen een stoplicht te maken. Uhm... voorbeeldje stoplicht is makkelijk, omdat je dan maar één fase tussen crisis en rust hebt en als je een beginnetje hebt, kun je vanzelf merken, merkt die jongen vaak vanzelf dat er meerdere stadia zijn." "... nou dan ga je dus met, met meer kleurtjes werken of met vijf, vijf lijntjes werken. Maar er moet welwillendheid zijn vanuit die jongen om iets te doen aan het feit dat hij elke keer met dezelfde soort gedrag tegen dezelfde soort consequentie aan loopt. En dat, dat is soms een heel langdurig proces, want sommige jongens vinden het helemaal niet erg dat ze met hetzelfde gedrag tegen dezelfde consequentie aan lopen. En dan, dan, dan, meestal begin ik met de twee simpele in te vullen, de bovenste en de onderste, dus 'er is niks aan de hand' en 'het is crisis', want die zijn voor ons vrij simpel in te vullen. Als er niks aan de hand is, hoeft er niks te veranderen. Dat is voor hem heel makkelijk. Als er crisis is, dan hoeft er voor ons ook niks te veranderen, want dan nemen wij het over. Dat is voor hem eigenlijk ook heel makkelijk. Maar dan kom je er al heel snel in gesprek achter dat dat een jongen vaak wel zegt dat er crisis is, maar dat er nog helemaal geen crisis is, dat die dus nog niet op het punt zit dat wij fysiek moeten gaan ingrijpen. Dat is eigenlijk crisis waar wij het over hebben en dan zit je eigenlijk al dus één stadium daarvoor. Nou dan, als je die hebt, dan kun je vanaf de andere kant ook gaan redeneren oké, maar stel nou dat je slecht telefoongesprek hebt gehad, of je vriendinnetje neemt niet op, of nou, noem maar iets eigenlijk heel kleins maar die geen invloed op heeft, maar wat wel invloed heeft op z'n spanning, dan werk je van twee kanten naar mekaar toe, en dan ga je vanzelf vullen. Het is vaak niet zo heel moeilijk. Je moet vooral nadenken over of een jongen hulp nodig heeft bij het invullen van zo'n ding of dat die het uit zichzelf kan." "En dat is jouw beoordeling, want er zijn een hele hoop jongens die met faalangst bijvoorbeeld, uhm... of faalangstige verschijnselen, dit helemaal niet willen doen, omdat ze bang zijn dat ze het verkeerd doen. Daar zijn er ook een hele hoop die gemakzuchtig zeggen: doe jij het, maar, maar wat ze daarmee proberen is de schuld bij jou leggen als het niet werkt. Dus het, het is het fijnste als ze zelf maken, want dan is het hun handleiding, dan is hun gebruiksaanwijzing en die kan ik niet schrijven. Die kunnen zij alleen maar schrijven." "...het liefste als een jongen daartoe in staat is, kan hij het zelf en hooguit met hulp van jou. Maar jij moet het niet doen, hij moet het doen, want anders gaat hij daar niet aan werken, want jij hebt het opgedrongen."

	"Je begint bij die twee makkelijker en het gaat erom dat die doorkrijgt wat zeg maar de gedachtegang is achter een signaleringsplan wat, wat het doel is van de interventies die we erin zetten. Als hij op zijn kamer altijd last heeft van spanning, omdat ie niks te doen heeft, omdat ie niet kan beslissen wat ie wil gaan doen, dan moet je dus samen met hem eerst is gaan bedenken: wat zou je op je kamer allemaal kunnen doen? Wat zij op je kamer allemaal willen doen? Want dat is vaak het lastige. Wat ze kunnen doen en wat ze willen doen zijn twee verschillende dingen. En als er iets gevonden hebt wat hij wil doen en wat ook past bij ons in het programma, dan heeft ie daar iets wat die op zijn signaleringsplan kan zetten op het moment dat er een sprake is van een klein beetje spanning. De simpele dingetjes die wij altijd hebben, zijn zo nodig medicatie aanbieden, een gesprekje aan de deur, een gesprekje in de comfort room en de comfort room zelf kan er natuurlijk instaan als die beschikbaar is, als in, hij is heel en in te zetten. Maar heel veel jongens weten niet wat de mogelijkheden zijn. Heel veel jongens blijven hangen in een bepaald spanningsniveau omdat ze niet weten wat er aan alternatieven is, wat wij kunnen bieden. Dus daar zit jouw hulp in. Wat kunnen wij allemaal bieden?" "En een signaleringsplan werkt goed, omdat je net buiten de lijntjes ook die ruimte pakt. Je moet op zoek gaan naar iets wat op dat moment werkt. Een paar jaar geleden is die gesteld: doen we iets omdat het zo hoort, of doen we iets omdat het werkt?"
Respondent 3	"Nee, ik werk zelf niet met het signaleringsplan omdat ik echt een gevoelswerker ben en dat wil niet zeggen dat mijn manier de juiste manier is om te werken. Maar voor mij is het de fijnste manier, omdat ik heel erg inspeel op hetgeen... eigenlijk is het wel een signaleringsplan maar niet wat vastgelegd is." "Terwijl eigenlijk iedereen wacht tot ze al er overheen is. Tot dat puntje zichtbaar is, terwijl het eigenlijk beneden, ze beginnen, als het boven al is, terwijl het beneden begint en als je beneden ingrijpt hoeft je niet eens de handen op het signaleringsplan." "Ik kan niet werken met dingen waar ik niet, waar ik geen gevoel bij heb, waar ik geen affectie mee heb, waar ik, wat niet bij me past. Ik zeg ook altijd tegen iedereen: werk niet, doe niet de dingen die ik doe, omdat ik doe wat bij me past, wat bij mij als persoon past. Ik zeg dingen die bij mij als persoon passen en het kind reageert op mij zoals het bij mij past en niet hoe het bij een ander past. En op het moment dat ik met zo'n plan ga werken, wat vastgesteld is van ja, dan loop ik bijvoorbeeld een beetje een soort van vast. Dan ga ik oh, ik moet dit doen, ik moet dat doen en dan ga ik iets kunstmatig doen, terwijl ik eigenlijk iets al doe of wat er al zit." "En bij ons een beetje afhankelijk van het kind, maar net zoals respondent 2 die werkt heel graag met plaatjes of stoplicht, of ja, noem maar wat. Hij heeft een keer prinsesjes gemaakt of zo weet je, en ja. Hij is daar heel leuk in en heel goed in, en het is natuurlijk hoe creatief ben je zelf."
Respondent 4	"Wat bij mijn signaleringsplannen, wat ik daar gebruikt heb, is voorbeeldsituaties. Jeugdige vond het vaak moeilijk om uit te leggen hoe ze, ja, wat ze nodig hebben als ze boos zijn en wat ze doen als ze boos zijn. Dus toen vroeg ik gewoon om een situatie op te noemen waarin ze boos waren en wat er toen gebeurde en wat ze toen zelf deden."

	"En wat, hè? Vanuit die voorbeeld situatie kan je dus weer voortbouwen en dan kan je dus weer kijken naar oké, dat lukte niet of dat werkte niet voor jou. Wat had je op dat moment nodig? En zo creëer je wederom weer inzicht voor de jeugdige zelf en voor mij als groepswerker om ja, om dat signaleringsplan uit te breiden." "Even het hele proces voor, voor, voor mezelf ook: eerst aan tafel zitten met de jeugdige want het is iets dat je met de jeugdige doet. Het is niet iets dat je dat je zonder jeugdige doet. Je hebt namelijk inzichten vanuit de jeugdige nodig, je hebt de ervaringen die de jeugdige geeft, heb je nodig en je eigen ervaring. Dat gooi je eigenlijk samen." "Om tot bepaalde conclusies te komen, dus stap één, is met de jeugdige aan tafel zitten en vervolgens ook wel, wat ik doe, is aankondigen van hé, we gaan aan een signaleringsplan werken en dan vraagt die jeugdige meestal van: ja, wat houdt dat in? Als ze er nog geen ervaring mee hebben ook, dan zeg ik van: nou, ga kijken naar, er zijn situaties waarin jij bijvoorbeeld heftige emoties ervaart of waar jij verdrietig bent, bijvoorbeeld om een situatie te pakken. Wat gebeurt er met jou? Wat, wat, wat, wat doe jij als je verdrietig bent? En hoe kunnen wij daar als groepsleiding beetje mee omgaan? En wat heb jij als kind, als degene die het ervaart, nodig?" "En dat is eigenlijk vanuit wat ik doe, is vanuit, vanuit emotie, gaan we verder borduren zeg maar." "Kijken naar: wat is er nodig, wat gebeurt er, wat gaat er door je heen?" "Want iedereen geeft er toch zijn eigen draai aan, wat aan de ene kant ook weer goed kan zijn, omdat het is heel erg, ieder kind is ook anders, dus je moet er ook andere draaien aan geven."
Respondent 5	"Ik vind het altijd wel heel belangrijk om een juist inzicht te krijgen in wat voor soort jeugdige is het. Is het iemand die LVB is? Is het iemand die zwaar autistisch is? Vindt die het makkelijk of moeilijk om bepaalde dingen aan te geven? En op basis daarvan ga ik eigenlijk een beetje te werken, met een template zoeken." "Ja, dan moet je eigenlijk, dan kun je veel beter werken met een stoplichtsysteem. Wat misschien is uitgewerkt in de vorm van smileys. Dus dan kan je gewoon gaan werken in fases en daarin gaan stoeien zeg maar. En ook op basis daarvan bepaal je, ga je voor een signaleringsplan, met drie stappen of met vijf stappen, sub stapjes dat ja, weet je dat, het is zo afhankelijk en zo persoonsgebonden dat je daar eerst naar moet kijken wil je gaan beginnen met dat signaleringsplan. En ik vind het dan altijd fijn om er dan eentje op te gaan stellen, als een jeugdige er goed bij zit, gewoon in een comfortabele omgeving, zoals een comfort room of zo, en dan eigenlijk het liefst na, mocht er een escalatie zijn, vrij kort daarop, als het, als er wel hersteld is, te gaan kijken van; klopt dit nog? Hebben wij goed gehandeld aan de hand van het signaleringsplan? En moeten er dingen aan veranderd worden? En dan kijk ik niet alleen naar het signaleringsplan, hoe zij, hoe de jeugdige wil dat dat opgesteld is, maar ook

	hoe ik ernaar kijk, want iemand die iets overkomt die heeft niet de volledige inzichten ervan, zeg maar, en wij zien natuurlijk de signalen van buitenaf en die ziet diegene niet. Dus het is echt een samenwerking daarin."
Respondent 6	"Het ligt er heel erg aan hoe een jeugdige binnenkomt en nu op de Foba merk ik dat ik het per kind wel anders doe. Het ene kind kan wat makkelijker dingen benoemen, dus dan ga je echt specifiek zitten, dan zeg je: hé, kom weetje. We weten dat we gewoon een signaleringsplan willen maken. Persoonlijk vind ik het ook iets wat eigenlijk bij ieder kind wel gemaakt moet worden. Ik ben eigenlijk ook niet anders gewend vanuit mijn andere werk, dat ieder kind of iedere cliënt zeg maar, een signaleringsplan had." "Dat was gewoon eigenlijk het eerste waarmee we aan de slag gingen en de ene daar ga je mee aan tafel zitten en dan ga je gewoon eigenlijk op basis van casuïstiek dus dan zeg je: hé, nou, dit is er gebeurd, laten we eens aan de hand van een 5G schema dat uitwerken en dan gaan we een signaleringsplan maken. Maar soms wil ik het ook nog wel eens doen, dat ik merk dat een kind, kan eigenlijk helemaal niet zo goed bij zijn gevoel komen en dan ga je eigenlijk op afstand, dus dan ga je, ga ik hem al vormgeven. Zonder dat ik daarover in gesprek ben geweest, dus dan ga ik hem vorm geven en dan ga ik al wat dingetjes invullen en dan ga ik later met iemand in gesprek. Hé, dit is wat we eigenlijk al gedaan hebben. Herken je je erin? Nou, dus het verschilt een beetje per jongeren." "Daarom werk ik zo graag met die thermometer, je hebt een donkergroene fase, lichtgroen, oranje, geel, oranje en dat je dan eigenlijk ziet dat in die fase tussen de nou, wat zal het zijn tussen de vier en de zeven, op een gegeven moment veel meer gaat gebeuren en die kan je dan, naarmate je langer iemand hebt, kan je hem gaan invullen. Bijvoorbeeld, of iemand zit langer op de groep, dus we zien veel meer dingen, dus je kan meer dingen teruggeven, iemand heeft dingen geleerd, heeft dingen uitgetoetst of iemand heeft altijd gezegd: ja, nee, het enige wat ik kan is muziek luisteren, ja, maar nou ja, of ik heb ook heel veel jongens die zeiden: nee, het enige wat ik moet is naar buiten, dat wordt hier verdraaid lastig en dan zoeken, hé. Maar wat is dan een alternatief? Het wil niet zeggen dat we het er niet opzetten, want we zetten het erop, maar het wordt een werkend document. Ik ben erachter gekomen dat het me ook helpt om even tien minuten naar mijn kamer te gaan om even naar muziek te luisteren. Nou, dan zet je dat erop. Maar het is een werkend document." "En wat belangrijk is, is zelf ook goed observeren." "Maar dat moet je je wel eigen maken." "Ga maar kijken wat er gebeurt, want dan kan je dingen teruggeven. Hé, ik merk dat ik nu bij jou aan het prikken ben en ik zie dit gebeuren bij je, herken jij dat ook? En dan heb je eigenlijk ook alweer een haakje."
Categorie	Gespreksvoering

Respon- dent 1	"Eigenlijk gewoon zo laagdrempelig mogelijk, met ook heel erg het kind uitnodigen om zelf daarin feedback te kunnen geven of wat die daarin zou willen zien." "Indien dat mogelijk is uiteraard. Dat bedoel ik ook met dat afstemmen op de problematiek. Door gewoon heel simpel te beginnen op het niveau wat ze al aankunnen en dat heel langzaam gefaseerd uit te gaan bereiden, dus je past je aan op het niveau wat ze kunnen." "Je kan ook zeggen van: nou, we beginnen gewoon met de situatie. Wat is voorgevallen op de groep en dat kan positief zijn. Het kan negatief zijn. Heel veel mensen zetten hem alleen in bij negatieve situaties, maar je kan hem ook vanuit de positieve kant benaderen. En dus weer dat positief bekrachtigen van het kind. Kan je gewoon situaties bespreken en als je naar aanleiding van die zelf-evaluatieformulier een situatie bespreekt en het kind leert daarmee om te gaan, dan komen daar een aantal vaste elementen in terug. Wat is er nou precies gebeurd? Wat dacht je daarbij? Wat voelde je daarbij en wat deed je toen? Oh maar wacht is even. Als je in die situatie een andere gedachten zou hebben, zou je dan misschien anders hebben gevoeld? Oké, en als je je anders zou hebben gevoeld, zou je dan misschien ander gedrag hebben laten zien?"
Respon- dent 2	"...een stroomschemaatje gemaakt om, om te proberen uit te vogelen wat de emotie was waar die op dat moment last van had. En daar dan heel zwart-wit dingetjes aan te hangen." "Uhm... als een jongen niet weet welke emotie die heeft, kan die er ook niet mee aan de slag." "Als hij denkt dat die boos is, maar het gaat over angst, dan, dan is de manier waarop je dat moet gaan tackelen is anders. Boosheid is iets anders dan angst. Maar als hij in het labeltje heeft zitten 'ik ben boos' en jij neemt dat klakkeloos over, dan ga je dus eigenlijk niet op zijn angst zitten, terwijl zijn angst behandeld moet worden. Zijn angst, dat vraagt die steun in en niet in zijn boosheid dus het is, maar dan ga je op een heel ander niveau, ga je aan de gang, dan ben je eigenlijk niet met de signaleringsplan bezig. Ben je veel meer met zijn emoties herkennen bezig, dan zit je op een, een ander niveau. Maar ook daar kun je dus wel van dat soort stroomschemaatjes stoplichtjes noem het allemaal maar op, kun je daarvan maken. Werkt vaak met smileys dan ook heel goed, hè." "Want je kunt aan iemand vragen: hoe voel je je? "Ja kut" Oké? Ben je boos? "Nou, nee, niet echt." Ben je verdrietig? "Ja, misschien wel." Ben je bang? "Nou ja", dus met, met de juiste vragen kun je proberen te achterhalen wat, wat, wat de emotie is die er is, en pas dan kun je er wat mee doen. Slapeloosheid, angst om te gaan slapen is weer wat anders. Nou, er zijn een hele hoop van die dingetjes ook een klein beetje 'fingerspitzengefühl' op dat moment, wat wel of niet werkt?" "Ik merkte dat vragen zeg maar open vragen niet een juist antwoord gaven. Dus ik, ik ging zeg maar zeggen wat ik ging doen."

	"Dus dan ga je veel meer op het non-verbale deel zitten. Maar dan, dan ja, dat zijn wel dingen die uiteindelijk in de signaleringsplan terechtkomen maar op het moment dat dat in de signaleringsplan staat, dan hoeft het niet per se te zeggen dat wat ze van mij accepteert dat ze dat ook van jou accepteert." "En het is dus veel meer van belang bij hem om, om eens uit te gaan vogelen samen met hem; wat voel je nou? Waar voel je dat?" "Er zijn dat, dat, dat stroomschemaatje wat we gemaakt hebben, hebben we gemaakt op basis van, van een aantal emoties en ik uhm... ik had hem in eerste instantie andersom gemaakt. Ik had zeg maar, de heftigste emoties als eerste vraag gesteld, terwijl die eigenlijk als laatste moet. Dus je moet soort van opbouw hebben in dingetjes die heel, heel klein beetje emotie naar heel veel emotie opbouwen, dat je dus nooit met de heftigste emotie begint en afschaalt maar dat je bij de minste emotie begint en opschaaft want dan is het voor hem veel duidelijker. Ja, nee, dit is het niet. Is het misschien dan een stapje erger? Nee, dat is eigenlijk ook niet, en dan nog een stapje erger, dat is één dingetje. Gewoon met hem in het gesprek blijven gaan en dan wel steeds dat stroomschemaatje aanhouden, omdat dat voor hem een houvast is, wat die op zijn deur heeft hangen en waar dus ook een opbouw in zit, in hoeveelheid emotie, die die registreert maar de methodiecoaches hebben legio spelletjes die je ook kunt inzetten met hem." "Bij tops-trainingen doen we dat soort dingetjes ook wel, met boosheid met name. Waar voel je dat dan? Wat? Wat voel je, verhoogde hartslag, natte handen? Warm hoofd? Dat soort dingetjes. Klotsende oksels. Dus er zitten wel heel veel lichamelijke signalen die je ook met emotie. Huilen is natuurlijk makkelijker als emotie, natte wangen komt meestal niet omdat je wang lek is, maar omdat je ogen lek zijn." "Als jij nu aan anderen zou moeten vertellen wat jouw gebruiksaanwijzing is hoe zou je dat dan doen? En dan heb je een beetje een ingang. En zeker als je iemand hebt die wil veranderen, die wil werken aan zichzelf, dan, dan komt dat er wel." "Als jouw mentorjongen, een time-out heeft gekregen vanwege gedrag, met z'n signaleringsplan daarnaartoe; joh wat gebeurde er nou, zullen we dat eens opschrijven, hoe komt het? Zat jij echt al in crisis? Nee, oké, nou, dan zitten we er eentje boven, misschien. Dus elke ervaring die je mentorjongen heeft, waarin die tegen spanning aanloopt en de consequentie van spanning aanloopt, kun je als, als aanknopingspunt gebruiken om met dat signaleringsplan, met hem weer wat verder te gaan. Als je de serieus met je signaleringsplan aan de gang wil, is het zwakke moment van jouw jeugdige een heel goed aanknopingspunt om ermee te beginnen." "En je moet voor het goed werken van een signaleringsplan, moet je eigenlijk, eigenlijk een risicootje nemen, want als je in het één na laatste stadium zit, is het heel makkelijk om crisis te creëren met een meisje. Het is veel moeilijker om contact aan te gaan en te zorgen dat je die crisis niet doet, maar eentje terug te krijgen. En dan moet je soms dingen doen die niet mogen."
Respondent 3	"Door met het kind om te gaan, de interacties met het kind heb ik... ik prik, ik tast, ik prik, ik voel, ik kijk wat er gebeurt en hoe reageer je? Ik maak echt contact met dit kind en daardoor kan je heel dichtbij komen. En daar waar normaal een signaleringsplan zegt van: hé, nou gaat dit gebeuren, dat gebeuren, heb ik, dan zie je die opbouw al. Dus dan, ik hoef niet meer te wachten tot het er is."

"Ik kan alleen maar binnenkomen door contact te maken. Doordat, als ik een signaleringsplan zou hebben, dan zou ik; oh nou even kijken: wat staat er hier, dan moet ik dat en dat en dat dan, dat, nee, dat werkt ik niet. Ik moet met hem van "kom, we gaan even een peukje doen".

"Nou en dan bespreek ik, zomaar zeg ik: hoe is het jongen? En dan komt het gesprek op gang. En terwijl als ik op een normaal moment met hem zit, komt er helemaal niks, en dan zo verward als ik weet niet wat."

"Ik ben, ik heb het voordeel dat ik ouder ben. Dat is een voordeel. Ik heb mijn voordeel dat ik een soort van een bepaalde kern... Ik ben wel heel streng voor ze, dus ik ben heel duidelijk, ik ben heel streng tegen ze van: dit wil ik niet en dat accepteer ik niet, dus dat weten ze heel goed. Maar daar in tegen, ik keur het gedrag af, maar het zijn niet. Dus ze kunnen bij mij, het ene moment kan ik bij wijze van fysiek moeten ingrijpen omdat ze te ver gaan, maar dan kan het wel zijn dat ik een kwartiertje of een half uur later, plof ik lekker naast ze neer van: nou zullen we even kletsen."

"Nou, wat is er aan de hand, weet je, en dan gaan we het even bekijken van wat is inderdaad werkelijk gebeurd? Dan ga ik ze ook na laten denken van: Goh, hoe komt het dat ik zo reageer? Hoe komt het dat jij zo reageert? Wat kunnen we daaraan doen?"

"Ja, ik kan echt het ene moment liggen rollen, het volgende moment dan even lekker zitten."

"Ja, en dan geef je het gewoon rust, lijkt me. Kijk, weet je, je hebt allemaal... Uhm...Ik denk, we moeten nooit vergeten dat we met mensen te maken hebben."

"En dan respecteer ik dat, want ik verwacht dan ook dat mensen dat respecteren, en ik verwacht niet dat iemand moet gaan praten omdat ik dat op dat moment wil, omdat ik personeel ben."

"Ik respecteer dat dan en dat geef ik ook aan van: nou vind ik goed en hebben we het een ander keertje erover. En dan kan het zijn dat ik op een gegeven moment gewoon eens een keertje kom zitten en dan zitten we rustig te kletsen en dan steek ik hem gewoon van een andere kant in. Als een kind tegen het plafond zit, kun je met gespreksvaardigheden, kun je hem helemaal naar beneden halen, maar je kan hem ook naar boven schieten."

"Ja, het is kijken wat, dat raad ik natuurlijk altijd aan, hè, wat past bij je? Wat zie je gebeuren? Wat voor effect heeft het? En ik denk dat je dat moet zien: wat is het effect van hetgeen wat je inzet? Wat heeft dat voor zin? Want wat jij inzet, dat zet ik niet in, want dat heeft geen zin. Hè, ik bedoel, er staan geen zwart-wit ding, zijn geen zwart-wit dingen, omdat we met mensen werken."

Respon- dent 4	"Dat is goed dat je dat, dat verschilt heel erg per jeugdige." "...en die had ook heel weinig inzicht eigenlijk in zijn eigen emotionele staat vaak. Dus als ik dan met hem aan tafel ga zitten en ik begin dan met hé noem een situatie dat, dat heb ik bij de jeugdige gedaan. Van, noem een situatie waarin je boos was of waarin het even teveel werd, dat doet ie dan wel en dan merk je dat die gaandeweg, bij hem sloot dat wel aan. Van oh als je een situatie hebt, dan kan ik wel stapsgewijs praten over wat er gebeurde, wat ik nodig had en dan eigenlijk voor zichzelf ook een plan formuleren. Want hoe kan ik dat? Hoe kan er in de toekomst beter mee omgegaan worden, ook door hemzelf natuurlijk, dus je creëert met voorbeeldsituaties, creëer je inzicht bij de jeugdige. Maar er zijn ook jeugdige waar dat totaal niet bij werkt." "En dan, daar werkte dat niet en die jongen had wat meer, het moest wat simpeler weer en bij hem kon dat gewoon in spraak maar ik kan me voorstellen dat je dat ook bij hele kinderlijke jeugdigen met een spelvorm of iets kan doen. Ja, dus er zijn heel veel manieren om tot die inzichten te komen."
Respon- dent 5	"Heel laagdrempelig zijn, weet je. Het hoeft ook niet à la minute, zeg maar, op tafel natuurlijk. Als iemand het lastig vindt om daarover te praten en is het ook helemaal prima om eerst 20 minuten over het weer te praten." "En dan langzamerhand een ingang vinden in... Kijk, het is voor ons natuurlijk ook heel makkelijk om aannames te doen, zeg maar. Op het gebied van het gevoel van een jeugdige, maar als ik bepaalde gevoelens heb, dan uit ik dat ook, zeg maar richting de jeugdige. En dan geef ik ook aan van...nou ja, wat ik zie en dan doe ik een aanname, dat zeg ik er ook bij, zeg maar, en dan vraag ik of hij het misschien ofwel wil bevestigen, en dan heel erg lettend op de lichaamstaal en de reactie van de jeugdige. Dan kan je al wel een beetje ervan uitgaan of die, of ze die aanname zeg maar, serieus nemen of dat ze het maar proberen te verwerpen zo."
Respon- dent 6	"Ik denk dat dat de ene keer wat makkelijker gaat dan de andere keer. Sommige kinderen kunnen natuurlijk helemaal niet bij hun gevoel komen en dan ga je hè zo'n 5G schema is heel fijn, hè, want dan ga je echt de situatie pakken. Hé, dit is er gebeurd is, wij hebben wat gezien. Nou dan eigenlijk, omschrijf zelf nou eens die situatie en wat gebeurde er? En wat ik altijd heel fijn vindt maar wat ik ook wel echt heel erg heb moeten leren, is om niet de emoties te benoemen. Dus om niet zeg maar hè, blij, boos, verdrietig, vaak kunnen ze daar niet zoveel mee, maar veel, maar of de non-verbale signalen te benoemen. Maar wat deed je toen? "Ik was aan de stampvoeten" of "ik, ik sloeg met de deur." Oké, en als je dat nu eens zou koppelen aan een emotie, welke zou je dan? Dus je gaat veel meer op de non-verbale signalen zitten. Andere kinderen vinden het veel fijner om inzichtelijk iets te hebben, dus dan kan je met picto's werken." "En dan heb je de smileys, zeg maar, en dan kunnen ze de smileys neerleggen en op die manier, zeg maar wat meer de binnenwereld verkennen. Maar het is met name echt hé, wat voel ik? Dus, wat gebeurt er in mijn lijf? En dat mag alles zijn. Dat kan ook zijn dat iemand zegt: ik krijg het heel erg warm, of ik voel alsof, het voelt alsof er een steen in mijn maag ligt. Het voelt alsof ik iemand moet gaan slaan. Dat zijn natuurlijk allemaal gevoelens, die zijn nou, die omschrijf je dan eigenlijk ook op die manier. Dan hoeft je er niet eens een emotie aan te koppelen."

"En dan daarnaast is de volgende vraag natuurlijk: wat zien anderen aan mij. En die kunnen wij invullen en dat is eigenlijk gewoon heel erg spiegelen. En ik denk dat dat een iets is wat je als, zeker als mentor, als je goed met iemand in de werkrelatie zit, je best wel veel terug kan geven. Dat is gaandeweg een gesprekje en na de ene keer is het gesprekje een uur, een andere keer duurt het een kwartier."

"Wat werkt er nu? Ik bedoel, de eerste gesprekken ga je wel heel erg benoemen. Ben je boos? Ja, ik ben heel erg boos en dan denk je: oké, ja, ik heb hem eigenlijk al ingevuld, geen idee waar ik het aan zie, geen idee wat de ander ziet."

"Hè, een, als je spelletjes als Skipbo doet, kan je best wel goed zien of iemand fanatiek is. Ja of te nee en kan je dus ook uitvragen hé, maar wat gebeurt er nu met jou? Als ik dus, als ik ga valsspelen, wat gebeurt er nu met jou? Ja, dan word ik... oké en wat zou je dan? Ga ook kijken, want mensen gaan vertellen en daar vergissen sommigen zich in. Mensen gaan vertellen en mensen gaan anders zitten."

"Mensen gaan vertellen: ik word boos, dus je ziet ineens vuisten ballen, je ziet er mimiek veranderen en dat zijn de signalen die je eigenlijk mag opschrijven wat ziet de ander aan mij? Je bent op dat moment niet ervoor om de vraag achter de vraag te pakken, want je bent er niet voor om op dat moment het pijnpuntje aan te raken. Nee, je bent er op dat moment om feitelijk in kaart te brengen. Wat gebeurt er nu? Dus we hoeven het niet te hebben over waarom je verdrietig bent of de... dus de waarom-vraag blijft weg, het blijft heel feitelijk."

"Laat iemand maar gewoon even nadenken, mag er best zijn, we zijn dan zo geneigd om... dan heb je een hele mooie ook vraag gesteld en dan heeft iemand even nodig of die vindt het spannend, hè, want er wordt iets aangeraakt. Wat er... om er dan meteen een vraag overheen te gooien. Terwijl laat het maar even gebeuren, wat je wel kan doen, is dan misschien spiegelen; ik zie dit en dit, klopt dat? Gewoon even gaan halen en door op die manier, dan ik noem dat wat 'ja-tjes' te vangen, ga je iemand ook, door vragen te stellen met, ik zie, ik, zie dat er wat, ik zie dat je nu wat meer gesloten gaat zitten en ik heb het idee dat het je raakt. Klopt dat? En door 'ja-tjes' te gaan vangen met die vragen, gaat iemand zelf zichzelf ook al een aantal bevestigingetjes geven en heeft iemand vaak de neiging om al wat meer te praten. In plaats van: oké, hè, je hebt een vraag gesteld en dan, wat doet dat met je? Word je daar dan boos van? Allemaal gesloten vragen en eigenlijk een vragenvuur terwijl het best wel een onderwerp is waarvan ze denken, vind ik eigenlijk wel spannend."

"Ja, om gewoon eens de situatie na te bespreken, maar wat gebeurt er nou net? Wat voelde je dan, want ik zag dit en dit bij jou gebeuren. En wat zou je nou in het vervolg kunnen helpen? Om niet tot dit punt te komen en onbewust probeer ik het altijd wel in gesprekken te doen hé, we hebben nu een aantal keer, er zijn een aantal dingen voorgevallen en we hebben dit nu besproken. We zijn ook bezig met je signaleringsplan. Weet je nog wat we in die gesprekken hebben vorm gegeven? Dan kan je hem al wat specifiek gaan maken, want dan heb je het al een paar keer gehad over maar wat voelde je dan? En wat gebeurt er? En dan ben je eigenlijk onbewust, ben je ook al stiekem een beetje aan het behandelen. Je bent al een beetje aan het kijken met iemand: hé, waar komt die emotie nou vandaan? Waarom word je nou zo boos? Of waarom reageer je nou op deze manier? En wat is dat dan? Je kan dan ook een vraag stellen en dan hoeft je er niet eens te komen. Maar je kan het ook, maar als je dan deze situatie, jouw gevoel, moet je een cijfer geven. Cijfers van nul tot tien, waar zat die dan? En zat je dan? En wat ik dan ook nog wel wil doen, is natuurlijk de kleuren geen kleur noemen. Want als je, ik voel me gewoon groen, ook zo raar. Maar wat vind jij nou

	een goeie benaming bij het groene gevoel? De ene zegt ik: ja, echt chill of relax of ontspannen? Nou oké, nul is ontspannen. Nou en tien is nou, wat wil je, hoe noem je het? Ik noem het explosie, of ik noem het boem, of ik noem het knal. Oké, tien is knal. Hoe voelde je dat dan, waar zat je? Dan maak je wat specifieker en ook wat meer eigen."
--	--

Categorie	Hulpmiddelen voor PM'ers
Respon- dent 1	"Vaak wordt dat in het, tenminste dat is de bedoeling, is dat het in de inwerking mee wordt genomen en in inwerking krijgt een nieuwe medewerker kennis van alle procedures, waaronder ook de mentortaken en het opstellen van een signaleringsplan is onderdeel van de mentortaken. Mocht je daar nou niet, hè het fijne over weten of heel veel vragen hebben, dan kan altijd in afstemming met de gedragswetenschapper, die maakt daar tijd voor om dat toe te lichten, je daarin aan te sturen en te helpen. Dus, dat kan altijd ook als je ten tijde van, bijvoorbeeld het actualiseren van een bestaande signaleringsplan tegen iets nieuws aanloopt en dat je denkt nou, is dit wel iets daarvoor of daar met twijfel over, is dat wel een goeie interventie gezien de problematiek, hoe zit het dan bijvoorbeeld met zelfstandigheid? Of hoe zit het met overnemen? Mag dat wel gezien de wet? Hè? Dan is daar altijd overleg over mogelijk. Om dat even af te stemmen met de gedragswetenschapper." "Er zijn niet heel veel hulpmiddelen. Er is een voorbeeld van het signaleringsplan hè, er zijn verschillende voorbeelden van signaleringsplannen waar ze in kunnen kijken en waar ze bijvoorbeeld aan zouden kunnen denken. Of hè, en die passen ze dan aan, zeg maar op het kind zelf. Dus de voorbeelden van signaleringsplannen zijn er wel om zich daarin te kunnen verdiepen en te kijken hoe dat eruit zou moeten zien. En dat is het eigenlijk. Dus verder zijn er niet heel veel hulpmiddelen hoe dat verder in kaart te brengen, anders dan het afstemmen met de gedragswetenschapper die ze eventueel op inhoud nog feedback kan geven of input kan geven." "Nou ja, de methodiekcoach kun je inzetten, net als de gedragswetenschapper, voor vragen waar je tegenaan loopt of op het product zoals die eruit zou moeten zien. Hè, wat is nou de bedoeling van een signaleringsplan en hoe zou ik dat vorm kunnen geven? Dus ook die is er voor de kennis, hè van de inhoud van het product en op een beetje aansturing daarin, net als de gedragswetenschapper." "Je zou van alles kunnen gebruiken. Er zijn allerlei soorten pictogrammen bijvoorbeeld. Hè, met name bij LVB is er heel veel materiaal met betrekking tot pictogrammen. Je hebt vanuit sociale vaardigheden of emotieregulatie therapieën en dan heb je het echt al over gerichte interventies die je kan inzetten, heb je heel veel tools maar ook dat is in het kader van emotie vergrotende interventies. Precies hetzelfde als waar het signaleringsplan op is gebaseerd. Dus al die tools die je vanuit sociale vaardigheidstrainingen of emotieregulatie therapieën, de pictogrammen en dergelijke kun je eigenlijk allemaal gebruiken voor ook het signaleringsplan"
Respon- dent 2	"...maar de methodiekcoaches hebben legio spelletjes die je ook kunt inzetten met hem." "Een emotie herken, spelletjes, een beetje zo'n soort kwaliteiten spelletjes zoals wij als team natuurlijk wel eens gedaan hebben, maar dan met

	emoties, dus bijvoorbeeld een beschrijving. Je voelt dit, dit, dit, dit, dit, welke emotie zou daarbij horen? Je voelt deze emotie en welke gevoelens zou je daar dan bij en waar zitten die gevoelens." "Ik weet, ik geloof dat ze iets van 60 of 70 spelletjes hebben liggen, divers van alles voor groepen, voor, voor, voor personeel, voor, voor Jeugdige op allerlei niveaus maar je moet goed nadenken. Wat? Wat zou ik willen bereiken en zou een spelletje daarbij helpen of niet?"
Respondent 3	"Wat ik eigenlijk altijd doe, met dit soort dingen verwijs ik ze altijd of naar een respondent 2 of naar collega A. Dat zijn echt de mensen die daarop in en mee gespecialiseerd zijn."
Respondent 4	"...die we, door een andere collega, zeg maar medegedeeld is ook." "...en dat heb ik gedaan volgens een format." "Ik denk dat er juist heel veel mogelijkheden zijn, maar ik denk ook dat het ook heel erg afhangt van de jeugdige waarmee je te maken hebt, en dat vereist natuurlijk al een beetje exploratie dus je zal sowieso met die jeugdige aan tafel moet zitten en wat heeft ie, wat zou aansluiten. Maar ik denk dat je daar heel veel middelen voor hebt, die we dan zelf de invulling moeten geven, want ik weet wel dat, voor mij was het signaleringsplan maken. Ik kreeg een korte instructie vanuit een, mede vanuit de collega, en van daaruit moest ik het doen." "Nou, de korte instructie van mijn collega was na mijn inwerkperiode." "Wat ik van mijn mede collega heb gehoord, is dat je, of gekregen heb." "Ik heb een aantal collega's waarbij ik echt wel terecht kan, daar heb ik ook wel wat hulp van gekregen"
Respondent 5	"In principe, zijn niet echt specifiek volgens mij, voor een signaleringsplan gemaakt, maar er zijn wel bepaalde tools om, ja het gesprek te starten, gespreksonderwerpen te geven, te praten over emoties. Daar zijn wel tools voor, in de vorm van spelletjes en zo. En via die weg kan je dan ingang vinden, ook voor een signaleringsplan."
Respondent 6	"...en op die manier heb ik er echt de tijd en ruimte voor kunnen krijgen om daarmee te gaan oefenen en om daarmee te gaan spelen in behandelgesprekken. Dus het signaleringsplan maken werd ook echt gekoppeld aan een soort behandelgesprek en kon ik zeg maar heel erg de tijd nemen om dat te gaan bekijken." "...en toen ben ik, gaandeweg heeft degene die mij begeleid heeft, heeft gezegd: oké, nou, nu heb je het zelf gedaan. Wat nu belangrijk is, is we hebben als behandelaar, dat de gedragswetenschapper hier natuurlijk ook hé. Die heeft het nodig dat de observaties die de groep doet, die heb je nodig om je signaleringsplan vorm te geven. Dus ga het is wat meer met een mentor bespreken. Nou, dan ga je dat als mentor, als nou behandelaar met een mentor bespreken en dan ga je gaandeweg, ga je, merk je, hé wacht even wat werkt en wat werkt er niet. Maar ik heb, ik ben er wel echt in ondersteund."

	"Ja, ik ken bijvoorbeeld het spel 'rondje open kaart'. En dat is met vragen en kaartjes, en dan stel je elkaar vragen en dan kan je dat dus koppelen aan emoties. Hebben we nog meer? Ja, ik zit, weet niet wat voor spelletjes, maar je hebt wel bepaalde tools die er zijn. Dus dat, dat is zeker wel ja." "We kunnen voor bijvoorbeeld, met gesprekken. Ik bedoel, ik denk dat je ook wel het een en ander hebt met emoties. Hier zou zelfs ook nog... nou is dat wel om wat meer richting seksualiteit en zo natuurlijk te kijken, maar dan zou je het vlaggensysteem nog zelfs kunnen gebruiken om ook wat meer informatie naar voren te halen. Dus er zijn zeker genoeg van dat soort spelletjes. Ja."
--	--

Categorie	Problemen
Respondent 1	"Nee, en dat is daarom ook dat ik dit onderwerp zo leuk vind. Binnen de behandeling zie je dat het wordt gemaakt, dat er niet consequent naar wordt gehandeld terwijl ik denk, het is zo'n fijn en handig product en interventie. Werk er nou gewoon mee." "Daarnaast zie ik heel vaak dat het niet wordt meegenomen naar een andere afdeling, terwijl ik denk: een nieuwe afdeling is weer nieuwe mensen, is misschien wel weer nieuwe vaardigheden die gevraagd worden, misschien meer prikkels en meer belastbaarheid, de situatie is gewijzigd. Dat maakt dat mogelijk de problematiek ook anders vorm krijgt. Dus eigenlijk zou je hem dan weer moeten actualiseren en dat zie ik niet altijd terugkomen." "Dus verder zijn er niet heel veel hulpmiddelen hoe dat verder in kaart te brengen." "...maar moet je wel weten, dat ze, dat die spelletjes en dingen er zijn. En dat is vaak het mankement." "Ik merk dat het altijd een drempel is om mee te nemen. Dat sommige mentoraten daar echt wel moeite mee hebben om dat vorm te geven, de een meer dan de ander, en ik denk dat dat te maken heeft met kennis en dat het dus sneller wordt opgepakt als een medewerker er kennis van heeft en weet hoe nuttig het kan zijn, dan zie je dat het heel snel wordt opgepakt. En mentoraten die daar weinig ervaring mee hebben en het niet zo goed weten, die laat dan ook vaak liggen. Eigenlijk gaan ze dan in de vermijding modus." "...dus weet je, jij hebt daar gelijk zoveel punten mee te pakken met één middel dat ik denk super bruikbaar hè, en eigenlijk zou je dan willen dat iedereen daarmee aan de slag gaat en het is jammer dat dus door het gebrek aan kennis dat dus dan blijft liggen." "Ja, sommigen die vinden het heel erg moeilijk, maar dat heeft vaak te maken met de problematiek, om überhaupt te kunnen reflecteren op spanningen of op emoties. Maar dat is de kern van de problematiek."

Respon- dent 2	"Nee, ze worden vaak op de VIC-groepen gebruikt, omdat je daar langer en dieper in je behandelrelatie zit, met, met de jongens. De lang verblijf groepen vinden ze vaak te kinderachtig, hoewel ze daar ook veel baat bij zouden kunnen hebben en zeker bij ons op de Schoot is over het algemeen de crisis nog te heftig om daar echt mee aan de gang te kunnen. Ja, ze, ze vragen een concentratie niveau wat er nog niet op zit. "...dat er eigenlijk geen ruimte is om dat soort, toch redelijk complexen en, en intensieve spelletjes te kunnen doen, want dat ook dat vraagt een hoop. Want je moet je concentreren op dingen die helemaal niet leuk zijn per se om je op te concentreren, dus ik denk dat voor de Schoot vaak dat soort spelletjes al te hoog gegrepen zijn. Ik wil niet zeggen dat je niet hoeft te proberen hoor want dat kan wel, maar je moet dan wel goed nadenken." "...bij onze oude doelgroep, vinden het vaak te kinderachtig." "Het is meestal gebaseerd op: ik wil niet. Als je een jongen hebt die bereid is om aan zijn eigen tekortkomingen, aan zijn eigen problemen te werken, dan, dan is het is het niet heel moeilijk om hem aan de gang te krijgen. Wat je wel vaak ziet is dat jongens, zeg maar instellingsjeugdigen, die al heel veel in de instellingen hebben gezeten, die hebben zo vaak signaleringsplannen gehad, stoplichten gehad en het werkte nooit. Maar het werkte nooit, omdat het personeel waarvan ze, ze moesten maken vaak dingen opdrongen en als dat niet het geval was, er niet mee wilden werken of mee hebt gewerkt. Dus ze hebben slechte ervaringen met signaleringsplannen en dus het werkt niet. Maar dat ja, als je dan door gaat vragen, blijkt meestal dat ze het opgedrongen hebben gekregen, dat iemand anders hem voor ze gemaakt heeft." "Maar echt een universele ingang is er eigenlijk niet omdat, ja, ja, omdat onze jongens, niet universeel zijn." "En dan zit je wel in uhm... (lacht), dat is niet voor beginners. Laat me het zo zeggen, dat is niet. Het is niet heel makkelijk, want je moet, je moet kunnen spelen, je moet durven te spelen en je moet kunnen spelen met hoeveel prikkels kan ik iemand toedienen zonder dat ik op mijn bek geslagen wordt?" "...maar dat je natuurlijk met een doel en dat is bij onze doelgroep heel moeilijk om dat voor elkaar te krijgen. Want dan moeten eerst, ten eerste al probleem beseft zijn, en ten tweede moet er welwillendheid zijn om te veranderen, en als dat er is, ben je al bijna met je signaleringsplan, klaar voor je signaleringsplan." "Om een signaleringsplan te kunnen opstellen, is het wel van belang dat je weet wat het is en hoe het in z'n werk gaat en wat het doel van dat ding is." "Nee, maar dat wil dus zeggen dat iemand met nagenoeg geen ervaring even tussen aanhalingstekens, een vreselijk ingewikkeld instrument
---------------------------	--

	moet gaan opstellen...je moet het in je hebben en dat lukt met, met relatief nieuwe medewerkers, lukt dat nog niet, omdat die gewoon te, te veel binnen de regeltjes willen blijven, voor hun eigen veiligheid, moeten blijven voor hun eigen veiligheid."
Respondent 3	"Ik denk dat er soms te veel vanuit wordt gegaan dat mensen het allemaal wel moeten weten, of allemaal wel weten. We zitten op een afdeling die snel werkt. Ja, we moeten zo snel werken en je hebt niet de tijd om altijd even, dit of even dat, omdat we zoveel programma's moeten draaien en net zoals respondent 4 bijvoorbeeld, die, nou, ik kwam daarachter na het inwerken dat er echt nog wel dingen waren, dat ik denk van nou ja, dat vind ik toch wel jammer dat je dat niet mee hebt gekregen. En dat was eigenlijk omdat ik dacht dat hij die mee had gekregen." "Dus we gaan er eigenlijk te vaak vanuit van hé, weet je dat. We verwachten te veel van; oké, hé, jij komt werken, dan vraag maar, maar mensen zijn vaak bezwaard om te vragen."
Respondent 4	"Dus hier binnen ben ik niet op de hoogte van echt officiële lijnen, zeg maar waarmee ik dat moet, moet uitzetten." "Ik heb in mijn inwerkperiode echt niks over het signaleringsplan gehad, maar ik had wel, de naam 'signaleringsplan' zegt al wel iets en vanuit daar had ik wel zoiets van: wacht, oké, ik kan me wel voorstellen wat het is, maar is dat het ook? En daar heb ik de laatste tijd steeds meer twijfels over of ik, of ik het wel goed doe, of ik het wel goed uitvoer." "Maar wat ik al, wat er al snel gebeurde, was dat ik een beetje in de knoop kwam met bijvoorbeeld de eerste jeugdige al. Omdat, die kon wel gebeurtenissen omschrijven, maar van hem ging het van nul naar 100 als het ware, dan denk ik dat dat wel komt dat die dan, ja toch een beperkte mate inzicht heeft over dat hele tussengebied." "Motivatie van de jeugdige eigenlijk. De motivatie speelt echt een belangrijke rol. De jeugdige moeten wel gemotiveerd zijn, om zichzelf, bijvoorbeeld, om hulp te willen krijgen en zichzelf te willen helpen, te willen groeien. En als dat ja, als dat ontbreekt, als een kind er of geen behoefte aan heeft of gewoon helemaal niet mee bezig is, ja, dan loop je al snel vast eigenlijk. Merk dat ik dan met mijn beperkte ervaring." "Ik heb een aantal collega's waarbij ik echt wel terecht kan, daar heb ik ook wel wat hulp van gekregen, maar echt laat pas eigenlijk." "Maar dan, want wat je dan ziet is dat collega's ook weer een beetje andere visies hebben. Nogmaals, er is naar mijn weten, ik heb er laatst ook nog even naar gezocht, geen literatuur binnen de inrichting te vinden over een signaleringsplan. Daarbuiten wel, maar ook niet zo heel veel eigenlijk en dat maakt het lastig, omdat iedereen dan zijn eigen format heeft." "Natuurlijk wat er verwacht wordt, maar dat is nu heel onduidelijk."
Respondent 5	"Maar ik weet persoonlijk niet van iets af, wat echt zorgt voor ingang, specifiek voor het signaleringsplan." "Waar ik tegen aanloop, is dat eigenlijk een signaleringsplan, werkt het beste als die constant up-to-date gehouden wordt. En ik probeer dat

	dan wel, maar ik merk dat ik er zelf wel soms in verwater of dat er gewoon geen tijd voor is en hetzelfde geldt voor als ik dat voor mijn jeugdige doe, dan is het logisch dat dat ook voor alle andere jeugdige moet gebeuren, maar dat gebeurt niet." "Dus eigenlijk wordt er, naar mijn mening, eigenlijk te weinig met signaleringsplannen gewerkt voor nu, maar daar kan zeker verandering in komen." "Ik denk dat mensen het ofwel simpelweg vergeten omdat dingen zoveel veranderen. En dan bijvoorbeeld een jeugdige die echt in crisis zit, dus dat er elke keer weer wat gebeurt en zo. En dan misschien dat ze helemaal overspoeld raken. En denken van ja, hier valt simpelweg geen signaleringsplan meer van te maken. Dit is gaat van hot naar her of simpelweg gewoon geen zin erin hebben." "Want ik denk dat er dat er heel veel baat bij kan zijn en dan kunnen er genoeg collega's zijn die zeggen van ja, maar ik werk al zoveel jaar met jeugdigen en ik zie het echt wel aankomen, maar dat is, dat hoort niet de insteek te zijn."
Respondent 6	"Het is niet iets wat je zomaar klip en klaar kan doen." "Ik denk dat die er wel zijn, maar ik denk dat men niet goed weet waar ze die kunnen, vandaan toveren." "We roepen nu heel snel oh, ja, signaleringsplan, oké, maar dan de rust vinden om bijvoorbeeld een oud signaleringsplan om ergens op te vragen. Mogen we dat wel? Mogen we dat niet? Nou, dat mogen we maar goed, daar dan even, waar ga ik die dan vandaan toveren? Dan vervolgens het gesprek en ik denk dat dat wel, dat we daar wel wat meer mee mogen doen. Ja, ja, en ik denk ook wel dat het op dit moment vrij theoretisch is wat er ligt." "Ik denk dat sowieso wel, waar, waar we vaak nat op gaan, vind ik persoonlijk, is dat we dit soort dingen altijd heel groot maken en dan aan tafel; we gaan een signaleringsplan maken, waardoor iemand helemaal in de stress zal schieten." "Op je vorige vraag terugkomend, heb je wel wat meer informatie zelf voor nodig. Op het moment dat je zelf eigenlijk nog niet zo heel goed weet hoe zo'n signaleringsplan werkt en welke vragen je stelt, dan zit je daar en denk je: oh, ja, wat ging ik nu ook alweer vragen?" "Ja, dat vaak de eerste variatie die je maakt of de eerste variant die je maakt, die is vaak zo vet sociaal wenselijk dat, die kan je bijna kopiëren, zeg maar bijna iedere jongeren, op de Foba iets anders, maar zeker op andere groepen. Bijna iedere jongere gaat hetzelfde zeggen, zeker in de, hoe voel ik me ontspannen en wat heb ik nodig, is allemaal, ik heb nodig om te blowen, ik wil naar buiten toe. Ja. Weet je wel, dus het is allemaal en dan loop je er wel eens tegenaan dat je denkt: oké, hoe ga ik dit even, nu personaliseren en dat vraagt weer tijd en durf om door te vragen. En ik denk ook dat zeker in, los van het signaleringsplan maken."

	"Hè, we zijn heel erg geneigd dan om een suggestieve vraag te stellen, want je wil iemand ergens naartoe sturen, en zeker met de doelgroep waarin wij, waarmee we werken, is de suggestieve vraag eigenlijk de grootste valkuil die je in kan stappen, want daarmee weten ze: oké, Pietje wil graag dat ik die kant op ga. Prima dan ga ik die kant op." "Wat we ook lastig vinden, is jongeren vinden dit een lastig onderwerp. Daar ben ik in het begin ook wel ingetrapt is stiltes laten vallen." "Ik denk dat het stoplichtmodel te weinig biedt, dat het heel... natuurlijk, het is klein en kort..."
--	--

Categorie	Oplossingen
Respondent 1	"In ieder geval psycho-educatie of deskundigheidsbevordering in die zin. Dus dat wat ik al zei, ik denk dat de belangrijke factor van het niet maken is dat de kennis ontbreekt. Dus kennis binnen het team daarover vergroten en ook vaak zijn ze niet volledig op de hoogte van de achterliggende doelen. En hoe groot het bereik eigenlijk is van het signaleringsplan hè." "Ik zou eigenlijk het liefst een soort van... Kijk, nu heb ik gewoon allerlei voorbeelden van signaleringsplannen, ik kan daar dit verhaal bij vertellen, waar het uiteindelijk voor dient. Mooi, zou zijn als er een soort van werkboekje ontstaat en een werkboekje met hoe maak ik een signaleringsplan of wat is een signaleringsplan en dat er eigenlijk een heel werkboekje is met de theoretische achtergrond. Wat is de bedoeling? Welke, welke elementen pak je nou eigenlijk met een signaleringsplan hè, wat is de bedoeling daarvan? Hoe pak ik dat op? Waar moet ik aan denken? Wat voor soort signaleringsplannen zijn er? Welk signaleringsplan is passend bij welke problematiek bijvoorbeeld? Maar ook welke mogelijkheden, door ze voorbeelden te bieden. Hè, wat kan een groepsleider doen? Wat kan een kind doen? Dus ook opties waar ze uit kunnen kiezen bijvoorbeeld. Het zou mooi zijn als er een soort, elementen zijn waar ze uit kunnen kiezen of waar ze aan kunnen denken. Het is heel erg op het kind gericht. Hè, dus je kan niet een vaststaand keuzemenu maken, want dan past het niet bij het kind. Maar je kan wel alternatieven benoemen, wat ze richting kan geven. Je past dat dan aan op de situatie wat mogelijk is."
Respondent 2	"Goed luisteren naar wat je gedragsdeskundige voor je jeugdige te zeggen heeft. Zij heeft dat soort moeilijke gesprekken, veel vaker dan wij. In je mentorgesprek is het best lastig om datzelfde onderwerp aan te snijden." "Tijd... dat een hele hoop dingen gewoon tijd nodig hebben om te bezinken." "Dus je moet vooral geen haast hebben met het maken van een signaleringsplan, wil niet zeggen dat je de eerste en de twee en de laatste, die kun je toch maken. Die zijn er sowieso maar uhm... het kost gewoon gruwelijk veel tijd. En neem elke ingang die je kunt vinden om het signaleringsplan ter sprake te brengen dan ook mee."

	"Die is heel tricky om te zeggen, maar eigenlijk wil je dat een jongen dan tegen zijn eigen probleem aanloopt als jij een ADHD'er aan een signaleringsplan of aan de medicatie wil hebben, dan moet je zorgen dat hij last krijgt van zijn gedrag. Als je een autist een signaleringsplan wil laten maken, dan moet je zorgen dat hij last krijgt van zijn problematiek, van zijn beperking. Als je een borderliner wil laten inzien wat ze teweegbrengt dan moet je zorgen dat zij last krijgt van haar gedrag, en dat is heel lastig, omdat je dan, je moet niet bewust gaan prikkelen maar je moet de prikkels niet uit de weg gaan." "Hij moet gewoon aankloppen bij iemand met ervaring." "Ik zou misschien niet eens gaan kijken naar hoe het format van een signaleringsplan is, maar de definitie van het signaleringsplan, vind ik belangrijker dan hoe die eruit ziet. Wat is het doel? Wat is, wat is het voor ding? En wat is het doel van het ding? En dan het format vind ik helemaal niet relevant." "Koppel die aan iemand die weet hoe het werkt, want mijn signaleringsplannen zijn altijd anders dan het standaard format." "En welke randjes durf ik over te stappen? Welke niet? En zo signaleringsplan dat, dat overlapt aan alle kanten alle randjes. Want je gaat dingen doen."
Respondent 3	"Echt contact maken, dit werk is contact maken. Als je contact maakt, weet je." "Ja. Contact maken." "Contact maken is het meest belangrijke wat er is." "Maar dat is dus echt wel; op het moment dat het signaleringsplan er ligt en je krijgt het contact niet? Ga daar werkelijk contact maken. En contact maken doe je niet door jezelf op te dringen, maar gewoon door er te zijn." "Je hoeft niet alles te accepteren, maar ik denk, dat is echt gewoon het contact maken en nabijheid bieden. Aandacht." "Ik denk dat het heel ja, heel flexibel moet zijn van wat past bij iemand." "Ja, ik kan niet zeggen wat voor of een spel of dit, want het is afhankelijk van het kind. En ik denk dat we daar gewoon heel flexibel in moeten staan en zeker niet met een papiertje moeten komen van: kijk, dit is zo en dat kan je zo doen, dan sla je helemaal de plank mis. Kinderen verkeeren in crisis."

Respon- dent 4	"...maar er zijn gelukkig wel collega's waar ik bij terecht kan en waar ik dat aan kan vragen." "Geef mij de kern en dan kan ik vandaaruit kan je creativiteit te loop laten gaan." "...maar ik grijp dan toch terug op die kern. Dat is eigenlijk de essentie van het signaleringsplan." "Dus sowieso een format waarin duidelijk wordt wat een signaleringsplan moet bevatten en hoe je dat verder vorm geeft, tot daaraan toe. Maar wel dat ik weet, voor mij dan hè, dat ik weet en trouwens ook dat het voor de jeugdigen ook duidelijk wordt, want dan kan je je eigen creatieve draai eraan geven. En hoe je die kern precies vorm kan geven. Ja, voor mij sluit, puur informatief, zou voor mij fijn zijn. Dus als ik gewoon uhm... al zou je voor mij een signaleringsplan neerzetten, een rondje omheen zetten, en een paar uitsteeksels aan vast maken met dit moet en dit moet, dit moet erin of een soort web waarin je, dat is misschien een goede, een soort web waarin je ook de verbintenissen tussen alle elementen van het signaleringsplan kan zien. Dat daar samenhang in te zien is." "Ja, het spel is daar vaak ideaal voor, want wat het mooi aan het spel is, is dat zelfs kinderen die daar weinig mee hebben, kunnen zich een beetje verliezen in een spel, als je het spel met ze doet. Er zijn kinderen die niet eens doorhebben dat ze eigenlijk best wel veel informatie op tafel leggen en als je dat dan ook benoemt en tegen ze zeggen van hé, jij zegt dat je niet over emoties kan praten, maar je laat hier heel veel zien en eigenlijk leg je op tafel een hoop emoties die nu voor ons beide, de deelnemers van het spel bijvoorbeeld, zichtbaar zijn. Dus het is een vorm van communicatie ook. Dus een spelvorm, hoe je die ook inricht, kan heel effectief zijn, maar daarom hangt het echt heel erg af van de jeugdige, wat heeft in de jeugdige nodig? Daar begint het eigenlijk al."
Respon- dent 5	"Nou, als er gewoon, als er echt een duidelijke template bijvoorbeeld is, die meteen ingezet kan worden, makkelijk gevonden kan worden, die door iedereen, ongeacht of je nou universitair of VMBO opgeleid, zeg maar bent, ingevuld kan worden en die ook bruikbaar is voor de verschillende doelgroepen. Aanpasbaar zeg maar, dus ik denk dat dat een heel groot verschil kan maken en mogelijk dat het bijvoorbeeld onderdeel zou worden van het perspectiefplan." "Zeg maar, dat er een verplicht stuk in zit, zeg maar voor het mentoraat dat er een signaleringsplan is. Dat het gewoon noodzakelijk is in het mentoraat." "Kijk, het kantoor, hangt aardig vol. Maar wat nou echt mooi zou zijn, denk ik, is dat je, als je een whiteboard hebt en bijvoorbeeld het whiteboard achter de TV of zo, achter op het kantoor. Dat je daar eigenlijk ook de jeugdigen apart hangt met daaronder geplastificeerde signaleringsplannen. Echt een apart signaleringsplan-bord, waar heel duidelijk van 'bam, bam, bam' op staat, dit is, als dit gebeurt, moet er dit als actie worden ondernomen. Dat het in your face en dat houdt ook meteen in dat meteen zichtbaar is wie wel of niet zijn signaleringsplan heeft gemaakt met een jeugdige omdat die dan leeg hangt."

Respondent 6	"Terwijl ik eigenlijk persoonlijk denk dat op het moment dat jij, als je zelf goed weet hoe werkt een 5G schema, dus wat zijn de vragen die ik stel? Wat heb ik nodig om misschien een plan vorm te geven dat je het vaak al eigenlijk kan doen in ofwel een gesprekje wat je op de lucht-plaats voert of tijdens een spelletje. Dan kan je dus eigenlijk al spelenderwijs, kan je best wel wat informatie naar voren halen voor je signaleringsplan." "Maar als wij wat meer de behandel tools willen inzetten, dat het ook soms een kwestie is van, durf maar dat randje op te zoeken, want het is een onderwerp waar ze niet zo graag over praten." "...maar dat is wel met de jaren gegroeid. En ik denk ook dat het met de jaren gegroeid is dat ik heb leren, goed heb leren observeren, heb gekeken en dat ik dat gewoon feitelijk terug kan geven, dus zonder dat ik daar een oordeel in leg, in mijn gesprek of dat ik... hoe heet het? Invul zeg maar, wat de ander bedoelt. Terwijl op het moment dat je goed leert, open vragen te stellen, goed leert te spiegelen en goed leert benoemen wat je ziet gebeuren, dus heel erg feitelijk blijven, dan kom je er wel, want dan blijf je ook, hè, dan, dan mag het er zijn zonder dat het een lading heeft op dat moment." "Ik denk toch wel het gaan doen en het samen met, te gaan doen. En daarin dan de vragen: wil je met me mee kijken en niet zozeer meekijken als in het eindproduct, nee, meekijken naar het eindproduct dat geloof ik wel dat als je dat, dat komt wel goed, maar vooral die gesprekken mee en gewoon, ga het maar doen. Maar ik ga wel even met je meeluisteren." "En het proces ernaartoe zodat je iemand ook kan leren, hoe stel ik nou die vragen? Of wat is nou mijn valkuil waar ik instap? Ben ik iemand die inderdaad veel suggestieve vragen stelt? of ben ik veel te? " "Nou bij mij (lacht) en ik denk dat respondent 1 ook wel iemand is die daarbij kan helpen en het lijkt mij dat ook de methodiekcoaches maar dat is een, dat is een lijken, dat weet ik niet zeker, want we hebben nu natuurlijk nieuwe methodiekcoaches maar ook de methodiekcoaches zouden daar wel tools voor moeten hebben, denk ik." "Ik denk dat wij misschien wat meer, wat we nu heel erg doen, hè is. We geven wel bijvoorbeeld een rapport, of we laten, we doen vaak geen opvolging van het rapport. Ik denk dat op het moment dat we de opvolging van het rapport meer laten volgen door een 5G schema met iemand te maken. Ben namelijk wel van mening dat door een 5G schema alleen maar zo onder de deur door te drukken en te zeggen: joe succes, dat werkt niet. Maar om wat meer op basis van een 5G schema situaties na te bespreken, dat we veel meer informatie naar voren kunnen halen. Maar ik meen het dat als we dat met elkaar als team zijnde veel meer doen en veel meer ons eigen maken en dat ook op een goede manier weg zet in de rapportage, dat je dat soort gesprekken heb gehad, dan denk ik dat we veel sneller en veel makkelijker signaleringsplannen neer kunnen zetten."
---------------------	--

	"...maar ik denk dat zeker het, de spanningsboog zeg maar, zit niet altijd alleen maar in groen of alleen maar in rood of alleen maar in oranje. Daar zitten zoveel meer stapjes tussen. Ja, en juist die borrel fases, om maar zo te zeggen, die tussen groen en oranje in zitten, daar kun je juist veel uithalen."
--	---

Categorie	In te zetten acties in signaleringsplan
Respondent 1	"...zoals bijvoorbeeld een ondersteunend gesprek of hulp inschakelen. Wat voor hulp moet dat dan zijn? En je kan je voorstellen dat buiten bijvoorbeeld hulplijn moeder kan zijn. Dat kan bij ons niet. Moeder is niet beschikbaar ten alle tijden. Dus dan kan bij ons zijn 'bellen naar moeder' of vragen om aanwezigheid van een groepsleider als vervangend. Maar je past hem aan. Maar je kan natuurlijk bijvoorbeeld wel een hulplijn inschakelen als keuze manier hebben."
Respondent 2	"Dat kan zijn van een gesprekje tot, tot zo nodig medicatie. In sommige gevallen een time-out moment op een rustige kamer." "Als hij op zijn kamer altijd last heeft van spanning, omdat ie niks te doen heeft, omdat ie niet kan beslissen wat ie wil gaan doen. Wat zou je op je kamer allemaal kunnen doen? Wat zij op je kamer allemaal willen doen?" "De simpele dingetjes die wij altijd hebben, zijn zo nodig medicatie aanbieden, een gesprekje aan de deur, een gesprekje in de comfort room en de comfort room zelf kan er natuurlijk instaan als die beschikbaar is, als in, hij is heel en in te zetten." "Heel veel jongens vinden een rook momentje iets wat heel erg spanningsverlagend is. Nou ja, jij bent roker geweest, ik ben roker geweest, ja, dat klopt, maar dat lukt niet. Dat lukt niet altijd, dus je kunt hem er wel inzetten op het moment dat je overdag van kamer af bent, maar om, om elf uur s avonds een rookmomentje is een no-go. Je moet iets hebben wat universeel is. Als je op je kamer zit, dan moeten we iets zien te vinden wat universeel is. Nou, bij ons op de Schoot is een gesprekje aan de deur bijna altijd mogelijk, zo nodig medicatie is bijna altijd mogelijk, maar dat zijn niet altijd dingetjes die je als groepsleider in je nachtdienst praktisch vorm kunt geven. Dus afleiding in de vorm van tekenen, puzzeltje, lego, masturberen het zijn allemaal van die stapjes die die, afhankelijk van hoe oud een jongen is en alles kan helpen. Maar ook in alles zit wel weer een gevaar dat ze er helemaal in verloren gaan. Datzelfde geldt voor een Playstation je moet daar altijd ook proberen randvoorwaarden nog bij te benoemen, die dan niet in je signaleringsplan komen, maar in, in je gebruikerscontractje van je mp3, van je DS en dat soort dingetjes dus. Het is een, een best, een complex ding, maar je hebt heel veel mogelijkheden. Je hebt veel meer mogelijkheden dat je denkt. " "...omdat dat toen vooral op dat moment iets was wat lukte, staat niet in haar signaleringsplan maar als jouw inschatting op dat moment is dat het werkt, dan moet je dat vooral doen." "Eenzaamheid zit vaak met, met angst in één hoekje. Nou dat, dat is vaak op te lossen met een gesprekje aan de deur."
Respondent 3	"En wat voor de één werkt, werkt voor de ander niet."

Respondent 4	/
Respondent 5	/
Respondent 6	"Muziek luisteren." "...naar buiten." "Ik ben erachter gekomen dat het me ook helpt om even tien minuten naar mijn kamer te gaan om even naar muziek te luisteren." "Spelletjes als Skipbo."

Categorie	Verwachting
Respondent 1	"De verwachtingen van groepsleiders zijn dat ze aanpassen, kunnen aanpassen op het niveau van het kind en de beperkingen van het kind en de mogelijkheden, maar dat ze ook op de hoogte zijn van wat een signaleringsplan is, zodat ze doen wat het behoort te doen." "En daar begint het mee, dat ze kennis hebben van wat is nou een signaleringsplan, met welk doel zetten wij die in bij dit kind? En waar werken we naartoe met het signaleringsplan, dus wat zijn de einddoelen ook. En dat ze dus, aan de hand van het feit dat ze weten wat ze moeten doen, dat plan zo goed mogelijk vorm geven, samen met het kind, maar ook dus van daaruit de kennis krijgen om het niveau te bepalen." "Het liefst op de Foba, is het liefst eigenlijk gelijk na binnenkomst daarmee starten, zodat je het ook gelijk kan gebruiken." "Dus als die ontwikkelingen ook worden gezien, dan hoort het plan ook steeds weer te worden geactualiseerd."
Respondent 2	/
Respondent 3	/
Respondent 4	/
Respondent 5	/
Respondent 6	/

Categorie	Methodieken
Respondent 1	"Nou ja, de emotieregulatie, hoe je dat het beste aanstuurt. De-escalerend werken zit daarin, hè, dus ja, je signaleringsplan kun je vanuit verschillende benaderingen interpreteren. Maar het is feitelijk de-escalerend werken, want je voorkomt agressie of je voorkomt zelfbeschadigend gedrag. Je voorkomt spanningsopbouw doordat dat je tijdig ingrijpt waardoor je hem kan verlagen zonder dat het op hoeft te lopen. Dus er zit, hé vanuit de theorie de-escalerend werken, zit er heel veel in. Maar dat is ook heel erg gericht op wat zien mensen aan me? Wat denk ik dan? Wat voel ik dan? En wat gebeurt er dan? En dat is eigenlijk basisprincipe van ja, gedragstherapie, maar cognitieve gedragstherapie. Want je probeert adequaat gedrag aan te leren door middel van het signaleringsplan namelijk het herkennen van bepaalde signalen bij jezelf, en je biedt ze keuzemogelijkheden om hun gedrag alternatief in te zetten, waardoor iets negatiefs uitblijft dus waardoor ze niet die spanning gaan opbouwen, waardoor ze niet in de crisis komen en waardoor ze niet in agressie komen." "Dus het is feitelijk, is het een soort van nieuwe vaardigheden leren, dus eigenlijk gedragstherapie maar daar zit ook een basiselement (deur gaat open) van cognitieve gedragstherapie omdat (deur gaat dicht) je ook heel erg werkt met, wat denk je dan, wat voel je dan?"
Respondent 2	/
Respondent 3	/
Respondent 4	/
Respondent 5	/
Respondent 6	/

Bijlage 10. Horizontale vergelijking jeugdigen

Categorie	Wat is een signaleringsplan?
Respondent A	A benoemde dat het een handleiding van jezelf is, bijvoorbeeld als het wat minder goed gaat. Er staat dan in beschreven wat je merkt als het even niet gaat en wat je op dat moment kan doen. Zowel de groepsleiding als zichzelf.
Respondent B	B gaf aan dat het een tabel is met veel tekst. Hier staat in beschreven wat er met hem gebeurt en wat er dan gedaan moet worden
Respondent C	Op het moment dat ik vertelde dat het interview over het signaleringsplan zou gaan, keek C wat bedenkelijk en hield zijn hoofd wast schuin. Mijn eerste vraag was of hij bekend was met het signaleringsplan. Hierop antwoordde C dat hij niet wist wat dit was. Ik vroeg naar eventueel andere benamingen zoals een veiligheidskaart of crisisplan, maar ook dit kende hij niet. C vertelde dat hij hier sinds zijn verblijf in instellingen nog nooit van had gehoord.
Respondent D	D gaf aan dat het een overzicht is om aan te geven hoe je in je emotie, stress of woede zit. Dit kan volgens D met kleuren of door een 'stemmings-piramide'. Deze gaat van groen naar rood. Groen is dan het grootste vlak en rood de kleinste, dit loopt als een piramide omhoog en hierin staat beschreven hoe je er dan bij zit per fase.
Respondent E	Hierop gaf E aan dat ze het op haar vorige verblijf een 'veiligheidsplan' noemde. Dit is een plan voor als het even niet goed gaat en wat je dan kan inzetten. Het laat zien in welke fases je kan zitten en wat er dan gebeurt. Er staat bij hoe je geholpen kan worden of wat je zelf kan doen. Je gaat hiervoor in gesprek over de signalen die je aan jezelf merkt en wat de begeleiders observeren. Het wordt telkens aangepast als er iets verandert.
Respondent F	Ze benoemde dat een signaleringsplan een schema is waarin verschillende fases staan. In dit schema staat er per fase uitgelegd wat ze kan doen op het moment dat het even niet goed gaat of wat de groepsleiding kan doen als het niet goed gaat.

Categorie	Opmaak
Respondent A	Ze gaf aan dat ze zelf ook een signaleringsplan heeft en ik vroeg haar of ze kon omschrijven hoe deze eruit ziet. A gaf aan dat ze een tabel/schema heeft met daarin stapjes. Het gaat van 'het gaat goed' naar 'het gaat minder goed' naar 'het gaat een beetje slechter', 'dit kan niet te lang duren' tot vervolgens 'het is crisis'. In het schema staan dan vakjes met daarin de uitleg per fase en de in te zetten acties. De achtergrond van haar signaleringsplan is Princes Yasmine uit Aladdin.
Respondent B	Zijn signaleringsplan is volgens B met kleurtjes; groen, geel en rood. Daarnaast staan er ook nog smileys en een heleboel tekst over hem. Hij heeft het signaleringsplan ongeveer een jaar geleden gemaakt
Respondent C	/
Respondent D	De 'stemmings-piramide'. Deze gaat volgens D van groen naar rood. Groen is dan het grootste vlak en rood de kleinste, dit loopt als een piramide omhoog.

Respondent E	Ze vertelde dat ze zelf vier fases heeft, welke bestaan uit kleuren. Maar hij moet nog aangepast worden. Ze heeft hem ongeveer een jaar geleden gemaakt, daar heeft ze vijf weken over gedaan, maar hij is nooit meer bijgewerkt. De fases noemt ze ook bij de kleuren. Zo heeft ze donkergroen, groen, oranje en rood.
Respondent F	Ze gaf aan dat haar signaleringsplan kleurtjes had; groen, geel, oranje en rood, vier fases. Bij deze fases stonden dan signalen waaraan zichzelf en de groepsleiding konden zien hoe het met haar ging en daarachter wat ze op dat moment konden doen. Verder was haar signaleringsplan op een A4 op haar deur gehangen.

Categorie	Hoe werkt het?
Respondent A	Ze vertelde dat wanneer iemand haar vraagt hoe ze zich voelt of in welke fase ze zit, ze dit dan kan aanwijzen of benoemen. Zo weet ze wat ze kan doen of vragen en wat de groepsleiding kan doen voor haar op dat moment. Ze gaf aan dat het dan niet uit de hand loopt omdat ze dan weer rustig wordt. Ze maakt er regelmatig gebruik van, maar vergeet het op momenten ook. Dan is het fijn als de groepsleiding het specifiek aan haar vraagt op het moment dat het niet zo goed gaat.
Respondent B	B gaf aan dat het hem rustig houdt. Het houdt zijn hoofd koel, zoals hij dat benoemt. Hij kan aanwijzen hoe hij zich voelt.
Respondent C	/
Respondent D	D zei dat hij wel altijd een signaleringsplan heeft gehad, op alle afdelingen waar hij heeft verbleven, maar dat hij er nu niet meer mee werkt en er naar zijn weten geen heeft. Toen ik vroeg waar het signaleringsplan voorheen mee hielp, gaf D aan dat het hem hielp met het reguleren van zijn stress, woede of emoties. Hij deed dit dan door muziek te luisteren of door op kamer te sporten. Hij kon op zijn signaleringsplan dan zien wat hij kon doen om weer rustig te worden en dit hielp hem dan vaak.
Respondent E	Ze gaf aan dat het soms wel en soms niet werkt. Op het moment dat het goed gaat, dus als ze in donkergroen of groen zat, dat ze dan kon aangeven hoe ze zich voelde. Maar op het moment dat het niet goed ging, dus in oranje of rood, lukte het haar niet om aan te geven wat ze voelde en wat ze kon doen. Op dit moment moesten de begeleiders het van haar overnemen en dit kon ook wel is uit de hand lopen. Toen ik vroeg wat ze hiermee bedoelde, vertelde ze dat ze dan zichzelf beschadigde en dat ze vastgehouden moest worden door de begeleiders, wat haar alleen maar meer frustreerde.
Respondent F	Hierna ging het over toepassen. Ik vroeg F waar het signaleringsplan haar bij hielp. Ze benoemde dat als ze in een andere fase kwam dan groen, dus wanneer ze spanning opbouwde, ze dan het signaleringsplan gebruikte om terug naar de groene fase te gaan. Dit was vaak op kamer, dus dat deed ze dan alleen. Het werkte voor haar goed, aldus F. Maar de groepsleiding deed er weinig mee, omdat wanneer het niet goed ging dit vaak op kamer was en ze het zelf oploste. Dit ging volgens F. ook niet altijd goed, maar vaak hielp het signaleringsplan dan wel.

	Wel zijn er al kleine gesprekken geweest op afdeling de Schoot over haar emoties, dit op de momentjes dat het even niet goed gaat of wanneer het juist wel erg goed gaat. Ze is er nog niet écht voor gaan zitten, zoals ze dat kent: aan een tafel met je mentor en alleen maar praten.
--	--

Categorie	Aanpak van het opstellen
Respondent A	Toen ik vroeg naar de stappen die zijn gezet om tot het signaleringsplan te komen, vertelde A dat ze samen met haar mentoren het plan heeft gemaakt. Ze heeft wat gesprekjes gehad, maar het is veelal het observeren van de groepsleiding geweest wat erin is gezet. Ze heeft dit naderhand wel besproken en gekeken wat er klopt en wat niet. Haar mentor heeft het format uitgekozen en ook de achtergrond aangepast.
Respondent B	...althans, volgens B hebben zijn mentoren hem gemaakt en daarna met hem doorgesproken. B gaf aan dat hij gesprekken heeft gevoerd met zijn mentoren en hij heeft aangegeven wat erbij welke fase hoort. Hij vond het jammer dat hij niet zelf de smileys heeft mogen uitzoeken.
Respondent C	Hierna vroeg ik of hij wel eens gesprekken heeft gehad met groepsleiders over zijn emoties en gevoelens. Hij gaf aan wel is te hebben gesproken over hoe het met hem ging, maar dat dat altijd kort was omdat het altijd goed met hem gaat.
Respondent D	D benoemde dat hij voor het opstellen met zijn gedragswetenschapper en mentoren in gesprek is geweest over hoe hij zich voelt, zijn emoties en zijn uitingen hiervan. Samen met deze mensen heeft hij het signaleringsplan vormgegeven en helemaal zelf mogen aanpassen. Dit werd dan na een tijdje geëvalueerd en aangepast. D benadrukt dat dat erg belangrijk is, het aanpassen. Want zo blijft het bij de tijd.
Respondent E	Op haar vorige verblijf werkte ze iedere dag twee keer met het signaleringsplan. Haar begeleiders kwamen twee keer per dag vragen hoe het met haar ging, in welke fase ze zat en wat ze dan kon doen als het even niet goed ging. E benoemde dat het vooral gesprekken waren en het met haar begeleiders invullen van het format. Het gaat stukje voor stukje en zowel E als de begeleiders hebben een aandeel in het opstellen van het signaleringsplan gehad. De gesprekken die E dan had gingen over haar emoties en hoe ze dit uitte. Op deze momenten vulde de begeleiders haar signaleringsplan in met hun eigen observaties, in plaats van de tijd nemen om het samen met E uit te zoeken en te ontdekken. Deze maakt tijd voor E en gaat rustig met haar in gesprek. Ze houdt rekening met E haar grenzen en neemt E mee in alles wat opgeschreven wordt.
Respondent F	F benoemde ook dat ze kaartjes had om te benoemen hoe ze zich voelde om zo de fases te maken, 'kant-kaartjes'. Op deze kaartjes stonden dan kanten van F zoals de 'blijke kant' en de 'boze kant'. Deze had ze gebruikt om haar signaleringsplan te maken, maar had ze niet tot haar beschikking op het moment dat er gevraagd werd hoe het op dat moment met haar ging. Vervolgens vroeg ik naar de stappen die F heeft gezet om tot het signaleringsplan te komen en met wie ze hem heeft gemaakt. F gaf aan dat ze

	samen met haar mentor gesprekken heeft gevoerd. Hierin zijn haar de kaartjes uitgelegd en heeft ze moeten praten over haar emoties. Het signaleringsplan is in samenwerking met haar mentor gemaakt.
--	--

Categorie	Moeilijkheden
Respondent A	Ik vroeg A naar de dingen waar te tegenaan liep tijdens het maken van het signaleringsplan of het voeren van de gesprekjes. Ze gaf direct aan dat ze wel wat moeilijkheden had. Zo gaf A aan dat ze het lastig vindt dat een signaleringsplan een 'handleiding voor jezelf' is, ze wilde dit in eerste instantie niet maken omdat ze vindt dat ze geen voorwerp is en ze zich zo wel voelde. Daarnaast gaf ze aan dat de gesprekken die ze had ook niet altijd fijn vond. Schaamte, is het eerste wat A benoemt. Ze schaamt zich wel is voor haar gedachten, emoties en handelen omdat ze dit ook niet altijd in controle heeft of wilt doen. Daarnaast weet ze ook niet altijd wat ze voelt of wat er gebeurt, dus lukt het volgens A ook niet altijd om het te benoemen.
Respondent B	...gaf B aan dat hij hem wel heeft maar niet altijd gebruikt. Hij vertelde dat zijn signaleringsplan niet klopt en dat deze aangepast zou moeten worden maar dat de groepsleiding dat niet doet. Maar hij gaf hier wel aan dat het echt fijn zou zijn als hij aangepast zou zijn, want dan zou de groepsleiding ook hetzelfde handelen. Nu is dat allemaal verschillend. Al gaf hij aan dat hij het lastig vond om erover te praten. Hij vond het moeilijk om zijn emoties te benoemen. Als reden gaf B dat hij soms niet weet wat hij voelt.
Respondent C	Waarop C aangaf dat hij makkelijk over zijn gevoel kan praten en ook nergens mee zit. ...waarop hij aangaf dat hij wel eens boos is of zich irriteert. Maar dan trekt hij zich terug op kamer en gaat hij muziek luisteren of vraagt hij of hij mag roken. Toen ik vroeg of hij weet wat hij voelt en hoe hij hiermee om moet gaan, zei C dat hij dat heel goed weet, maar dat alles goed met hem is. C gaf hier nogmaals aan dat hij dit weet en dat hij geen overzicht of z'n plan nodig heeft omdat hij alles weet in zijn hoofd. Hij weet bij wie hij terecht kan voor een gesprekje en benoemt hij de groepsleiding, zijn mentoren of de gedragswetenschapper, maar dat hij het zelf ook wel op kan lossen op zijn kamer.
Respondent D	Toen ik vroeg waarom hij er niet meer mee werkt, gaf D aan dat hij het onnozel vindt. Hij heeft een paar keer meegemaakt dat er niet naar hem geluisterd wordt, terwijl hij op zijn signaleringsplan heeft gezet hoe hij graag bejegend zou worden. Wanneer dit niet gebeurt, ziet D het nut van een signaleringsplan niet in. Daarnaast zou hij het wel graag willen, als hij merkt dat er wel geluisterd wordt, maar hij is het vertrouwen kwijt. Hij geeft het voorbeeld dat als hij boos is, hij graag met rust gelaten wilt worden. Maar hij heeft vaak gehad dat de groepsleiding dan naar hem toe kwam en direct met hem wilde praten. Dit frustreerde hem alleen maar meer, waardoor het dan uit de hand loopt door oplopende spanning

	D gaf daarna direct aan dat hij die gesprekken of het werken met een signaleringsplan niet altijd fijn vond. Ik vroeg naar de reden hiervoor, waarna D aangaf dat hij moeite heeft met vertrouwen. Ook vertelt hij dat de groepsleiding beter moet afstemmen om zo allemaal hetzelfde te handelen. Hij merkt dat dat veel verschilt wat bij hem voor onduidelijkheid en onvoorspelbaarheid zorgt. Hierna vroeg ik of er nog meer dingen waren waar D tegenaan liep. D vertelt dat hij door zijn jeugd en ervaringen geen vertrouwen heeft in mensen en dat hij het belangrijk vindt dat hier eerst zorg voor is. Hij heeft vroeger nooit een plek gehad waar hij heeft geleerd hoe hij moet praten over gevoelens. Dit vindt hij erg lastig, zo gaf hij aan. Hij wilt eerst een band op bouwen en wederzijds vertrouwen wilt opbouwen.
Respon- dent E	Deze gesprekken vond E niet altijd even makkelijk, zo gaf ze aan ook wel is boos te zijn geworden tijdens een aantal van deze gesprekken. De begeleiders vroegen dan naar E's zeggen te veel door naar haar emoties waardoor ze overspoeld raakte en niet meer wist wat ze moest doen. Wanneer ik vroeg of E altijd weet wat ze voelt en hoe ze dit uit in haar gedragingen, geeft ze aan dit niet altijd inzichtelijk te hebben. Ze heeft niet altijd inzicht in haar binnenwereld. Op deze momenten vulde de begeleiders haar signaleringsplan in met hun eigen observaties, in plaats van de tijd nemen om het samen met E uit te zoeken en te ontdekken. Deze ingevulde observaties zijn niet met E besproken, al geeft ze aan dit wel fijn te hebben gevonden. Ze zou hier graag in zijn meegenomen om aan te geven waar ze het mee eens is en waar niet mee.
Respon- dent F	"het praten over mezelf". ...gaf F aan dat ze het niet fijn vindt om over haar emoties en gevoelens te praten. Ze weet soms niet wat ze voelt, maar moet er dan toch over praten en kan dan dichtslaan. Ik vroeg haar naar wat er gebeurde op het moment dat ze het vervelend vond om te praten. F vertelde dat ze gewoon door moest gaan, maar dat ze het zelf ook niet durft aan te geven als het niet goed gaat. Dus ging ze gewoon door, waardoor haar spanning opliep.

Categorie	Oplossingen
Respon- dent A	Als oplossing hiervoor gaf A een voorbeeld vanuit haar vorige verblijf. Hier heeft ze schematherapie gehad met kaartjes. De 'kant-kaartjes' benoemd A als helpend tijdens haar verblijf op haar vorige woonplek. Deze kaartjes gebruikte ze dan ook om na een voorgevallen incident te beschrijven hoe ze zich voelde. Ze benadrukte hier wel dat ze dit maar met bepaalde mensen bespreekt omdat ze zich niet prettig voelt bij iedereen. Het gaat hier om vertrouwen en ze voelt zich het meest prettig bij haar mentoren, om dan bijv. incidenten te bespreken. A omschreef de kaartjes als helpend omdat het volgens haar een mogelijkheid geeft om de woorden die je niet in je hoofd hebt of kan uitspreken, dan kan aanwijzen of kan bedenken aan de hand van de kaartjes. Deze kaartjes kan je dan gebruiken om de stadia voor de 'het is crisis' te beschrijven, door middel van het aanwijzen van de kaartjes. Wanneer ik door wil gaan naar de laatste vraag, benadrukt A nogmaals de kaartjes. Maar geeft hier ook aan dat er handelingskaartjes zijn. Deze

	omschrijven dan jouw gevoel of gedrag door een handeling uit te drukken. A geeft het voorbeeld van een muur opbouwen of roken. Dit zijn dan 'cartoon kaartjes' volgens A die ook helpend kunnen zijn.
Respondent B	...benoemde hij dat zijn oma hierbij kan helpen. Zij weet ook veel over hem en hij vindt het fijn als zij erbij is als hij moeilijke gesprekken moet voeren. Daarnaast benoemde hij dat hij een spel heeft gespeeld met emoties, dat vond hij fijn; het aanwijzen van smileys en het op die manier onder woorden brengen. Omdat B op dat moment veel door de ruimte heen liep, vroeg ik hem of het voor hem fijner zou zijn om, voor hem, moeilijke gesprekken makkelijker zouden zijn als hij ergens mee bezig is. Bijvoorbeeld met het bouwen van lego of met voetballen op de luchtplaats. Dit bevestigt hij door een sprongetje, te knikken en te lachen.
Respondent C	/
Respondent D	Hij gaf aan dat het rustig en op eigen tempo moet gaan. Eerst vertrouwen, elkaar leren kennen, en daarna pas weer verder. Ook noemt hij het kwaliteitenspel, dit heeft hij op zijn vorige verblijf gespeeld en vond hij erg fijn om zo aan te kunnen geven wat er in zijn hoofd omgaat. Daarnaast benadrukt D ook hier nogmaals dat er tijd nodig is. Hij vraagt alleen om het oog hebben voor het verleden. Weet wie er tegen over je zit en hoe die persoon in elkaar zit. Houd rekening met elkaar.
Respondent E	E vertelde hierover dat ze het fijn vindt dat ze met iemand kan praten, waar ze zich veilig genoeg bij voelt. Maar, E gaf daarentegen wel aan dat ze het nog steeds lastig vindt om over haar emoties en binnenwereld te praten. Hierop gaf ze aan dat ze in ieder geval wilt praten met iemand waar ze een goede band mee heeft en die ze vertrouwt voor zover ze kan. Daarnaast vindt ze de gesprekken ongemakkelijk en saai, waarna ik een spelletje als alternatief geef. Ze reageert hier enthousiast op door aan te geven dat ze houdt van spelletjes en dit ook op de leefgroep zorgt voor minder ongemak. Ze zou het leuk vinden om dit ook met haar mentor te doen om het makkelijker te maken om te praten.
Respondent F	Toen ik vroeg of ze het fijn vindt dat de gesprekjes korter zijn, bevestigde ze dit. Alhoewel het nog steeds lastig is om erover te praten, gaat het op deze manier al wel beter. Ze geeft aan dat het fijn zou zijn als iemand het aan haar vraagt of de gesprekjes korter maakt en dan een volgende keer doorgaat. Ook geeft ze aan het prettig te vinden om met iemand te praten die ze tot op zekere hoogte vertrouwt. Ze geeft aan dat ze graag de kaartjes in haar vorige instellen meer had kunnen gebruiken en dat ze het prettig zou vinden om bijvoorbeeld smileys aan te kunnen wijzen in plaats van het uit te moeten spreken.

Signaleringsplan? **HOE DAN?!**

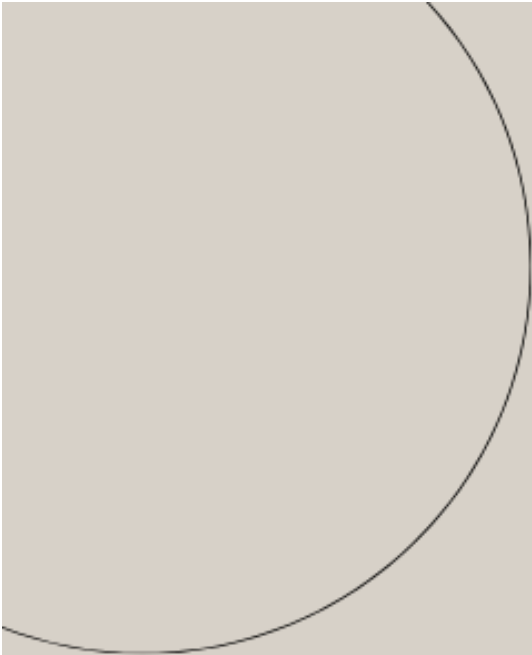
Betrokken instantie

RIJKS JUSTITIËLE JEUGDINRICHTING DE HARTELBORGT Forensische Observatie en Begeleiding afdeling de schoot

De Hartelborgt in Spijkenisse is een van de vier locaties van de Rijks Justitiële Jeugdinrichting (RJJI). RJJI De Hartelborgt heeft plaats voor 105 jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 24 jaar. Van de vier RJJI locaties heeft alleen deze locatie een afdeling voor ernstige crisis (FOBA) en een afdeling voor ernstige psychiatrische problematiek (VIC).

De Forensische Observatie en Begeleiding Afdeling (FOBA) voor jeugdigen is een gesloten afdeling die hulp biedt aan jeugdigen die in een ernstige psychiatrische crisis verkeren en van wie de veiligheid in een JJI onvoldoende is te garanderen. Een verblijf op de FOBA draait om crisisinterventie en stabilisatie van de jeugdige voor wie een forensisch psychiatrische interventie is geïndiceerd. De begeleiding vindt plaats in een zeer gestructureerde omgeving en wordt geboden door middel van een maximaal gesloten en beveiligde opvang, waarbij tevens gebruik wordt gemaakt van psychiatrische en pedagogische expertise en interventies.

Colofon

Signaleringsplan? Hoe dan?!

"Signaleringsplan? Hoe dan?!" is een handboek, ontwikkeld voor het gebruik door pedagogisch medewerkers van afdeling de Schoot van RjJl de Hartelborgt te Spijkenisse in eventuele samenwerking met de jeugdigen.

Opdrachtgever

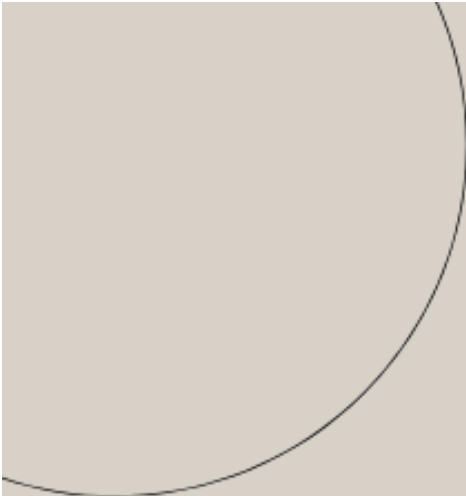
De totstandkoming van dit handboek is in opdracht van:
Hogeschool Rotterdam
RjJl de Hartelborgt

Copyright

Alle foto's en teksten zijn afkomstig van openbare databanken en mag zonder toestemming voor andere doeleinden worden gebruikt. Er zijn verder geen privacygevoelige gegevens verwerkt die conform de privacywetgeving niet met derden gedeeld zouden mogen worden.

Inhoudsopgave

I. INLEIDING	4
II. HET SIGNALERINGSPLAN?	5
<i>Wat is het?</i>	5
<i>Het doel</i>	5
<i>De fases & inhoud</i>	6
<i>Opbrengsten</i>	8
III. BELANGRIJKE ASPECTEN	9
<i>Zelfregulatie</i>	9
<i>Motivatie</i>	10
<i>Contact maken</i>	11
<i>Betrokkenheid</i>	12
<i>Plan op maat</i>	12
IV. AANPASSEN AAN DE DOELGROEP	13
V. HULPMIDDELEN	15
<i>Interventies & spelletjes</i>	15
<i>5G schema</i>	17
<i>Zelfevaluatie formulier</i>	18
<i>In te zetten acties</i>	20
<i>Voorbeelden van signaleringsplannen</i>	20
VI. BIBLIOGRAFIE	26

Inleiding

“Signaleringsplan? Hoe dan?!” Een veel gestelde vraag wanneer een pedagogisch medewerker met de jeugdige, die hij of zij begeleidt als mentor, aan de slag moet om samen met de jeugdige diens binnenwereld te ontdekken. Praten over emoties, gevoelens, gedachtes en de daarbij horende gedragingen, zijn vaak geen alledaagse gespreksonderwerpen. Niet iedereen praat even makkelijk over zijn gevoel. Daarbij is het een kwetsbaar deel van het zelf wat niet iedereen zomaar bloot geeft.

In dit handboek worden er richtlijnen gegeven voor het opstellen van het signaleringsplan. Er wordt ingegaan op wat een signaleringsplan precies is, wat het doel ervan is en wat voor bereik het heeft. Ook wordt het gehele proces omschreven wat de mentor en de jeugdigen samen kunnen doorlopen met daarbij belangrijke aspecten, tips, tools en hulpmiddelen, die ingezet kunnen worden om het gesprek aan te gaan over de binnenwereld en gemoed met een signaleringsplan als resultaat.

Er bestaat geen garantie op succes, maar met dit handboek is er een houvast om de begeleiding en het proces tot een signaleringsplan tot een goed eind te brengen.

Het signaleringsplan

Wat is het?

Een signaleringsplan is een document dat de jeugdige en mentoren samen opstellen. Het is een potentieel effectieve interventie, een behandellement, om de regulatie van het hele spectrum aan emoties te bevorderen. Het opstellen en werken met een signaleringsplan is een methode die ingezet kan worden om risico's te beheersen. Ook geeft het voor zowel de jeugdige als de pedagogisch medewerkers inzicht in de mate van spanningsopbouw, de binnenwereld en het gedrag van de jeugdige. Het is een hulpmiddel waarbij het de jeugdige met emotieregulatie, problematiek, spanningsregulatie problemen en/of risicovol gedrag kan helpen om copingvaardigheden te vergroten en het risicovolle gedrag te verminderen of te voorkomen.

Daarnaast wordt een signaleringsplan ook ingezet om jeugdigen inzicht te geven in eigen gedragspatronen en ze te leren de signalen, ook wel vroege voortekenen, bij henzelf te herkennen.

Een signaleringsplan wordt, indien mogelijk, altijd in samenspraak met de jeugdige opgesteld. Het is een gebruiksaanwijzing over de jeugdige en zijn binnenwereld en gedrag, die de jeugdige zelf heeft geschreven. Daarnaast is een signaleringsplan een dynamisch document. Dit houdt in dat het geactualiseerd dient te worden wanneer er ontwikkelingen gesignaleerd worden.

Het doel

Een signaleringsplan is een methodiek die als doel heeft ervoor te zorgen dat het optreden van een psychische crisis in de toekomst voorkomen wordt. Preventieve acties kunnen voorkomen dat het tot feitelijk negatief gedrag komt. Zowel het vroeg signaleren van agressief gedrag als het aanreiken van alternatieven aan de jeugdige kunnen (verdere) escalaties voorkomen. En dit kan weer leiden tot minder inzet van dwang- en drangmaatregelen.

Daarnaast heeft het als doel om het inzicht van de jeugdige in zijn of haar eigen spanning, regulatie, binnenwereld en gedrag te vergroten. De nadruk ligt op het vergroten van de controle t.a.v. de psychiatrische erv/of gedragsstoornis en over de gevolgen ervan voor het leven van de jeugdigen, om uiteindelijk een veilige omgeving en situatie te creëren en recidive te voorkomen.

Het signaleringsplan

De fases/inhoud

De twee belangrijkste criteria voor het slagen van het werken met signaleringsplannen zijn: (1) de jeugdige moet verdragen dat hij of zij met signaleringsplannen kan leren om het gedrag te stabiliseren, en (2) de jeugdige moet begrijpen hoe het werken met signaleringsplannen hem of haar kan ondersteunen in de preventie van risicogedrag. Het 'verdragen' gaat voor het 'begrijpen' en dat heeft tijd nodig. In een signaleringsplan worden vaak gedragingen beschreven waarvan de jeugdige het gevoel kan krijgen dat, nu het zwart op wit staat, dit hem/haar kwetsbaar maakt.

Een signaleringsplan bestaat uit twee gedeelten: (1) een beschrijving van de vroege voortekenen en (2) een beschrijving van acties om gedrag te stabiliseren en een dreigende crisis te voorkomen. Deze twee gedeelten vormen het geheel van opbouwende spanningsfases en de in te zetten acties die zorgen voor decompensatie. Het proces van het opstellen van een signaleringsplan is te doorlopen in vier fases. Deze vier fases zorgen ervoor dat er zorgvuldig en effectief gewerkt kan worden, er ruimte is voor het tempo van de jeugdige, oog is voor detail en er geen essentiële aspecten vergeten worden.

1. De introductie/voorbereidingsfase

De voorbereidingsfase is bedoeld ter voorbereiding voor het opstellen van een signaleringsplan. De belangrijkste interventie bij de voorbereidende fase is het bepalen welke werkwijze je volgt bij de introductie van de methodiek. De jeugdige wordt uitgelegd wat een signaleringsplan is en wat van hem verwacht wordt. Eigenlijk wordt in deze fase beoordeeld of de jeugdige in staat zal zijn met het signaleringsplan te werken. Daartoe wordt ten aanzien van motivatie, probleeminzicht en mogelijk aanwezig zijn van belemmerende symptomen, geregistreerd wat opvallend is in het gedrag. Ook wordt bepaald welke acties eraan kunnen bijdragen om samenwerking met de jeugdige te bevorderen.

Indien er een sociaal netwerk is, dan wordt in deze fase ook beoordeeld of deze leden een bijdrage kunnen leveren aan het opstellen van het signaleringsplan. De introductiefase wordt afgesloten met een strategiebepaling: de inschatting in welke mate en hoe de jeugdige kan meewerken bij het instellen en werken met een signaleringsplan. Zo nodig kan besloten worden, zonder medewerking van de jeugdige, toch een signaleringsplan op te stellen. Maar dan alleen wanneer de inschatting er is dat de jeugdige echt niet in staat is tot samenwerking.

Voordat er daadwerkelijk begonnen kan worden met het opstellen van een signaleringsplan is het van essentieel belang aandacht aan de volgende aspecten te besteden:

- Geef uitleg over de doelstelling van de gesprekken.
- Probeer in begrijpelijke taal voor de jeugdige uit te leggen wat een signaleringsplan inhoud en wat vroege voortekenen en interventies zijn. Maak gebruik van voorbeelden.
- Geef uitleg over de stappen die gevolgd moeten gaan worden om een signaleringsplan op te stellen en er effectief gebruik van te gaan maken.
- Bespreek welke mogelijke positieve effecten het werken met signaleringsplannen zouden kunnen opleveren voor de jeugdige en zijn sociaal netwerk. Mogelijke positieve effecten zijn:
- Geef uitleg over de bijdrage die de jeugdige, sociaal netwerk en groepsleider/ behandelaar kunnen leveren aan het werken met een signaleringsplan.
- Vraag aan de jeugdige en sociaal netwerk of zij bereid zijn tot samenwerking bij het opstellen van een signaleringsplan en op welke wijze.
- Ga tot slot na of de jeugdige en zijn sociaal netwerk de informatie uit dit introductie-gesprek goed begrepen hebben.

Het signaleringsplan

2. De inventarisatiefase

In deze fase wordt samen met de jeugdige besproken en beschreven welke vroege voortekenen in het signaleringsplan beschreven worden. Binnen deze fase staat een goede beschrijving van de vroege voortekenen van de jeugdige centraal. Om deze vroege voortekenen te kunnen beschrijven is het noodzakelijk om als het ware een reconstructie te maken van eerdere decompensatie. Gebruik maken van meerdere informatiebronnen is van wezenlijk belang om een goed overzicht te krijgen van de relevante vroege voortekenen. De informatiebronnen zijn aanvullend ten opzichte van elkaar. Per signaal wordt beschreven hoe de jeugdige het betreffende vroege voortekenen kan leren herkennen en wordt er omschreven welke omstandigheden (kwetsbare patronen) van invloed zijn op deze vroege voortekenen.

3. De monitoringsfase

Nadat de vroege voortekenen in het signaleringsplan beschreven zijn, wordt de jeugdige geleerd hoe hij zijn gedrag kan monitoren. Dit monitoren is eigenlijk het herkennen van het optreden van vroege voortekenen en wat dit betekent voor de kwetsbare patronen/omstandigheden waarin dit optreedt. Het gaat hier om het verifiëren van de vroege voortekenen in de praktijk. Dit is ook de fase waarin de dialoog tussen de jeugdige en mentoren over het al dan niet optreden van vroege voortekenen plaatsvindt. Vaak vinden er in deze fase discussies plaats over een meningsverschil over de inschatting van het optreden van de vroege voortekenen.

Vervolgens worden deze voortekenen verder uit te werken. Dit is belangrijk om gradaties aan te kunnen brengen in de spanningsniveaus waarin het voortekenen optreedt. Het is hierbij verder van belang het gedrag of de beleving van de jeugdige bondig, concreet en in begrijpelijke taal in de 'ik-vorm' te omschrijven. Het feit dat deze uitspraken in het signaleringsplan zijn opgenomen wil niet zeggen dat deze ook volledig en zelfstandig door de jeugdige worden erkent op het moment dat zij van toepassing zijn. De signalering kan ook door de leiding op de groep gedaan worden.

In dergelijke situaties gaat het er niet om wie er gelijk heeft. De getrainde en professionele mentoren blijven neutraal, proberen bij de jeugdige te verkennen hoe hij zijn gedrag interpreteert en zorgen dat er een dialoog ontstaat over de verschillen in waarneming van hetzelfde gedrag. Doel van de mentoren is om een proces op gang te brengen, door middel van vroeg signalering, dat de jeugdige leert in te zien hoe zijn gedrag langzaam kan ontsporen.

Het signaleringsplan

4. Opstellen van het actieplan

Ten slotte wordt samen met de jeugdige een actieplan opgesteld, dat onderdeel is van het signaleringsplan. Daarin wordt beschreven welke acties kunnen bijdragen aan stabilisatie van gedrag wanneer de vroege voortekenen gesignaleerd worden en escalatie van gedrag dichterbij komt. Per spanningsniveau worden er in te zetten acties beschreven. Er wordt onderscheid gemaakt in acties die de jeugdige zelf kan ondernemen, acties die de groepsleiding kan ondernemen of acties die leden van het sociale netwerk kunnen ondernemen. Uit de omschrijving van de in te zetten acties moet duidelijk worden:

- Wie voert de actie uitvoert;
- Om welke actie het gaat;
- Hoe de actie moet worden uitgevoerd;
- Wanneer de actie moet worden uitgevoerd;
- Hoe vaak de actie moet worden uitgevoerd.

Daarnaast maak je afspraken door wie en wanneer het signaleringsplan geëvalueerd wordt. Als laatste wordt al het bovenstaande vastgelegd in een, voor de jeugdige passend, signaleringsplan. Deze wordt uiteindelijk verspreidt onder alle belanghebbenden om zo eenduidig handelen te kunnen realiseren.

Wanneer bij een jeugdige voor de eerste keer een signaleringsplan wordt opgesteld, is het belangrijk om alle fases systematisch toe te passen. Het kan voorkomen dat er jeugdigen zijn die niet willen of niet kunnen meewerken aan het opstellen en toepassen van een signaleringsplan. Dan is het belangrijk om te beoordelen wat de redenen daarvan zijn. Bijvoorbeeld een jeugdige kan aangeven dat hij niet mee wil werken,

terwijl hij zich eigenlijk schaamt omdat hij niet begrijpt wat er van hem verwacht wordt. In dergelijke gevallen kunnen de mentoren het initiatief en de toepassing van het signaleringsplannen overnemen, zelf vroege voortekenen beschrijven en registreren en ook zelf acties formuleren en toepassen.

De opbrengsten

Het signaleringsplan heeft een groot bereik en meerdere opbrengsten. Jeugdige met emotieregulatie problematiek, spanningsregulatie problemen en/of risicovol gedrag krijgen mogelijk inzicht in hun binnenwereld, spanningsopbouw en handelen. Ze leren om hun copingvaardigheden te vergroten om het risicovolle gedrag te verminderen of voorkomen. Het helpt de jeugdige bij het krijgen van de controle en regie over zijn eigen gedrag en bevordert de empowerment. De succeservaringen die de jeugdige opdoet met de inzet van het plan, kunnen bijdragen aan een groter gevoel van eigenwaarde, vertrouwen in het eigen probleemoplossend vermogen, vertrouwen in de ander en een groter veiligheidsgevoel. Daarnaast heeft de jeugdige invloed op zijn eigen producten, de bejegening en/of de interventies die hij/zij nodig heeft. Dus wordt hij/zij onderdeel van de eigen behandeling.

Daarnaast geeft het signaleringsplan handvatten in de bejegening, in de in te zetten acties en ook voor de observaties die gedaan kunnen worden op de afdeling. Dit maakt dat er eenduidig gehandeld kan worden, de signalerende en observerende vaardigheden van de groepsleiding wordt vergroot en er een omgeving gecreëerd kan worden. De voorspelbaarheid, duidelijkheid en het vertrouwen worden gewaarborgd, waardoor een professionele relatie mogelijk eerder tot stand kan komen.

Belangrijke aspecten

Bij het aangaan van de gesprekken met de jeugdigen om het signaleringsplan op te stellen, is het van belang om oog te hebben voor een aantal belangrijke aspecten. Het kennis hebben van, en het oog hebben voor deze belangrijke aspecten maakt het mogelijk om de jeugdige tegenover je beter te kunnen begrijpen, effectiever en efficiënter te werken, aan te sluiten bij de jeugdige en ervoor te zorgen dat het signaleringsplan up-to-date blijft, om uiteindelijk tot een succesvolle begeleiding te komen.

Zelfregulatie

Zelfregulatie betekent dat je processen in of van jezelf kunt beïnvloeden. Zelfregulatie veronderstelt de ontplooiing van de executieve functies. Enerzijds wordt het opgevat als het zelf reguleren of bepalen of wat je doet, goed voor je is. En anderzijds als het reguleren van jezelf, van je eigen psychische processen; het menselijke vermogen om zodanig invloed uit te kunnen oefenen op 'zichzelf', op de eigen emoties, cognities, motivaties en het gedrag, complexe doelen kan bereiken. Emotieregulatie is hier een onderdeel van. Dit omvat de processen waarmee een individu invloed uitoefent op het bepalen, ervaren, uiten en hanteren van emoties. Deze processen kunnen automatisch, gecontroleerd, bewust of onbewust zijn. Emotieregulatie problematiek uit zich vaak in impulsief en (zelf)beschadigend gedrag.

Bij jeugdigen die kampen met een ernstig psychisch probleem of een stoornis is er vaak sprake van tekorten of verstoringen in een of meer van de executieve functies, zeker als die stoornis al een langere tijd bestaat en/of een ernstig beloop heeft gekregen. Hierdoor ervaren zij - los van de vraag of zij dat zelf merken of daaronder lijden - tekorten in hun zelfregulatie. Jeugdigen die hun emoties te weinig reguleren, kunnen te maken krijgen met stemmingswisselingen, zelfcontroleproblemen en impulsiviteit, al dan niet gepaard gaand met zelfbeschadigend gedrag. Ze ervaren problemen in het dagelijks functioneren. Daarnaast zijn hun relaties en zelfbeeld doorgaans ernstig verstoord.

De professional zou in het algemeen vooral jeugdigen moeten prikkelen of stimuleren in hun zelfregulatie en -verandering. Het signaleringsplan en het laagdrempelig aangaan van de gesprekken over de binnenwereld creëren een omgeving waarin de jeugdige veilig en op zijn/haar eigen tempo kan werken aan zijn zelfregulatie.

Belangrijke aspecten

Motivat

Binnen het gedwongen kader is het contact en zo ook het signaleringsplan opgelegd. Dit houdt in dat het niet spontaan gebeurt, het is gedwongen. Niet alle jeugdigen zullen bereid zijn om hieraan mee te willen werken. Jeugdigen kunnen als reactie hierop 'reactance' tonen. Reactance is een natuurlijke reactie, gericht tegen de inperking van vrijheid. Het kleurt de interactie tussen professional en jeugdige. Tegelijkertijd hoeft een jeugdige niet gemotiveerd te zijn om toch mee te kunnen werken met het signaleringsplan. Externe motivatie is ook een vorm van motivatie, ofwel: een jeugdige die zegt het signaleringsplan waardeloos te vinden, maar ondertussen wel in gesprek blijft, zou een compliment kunnen krijgen dat hij desondanks toch in gesprek blijft. Motivatie is ook iets dat kan groeien als de jeugdige merkt dat de begeleiding en het werken met het signaleringsplan, toch niet zo bedreigend zijn als hij eerder dacht. Jeugdigen die weerstand of vijandigheid tonen tegen bemoeienis van de groepsleiding/mentoren, hebben baat bij begeleiders die niet meteen oordelen over het gedrag maar de jeugdige aanmoedigen om te bespreken wat hem of haar dwars zit. Uiteraard moet wel structuur geboden worden.

De zelfdeterminatietheorie wordt als goede fundering gezien van motiverende gespreksvoering. Het uitgangspunt is dat mensen beschikken over psychologische basisbehoeften:

1. behoefte aan autonomie,
2. behoefte aan competentie,
3. behoefte aan verbondenheid.

Het uitgangspunt is dat mensen zich onder positieve omstandigheden ontwikkelen in de richting van wat genoemd wordt 'psychologische integratie'. Deze integratie houdt in dat niet slechts voldaan moet worden aan psychologische behoeften, maar dat die verschillende behoeften zich het beste in onderlinge samenhang ontwikkelen voor optimale motivatie en groei.

Twee verschillende soorten motivaties die de meest effectieve en optimale ontwikkeling bewerkstelligen zijn:

- Motivatie die voorkomt uit identificatie. Deze vorm van motivatie kan als eigen ervaren worden. Deze motivatie ontstaat doordat je inziet en accepteert dat bepaald gedrag belangrijk is om bepaalde, door jezelf gewenste, resultaten te kunnen behalen. Tevens heb je het gevoel dat jijzelf degene bent die de verandering in gang zou kunnen zetten. Dit wordt autonome motivatie genoemd. Omdat je het zelf belangrijk vindt, ben je ook in staat om de motivatie vat te houden en het gedrag langer vol te houden, ook bij tegenslagen. Je ervaart echter geen echte druk van anderen en je komt daardoor ook niet in verzet. Uiteindelijk zal je een positief gevoel overhouden als je het gedaan hebt.

- Geïntegreerde motivatie.

Dit is motivatie die in overeenstemming is met alle andere zaken waarmee je je identificeert en die aansluit bij je kernwaarden en overtuigingen. Deze vorm van motivatie is het meest stabiel en is dusdanig sterk, dat je het gedrag dat eruit voortvloeit langere tijd kunt volhouden. Je hebt hierbij het gevoel dat je de gedragsverandering zelf gewild hebt en zelf van belang vindt en dat deze op geen enkele wijze is afgedwongen. Het is een vorm van autonome motivatie.

Om de jeugdige te motiveren voor het aangaan van de gesprekken met als doel het signaleringsplan, is motiverende gespreksvoering vanuit de mentoren een optie.

Belangrijke aspecten

Contact maken

Als mentor ga je een relatie aan met je jeugdige. Een relatie komt altijd van twee kanten. Een jeugdige heeft het ook nodig om jou als mens te ontmoeten. Daarom is het terecht dat je ook iets van jezelf en iets van je eigen gevoelens laat zien. Daarin ben je kwetsbaar en is het wel van belang om bewust te zijn over wat je deelt.

Voor een jeugdige is het uiten en delen van gevoelens een belangrijke stap op verder te komen. Als hij zijn gevoelens uit naar de groepsleiding, ziet hij ze zelf onder ogen.

Als groepsleiding is het belangrijk:

- Het op te merken als er emoties spelen bij de jeugdige;
- Gevoelens waar te nemen en te benoemen;
- Ruimte te geven aan emoties;
- Te werken met de emoties.

Het contact en de wijze waarop jeugdige en mentoren in de begeleiding met elkaar omgaan is de basis voor een mogelijk succesvolle begeleiding. In de verschillende fasen van het werken met een signaleringsplan is de belevingswereld van de jeugdige het vertrekpunt van alle activiteiten voor de mentoren. Dit betekent dat er aangesloten wordt bij: de dagelijkse realiteit van de jeugdige, de doelen die de jeugdige zelf stelt en de problematiek/ontwikkelingsfase. Ook is het van belang om in te schatten hoe de gemoedstoestand van de jeugdige is op het moment van het gesprek. Het even vragen of iemand wel in is voor een gesprek, kan laten zien dat je de ander erkent en ziet.

Specifieke gespreksvaardigheden die het contact met de jeugdige kunnen vergemakkelijken:

- Wees vooraf op de hoogte van de ander, maar ook niet te veel;
- Wees je bewust van sociale en culturele verschillen;
- Geef uitleg over de aard van het contact;
- Geef de ander de ruimte om niet gelukkig te zijn met het contact.

Daarnaast is het van belang dat de mentoren een positieve waarderende houding representeren. Het praten over problemen helpt doorgaans weinig. De kunst is dus om aan problemen te werken en er niet alleen maar over te praten. Praten over problemen die niet of nauwelijks oplosbaar zijn, werkt demotiverend en demoraliserend voor zowel jeugdigen als mentoren.

Hij geeft er dan woorden aan. Deze gevoelens zoeken een bestemming. Die bestemming is meestal de mentor of de groepsleiding. Daarvoor is het belangrijk de gevoelens van de jeugdige serieus te nemen, ook al begrijp je ze niet altijd. Hij heeft het nodig te zien dat zijn gevoelens bij jou aankomen en 'landen'. Dat moet je dus laten zien (transparant zijn). Probeer de gevoelens van de jeugdige te begrijpen vanuit de jeugdige zelf, om zo de professionele relatie mogelijk te maken.

Het belangrijkste in het contact is om hen hoop op het spoor van toekomstperspectief te brengen. Het focussen op mogelijkheden en kansen op langere termijn en het uiten van positieve waardering van de inspanningen die geleverd worden, kunnen hierbij helpend zijn.

Belangrijke aspecten

Betrokkenheid

Het opstellen van het signaleringsplan is een samenwerking tussen de jeugdige en de mentoren. Samen gaan ze de gesprekken aan en verkennen ze de binnenwereld van de jeugdige. Het is van belang dat de jeugdige betrokken wordt bij het opstellen en vormgeven van het signaleringsplan, het is immers een gebruiksaanwijzing van hem- of haarzelf. De jeugdige moet zich hierin herkennen om er mee aan de slag te gaan.

Als de jeugdige betrokken wordt bij de keuzes en besluitvorming in de gesprekken en in het proces naar het signaleringsplan, neemt de kans toe dat de jeugdige daaraan actief deelneemt. De jeugdige is de expert als het gaat om ervaringen met zijn problemen, welke hulpverlening mogelijk helpt en wat betekenis geeft aan de kwaliteit van leven.

Plan op maat

Het signaleringsplan is een 'plan op maat'. Werken aan gedragsverandering is persoonsgebonden maatwerk. Vanwege het unieke karakter van iedere situatie is het noodzakelijk dat het signaleringsplan voor iedere jeugdige individueel wordt opgesteld. Het signaleringsplan kan zodoende geheel afgestemd worden op de jeugdige. Het maatwerk komt verder onder meer tot uitdrukking in de afstemming van het werktempo, aanpassing aan het niveau en de problematiek en de mogelijkheden van de jeugdige.

Daarnaast behoeft het signaleringsplan voortdurend bijstelling. Een signaleringsplan dient voortdurend bijgesteld te worden op basis van actuele gegevens,

Door de actieve deelname van de jeugdige aan het proces neemt de kans toe dat keuzen worden gemaakt die beter passen bij hem of haar, waar hij of zij zich dan ook aan verbindt en die effectief zijn. Ook de betrokkenheid van het sociale netwerk van de jeugdige kan een waardevolle invloed hebben. Een van de belangrijkste redenen is dat sociale contacten en relaties een buffer vormen tegen stress. Contacten en relaties met anderen zorgen ervoor dat stress minder vat op mensen heeft. Daarnaast kan het sociale netwerk informatie verstrekken over de jeugdige, wat kan helpen bij de ontwikkeling en zijn traject. De mentoren kunnen samen met de behandelaars en, indien mogelijk, met de jeugdige, de inschatting maken of het sociale netwerk een bijdragen zou kunnen leveren om deze er eventueel bij te betrekken.

ontwikkelingen en de gezondheidstoestand van de jeugdige. Een éénmaal opgesteld signaleringsplan mag daarom ook nooit gezien worden als een eindproduct. Het kan zijn dat in de loop van de tijd nieuwe gegevens beschikbaar komen over karakteristieke voortekenen, de jeugdige kan nieuwe copingvaardigheden aangeleerd hebben die in het plan opgenomen kunnen worden. Ook kan er uitbreiding of inkrimping van het sociaal netwerk plaatsgevonden hebben et cetera. Al deze ontwikkelingen zijn aanleiding het oorspronkelijke signaleringsplan te actualiseren.

Aanpassen aan de doelgroep

Zoals hierboven benoemd is het van belang om als pedagogisch medewerker aan te sluiten bij de doelgroep. Het hebben van kennis over de afdeling, de problematieken, de visie en bejegening en om hierop je beroepshouding aan te passen. Dit zorgt mogelijk voor een effectievere, gepaste en meer succesvolle begeleiding.

Afdeling de Schoot

De doelgroep van afdeling de Schoot is ongeveer van 12 tot 23 jaar. Het is een Forensische Observatie & Behandel Afdeling (FOBA). Er worden op de FOBA jeugdigen opgenomen die:

- Één of meer ernstige (gewelds-)delicten hebben gepleegd, of daarvan worden verdacht,
- En zich in een crisissituatie bevinden door acute, complexe problemen op lichamelijk- en/of geestelijk gebied.
- En door hun vaak impulsieve en soms agressieve gedrag niet of niet meer te begeleiden zijn in andere instellingen;
- En vaak al een geschiedenis in andere instellingen achter de rug hebben.

Visie en bejegening

De visie van de sector JJI op het orthopedagogisch leefklimaat gaat ervan uit dat straf en vernedering tijdens de insluiting averechts werken. Een positief, veilig leefklimaat draagt bij aan de behandelresultaten van de jeugdigen in de JJI's. Professioneel handelen staat centraal en de medewerkers bieden steun, stimulans, zijn betrouwbaar en consistent en handelen met respect.

Binnen het orthopedagogisch leefklimaat dat voor alle jeugdigen in een JJI van toepassing is, worden interventies ingezet die aansluiten bij de individuele problematiek van de jongere op.

De psychiatrische behandeling vindt plaats in een behandelklimaat met een veelheid aan behandelingen. Daarin wordt, rekening houdend met de eventuele kwetsbaarheid en beperkingen van de jongeren, gewerkt aan het behandelen van de gediagnosticeerde psychiatrische stoornis door middel van een op het individu toegesneden behandelaanbod van psychotherapeutische en psychologische behandeling, sociaalpsychiatrische begeleiding en systeembehandeling binnen de context van multidisciplinaire 24-uurs zorg.

Problematiek

Er zijn een aantal veel voorkomende problematieken op de FOBA-afdeling. De jeugdigen verkeren in een psychische crisis en er is sprake van een forse psychiatrische ontregeling. Als mentoren is het van belang om op het moment dat er voor de jeugdige een signaleringsplan gemaakt moet worden, kennis te hebben van de problematieken en hoe ze op een laagdrempelige manier kunnen aanpassen aan de jeugdigen.

De meest voorkomende problematieken zijn:

- Emotieregulatie problematiek,
- Psychotische stoornis,
- Depressie,
- Autisme Spectrum stoornis,
- Schizofrene stoornis,
- Narcistische persoonlijkheidsstoornis ,
- Borderline persoonlijkheidsstoornis,
- Automutilatie en suïcidaal gedrag,
- Antisociale persoonlijkheidsstoornis,
- Licht verstandelijke beperking.

Er kan sprake zijn van comorbiditeit, dit is het naast elkaar voorkomen van verschillende stoornissen tegelijkertijd

Aanpassen aan de doelgroep

Naast het hebben van kennis over de problematieken, is het ook van belang om de professionele beroepshouding aan te passen aan de jeugdige. De beroepshouding heeft te maken met vier elementen: visie, kennis, gevoelens en attitude. Door hier rekening mee te houden in de gesprekken met de jeugdige, werk je present, toegankelijk en op hun niveau. Ook de positionering, ten opzichte van de jeugdige is belangrijk, voor de toegankelijk maar ook voor de veiligheid.

Er zijn een aantal aspecten die belangrijk zijn bij bovenstaande problematieken:

- Rust,
- Voorspelbaarheid,
- Structuur,
- Aansluiten bij de belevingswereld,
- Begrenzing/ grenzen aangeven,
- Betrekken bij het groepsproces,
- Afstand en nabijheid,
- Neutraliteit/ zonder oordeel.

Iedere jeugdige is uniek. Niemand heeft dezelfde bejegening. Maar kijk naar wie er tegenover je zit, zie de persoon in zijn geheel en wees present.

Hulpmiddelen

Praten over emoties, gevoelens, gedachten en de daarbij horende gedragingen, zijn vaak geen alledaagse gespreksonderwerpen. Daarentegen kan het ook voorkomen dat door de problematiek van de jeugdigen, ze zelf geen inzicht hebben in hun binnenwereld en gemoed. Om hier als mentor inzicht in te krijgen, kunnen er verschillende interventies, spelletjes of schema's helpen om hierover het gesprek met de jeugdige te beginnen. Het kan een wijze zijn waarop er een ingang tot een gesprek gecreëerd wordt. Ook worden er voorbeelden van signaleringsplannen en in te zetten acties gegeven die je op gang kunnen helpen om samen met de jeugdige hun signaleringsplan vorm te geven op een manier die bij hen past en de in te zetten acties te bedenken en formuleren. Bij vragen kan je terecht bij de methodiecoach of bij de gedragswetenschapper.

Interventies/ spelletjes

Verschiedende spellen en interventies kunnen ingezet worden om een gesprek op gang te krijgen tussen de mentor en de jeugdige. Een laagdrempelige en spelende wijze van contact maken kan een mooie ingang zijn om veel informatie boven water te krijgen. Zonder dat er druk op ligt of er verwachtingen zijn, kan iemand zichzelf beetje voor beetje laten zien op een manier die past bij hem of haar. Ook hier is het van belang om rekening te houden met het niveau van de jeugdige. Spellen en interventies kunnen aangepast worden zodat het aansluit bij de jeugdige. (Onderdelen van) het spel kunnen ingezet worden voor andere doeleinden.

Kletspot

De Kletspot is een spel dat bestaat uit een pot met vragenkaartjes. Het is spel zonder spelregels, waarbij je urenlang plezier hebt door het bespreken van de vragen die op de kaartjes staan. De kaartjes bestaan uit vragen en dilemma's. Je hebt een algemene kletspot, maar je kunt ook kiezen uit verschillende thema's. Dit spel kan helpen om elkaar beter te leren kennen, onderwerpen aan te snijden die normaal gesproken niet zo snel besproken worden.

'Sterke kanten' kaarten

Iedereen heeft positieve eigenschappen, maar niet iedereen weet wat zijn of haar sterke kanten zijn. Die positieve eigenschappen zijn de manier van iemand om uitdagingen aan te gaan. Ze worden herkend omdat sterke kanten energie geven, ze bij de persoon passen en iemand er goed in is. Het hierop richten en het in kaart brengen van de sterke kanten voor een toename in welzijn.

Met dit kaartspel worden sterke kanten tastbaar gemaakt, dankzij heldere beschrijvingen en inspirerende symbolen. Daarnaast zijn er oefeningenkaarten om met de sterke kanten te werken in coaching, training, teams of voor iemand zelf.

Het spel bestaat uit 24 sterke kanten. Eerst kijk je wat bij je past of neem je er eentje mee zodat je jezelf aan die sterke kant herkent. Met de oefeningenkaarten kun je echt aan de slag. Je kunt je sterke kanten ontdekken, beter leren begrijpen of meer toepassen. Andere oefeningen kun je doen met teams of collega's: leer elkaar kennen en versterk elkaar!

Kwaliteitenspel

Door middel van het Kwaliteitenspel kun je nagaan hoe goed jij jouw medespelers en jezelf kent. Hoe zie jij de ander en hoe ziet de ander jou? Wellicht ziet de ander kwaliteiten bij jou waar jij je niet van bewust bent.

Het spel bestaat uit 140 kaarten met daarop persoonlijke eigenschappen. Op de ene helft staan woorden die kwaliteiten (prettige eigenschappen) aanduiden. Op de andere helft staan woorden die vervormingen (onprettige eigenschappen) aanduiden. Het doel van dit spel is om meer bewust worden van je eigen kwaliteiten. Daarnaast is ook het feedback geven en ontvangen hier belangrijk. De vergelijking van het zelfbeeld met het beeld dat anderen van jou hebben. Raadpleeg de handleiding van het Kwaliteitenspel voor de verschillende mogelijkheden en vormen.

Hulpmiddelen

Pictogrammen/ smileys

Wanneer een kind overspoeld wordt door emoties, geef daar dan samen woorden aan en zoek samen naar manieren om die emoties te uiten.

Pictogrammen kunnen in één oogopslag iets duidelijk maken. Bij verschillende problematieken ervaren mensen mogelijk problemen in hun taal- en conceptverwerking, auditieve kortetermijngeheugen of concentratie. De verwerking van mondelinge aanwijzingen is voor deze mensen soms moeilijk. Vandaar dat het gebruik van pictogrammen of symbolen een goed hulpmiddel is om iets duidelijk te maken.

Door samen met de persoon op zoek te gaan naar voor hen duidelijke en werkende pictogrammen of symbolen, kan er veel informatie gegeven worden zonder dat er daadwerkelijk gepraat wordt. Zo kan iedereen elkaar begrijpen, op de manier die voor hen als prettig wordt ervaren.

Visuele ondersteuning (bijvoorbeeld in de vorm van gebaren, pictogrammen of tekenen) kan helpen om je boodschap of het proces te verduidelijken. Soms kun je samen een tekening, verhaaltje of boekje maken met daarin het verhaal van het kind of de verschillende stappen die nog gaan komen. Woorden geven aan emoties is vaak lastig voor deze kinderen. Soms helpt het om te werken met schaalvragen, waarbij een kind met cijfers of met smileys de (intensiteit van de) emotie kan aangeven of kan vertellen hoe hij zich voelt of hoe hij iets vindt.

Emotieacteur

Een spelletje waarbij er in een tweetal gespeeld wordt. Er is een acteur en er is iemand die gaat raden. Er is een bakje met papiertjes. Op elk papiertje staat een emotie geschreven. De acteur pakt een papiertje en drukt deze emotie uit, zonder woorden of geluiden te gebruiken. De handen en het lichaam mogen wel gebruikt worden, maar geen technieken al 'Lijkt op'. Mogelijk kan er een tijdsdruk aan toegevoegd worden. Na het uitdrukken wordt er besproken welke emotie getoond werd en hoe dit te zien is. De personen wisselen na een aantal keer van rol.

Middels dit spel kan er veel informatie blootgegeven worden. Herkent iemand emoties? Welke emoties kent de persoon? Hoe benoemt hij of zij de emoties? Wat zijn de makkelijke en moeilijke emoties om te herkennen? De geobserveerde informatie kan dienen als start van een gesprek of als leidraad voor observaties.

Hulpmiddelen

5G-schema

Het 5G-schema is een hulpmiddel om een dieper inzicht te krijgen in de verbanden tussen gedachten, gevoelens en gedragingen als gevolg van specifieke gebeurtenissen. Deze oefening is gebaseerd op het idee dat onaangename gevoelens ontstaan doordat men abnormale gedachten heeft over een gebeurtenis. Wat vervolgens invloed heeft op het gedrag dat mensen vertonen en de gevolgen daarvan. Door dit samen met de jeugdige in te vullen, of de jeugdige dit individueel in te laten zullen, ontstaat er inzicht in de binnenwereld en het handelen en ontstaat er mogelijk een opening tot een dialoog. De antwoorden die gegeven worden aan de hand van dit schema kunnen dienen als invulling van het signaleringsplan.

Probleem	Alternatieven
Gebeurtenis:	Gebeurtenis:
Gedachten:	Gedachten:
Gevoelens:	Gevoelens:
Goede bedoeling:	Goede bedoeling:
Gevolgen:	Gevolgen:

Hulpmiddelen

Zelfevaluatie formulier

Het zelfevaluatie formulier is onderdeel van de YOUTURN-methodiek en stelt de jeugdige in staat om te evalueren op een specifieke gebeurtenis. Dit kan zowel een positieve als een negatieve gebeurtenis zijn. Om zo inzicht te krijgen in de binnenwereld en het handelen. Dit kan een jeugdige individueel invullen, maar ook onder begeleiding van een groepsleiding/mentor. Er ontstaat zo de mogelijkheid tot een dialoog tussen de jeugdige en groepsleiding/mentor. De antwoorden die aan de hand van dit formulier gegeven worden kunnen dienen als invulling van het signaleringsplan.

Zelfevaluatie formulier

Naam: _____ **Datum:** _____

Groep: _____ **Kamer:** _____

1 Waar heeft de gebeurtenis mee te maken?

- Mijn leerdoel
- Mijn gedrag n.a.v. denkfouten
- Mijn gedrag n.a.v. TOP-gedachten
- Mijn verlof of stage
- Vaardigheid uit mijn profiel
- Iets anders

2 Beschrijf de gebeurtenis

3 Wat waren je gedachten tijdens deze gebeurtenis?

4 Hoe noem je deze gedachten?

Denkfouten	TOP-gedachten
☐ Alleen aan jezelf denken	☐ Denken aan de ander
☐ Goedpraten	☐ Je eigen aandeel erkennen
☐ Minder erg maken	☐ Kijken naar wat er gebeurd is en wat de gevolgen zijn
☐ Uitgaan van het ergste	☐ Vertrouwen hebben in een goede afloop
☐ Anderen de schuld geven	☐ Verantwoordelijkheid nemen voor je eigen gedrag

5 Wat waren je gevoelens tijdens deze gebeurtenis?

6 Beschrijf jouw gedrag na deze gebeurtenis

Hulpmiddelen

Zelfevaluatie formulier

7 Hoe noem je dit gedrag?

Probleemgedrag	TOP-gedrag
☐ Negatief over jezelf denken	☐ Positief over jezelf denken
☐ Geen rekening houden met jezelf	☐ Rekening houden met jezelf
☐ Geen rekening houden met anderen	☐ Rekening houden met anderen
☐ Niet goed omgaan met autoriteiten	☐ Goed omgaan met autoriteiten
☐ Snel in de aanval gaan	☐ Rustig reageren
☐ Anderen uitlokken	☐ Anderen met rust laten
☐ Anderen misleiden	☐ Eerlijk zijn
☐ Te snel geloven wat de ander zegt	☐ Zelf goed nadenken over wat de ander zegt
☐ Overmatig alcohol-/drugsgebruik	☐ Controle hebben over je alcohol-/drugsgebruik
☐ Stelen	☐ Eigendom van anderen respecteren
☐ Liegen	☐ De waarheid vertellen
☐ Stoer doen	☐ Jezelf zijn

8 Wat waren de gevolgen van jouw gedrag?

9 Welke vraag wil je aan de groep stellen zodat zij jou kunnen helpen?

10 Wat kan je de volgende keer anders doen?

11 Wat kan voor jou een helpende gedachte zijn?

Hulpmiddelen

In te zetten acties

In te zetten acties zijn acties welke kunnen bijdragen aan stabilisatie van gedrag wanneer de vroege voortekenen gesignaleerd worden en escalatie van gedrag dichterbij komt. Per spanningsniveau worden er in te zetten acties beschreven. Er wordt onderscheid gemaakt in acties die de jeugdige zelf kan ondernemen, acties die de groepsleiding kan ondernemen of acties die leden van het sociale netwerk kunnen ondernemen. Hieronder een aantal voorbeelden die ingezet kunnen worden. Let wel, dit zijn enkel voorbeelden. Het is van belang om ook hier aan te sluiten bij de jeugdigen en zijn of haar handelen en problematiek. Daarnaast zijn niet alle in te zetten acties beschikbaar in elke situatie.

- Ondersteunend gesprek met de groepsleiding
- Sociaal netwerk bellen
- Zo nodig medicatie
- Naar een rustige/prikkelarme kamer
- Comfort Room
- Rookmomentje
- Gesprek door de deur met de groepsleiding
- Afleiding op kamer in de vorm van puzzels, lego, muziek of televisie
- Spelletjes met de groepsleiding
- Slapen
- Signaleringsplan erbij pakken en bespreken

Voorbeelden van een signaleringsplan

Hieronder zijn een aantal voorbeelden van een signaleringsplan weergegeven. Deze kunnen dienen als houvast en leidraad om samen met de jeugdige een signaleringsplan vorm te geven. Ook hierbij is het belangrijk om aan te passen aan de jeugdige en hem/haar hierbij te betrekken zodat het in zijn geheel bij hem/haar past.

Voorbeeld 1. Een schema

Dit signaleringsplan is weergegeven als een schema met daarin vijf fases van spanningsopbouw, vroege voortekenen en in te zetten acties voor zichzelf en de pedagogisch medewerkers.

Naam:		Afdeling :		Kamer:	
Hoe voel ik me	Wat merk ik aan mezelf	Wat merken anderen aan mij	Wat kan ik doen om me goed te laten voelen / beter te laten voelen	Wat doe ik als het niet werkt	Wat kunnen anderen doen om het beter te laten gaan
Ik voel me goed, er hoeft niets beter					
Ik voel me iets gestrest, niet lekker					
Het gaat echt niet lekker					
Dit moet niet te lang duren					
Het is crisis					

Hulpmiddelen

Voorbeelden van signaleringsplannen

Voorbeeld 2. Een schema met kleuren

Dit signaleringsplan is weergegeven als een schema, aangevuld met kleuren, met daarin drie fases van spanningsopbouw, vroege voortekenen en in te zetten acties voor zichzelf en de pedagogisch medewerker

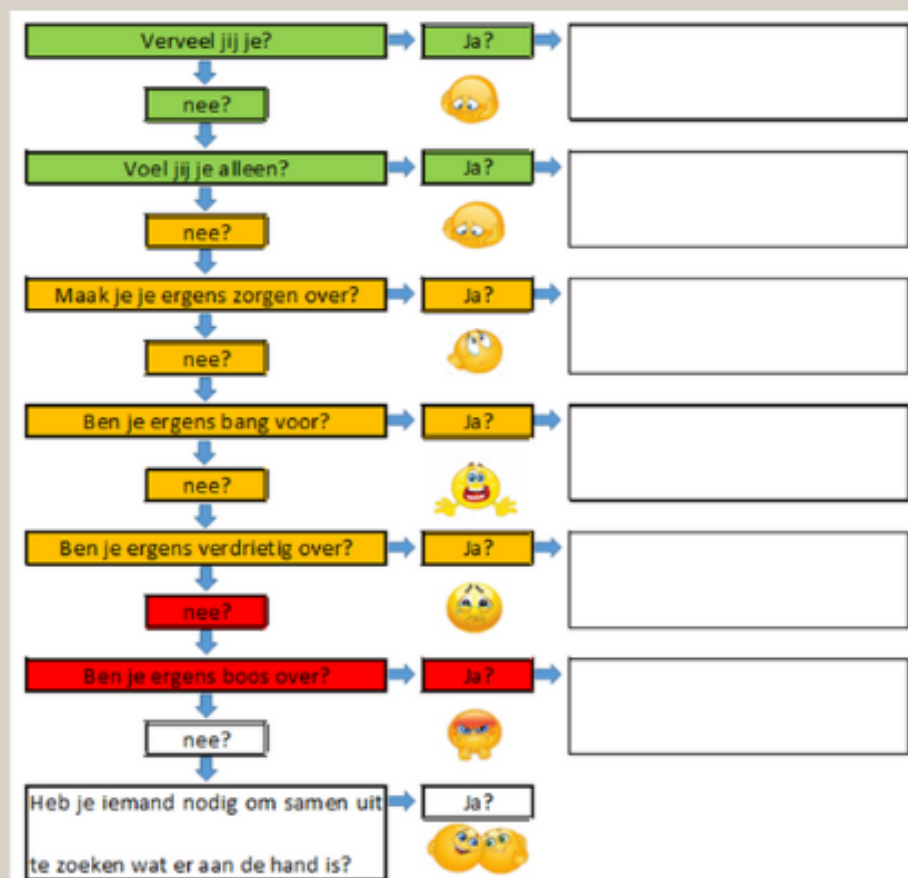
Hoe voel ik me	Het gaat goed	Het gaat niet echt lekker	Het gaat niet goed
Wat merk ik aan mezelf			
Wat merken anderen aan mij			
Wat kan ik doen ter verbetering			
Wat doe ik als het niet werkt			
Wat kunnen anderen doen			

Hulpmiddelen

Voorbeelden van signaleringsplannen

Voorbeeld 3. Een stroomschema

Dit signaleringsplan is weergegeven als een stroomschema. Hierin staan vragen die de jeugdige zichzelf kan stellen. Onderstaand vragen dienen als voorbeeld. De vragen kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op de opbouw van spanning, als een jeugdige zich verveeld, zich niet lekker voelt etc. Het kan per jeugdige verschillen welke vragen er in het stroomschema staan. Hiernaast komen antwoorden te staan die hem/haar zouden kunnen helpen of wat anderen zouden kunnen doen om hem te helpen.

Hulpmiddelen

Voorbeelden van signaleringsplannen

Voorbeeld 4. Een schema met kleuren en plaatjes

Dit signaleringsplan is weergegeven een schema, maar aangevuld met kleuren en plaatjes die de jeugdige zelf heeft uitgekozen. De drie fases van spanningsopbouw zijn beschreven met daarbij de vroege voortekenen en de in te zetten acties.

	VROEGE VOORTEKENEN	ACTIE VOOR MEZELF	
FASE 1 • Ik kijk blij • Ik maak grapjes • Ik praat gezellig • Ik luister goed • Ik lach veel	Ik ga door met wat ik deed	Ik kan veel beïnvloeden	
FASE 2 • Ik luister minder goed • Ik kijk sip/verdrietig • Ik bepaal dat ik niet naar mijn kamer ga (zeg dat dwingend!!!) • Ik praat harder • Ik zucht diep • Ik word stiller • Ik heb steeds een weerwoord	School: Ik ga voor 5 minuten naar de glazen ruimte Groep: Ik ga 5 minuten naar de grote zaal of Ik ga op de trap zitten Thuis: Ik ga 10 minuten op mijn DS op mijn kamer		
FASE 3 • Ik ga hard schreeuwen • Ik ga hard huilen • Ik ga grommen • Ik ga schelden • Ik let niet goed op wat ik doe	School: Ik ga naar de switch; als dat niet kan dan loop ik door naar de groep Groep: Ik ga direct naar mijn kamer, socio komt na 10 minuten kijken hoe het gaat en we maken afspraken Thuis: Ik ga direct naar mijn kamer op mijn DS; ik wacht daar totdat mijn moeder na 10 minuten met mij komt praten en afspraken maakt	Ik kan minder beïnvloeden	

Hulpmiddelen

Voorbeelden van signaleringsplannen

Voorbeeld 5. Een stoplicht van smileys

Dit signaleringsplan is weergegeven als een stoplicht, gemaakt van smileys. Deze laten de drie fases van spanningopbouw zien met daarbij vragen die de jeugdige kan beantwoorden. Deze antwoorden kunnen ook in dit signaleringsplan beschreven worden.

Signalen wanneer het slecht met mij gaat:

Wat kunnen ik en anderen doen om het beter te laten gaan:

Signalen wanneer mijn spanning op loopt:

Wat kunnen ik en anderen doen om het beter te laten gaan:

Signalen dat het goed met mij gaat:

Wat kunnen ik en anderen doen om dit te behouden:

Hulpmiddelen

Voorbeelden van signaleringsplannen

Voorbeeld 6. Een spanningspiramide

Dit signaleringsplan is weergegeven als piramide, oplopend naar de spanning. Er zijn vier spanningsfases weergegeven. Deze fases zijn aangeduid met een benaming en een kleur. Een eventuele toevoeging zouden de vroege voortekenen en in te zetten acties zijn. Deze kunnen ook elders beschreven worden, afhankelijk van de jeugdige.

Bibliografie

Appelo-Wichers, R., Appelo, M. & Bos, E. (2008, september). Rationele Rehabilitatie bij jongeren met emotieregulatie-problematiek: een pilotstudie. *Kind & Adolescent Praktijk*, 7, 102-110. <https://doi.org/10.1007/BF03076697>.

Birchwood, M. (2000). The critical period for early intervention. In: M. Birchwood, D. Fowler & C. Jackson. *Early intervention in psychosis*. Chichester: J. Wiley & Sons.

Coppens, L. & Van Kregten, C. (2012). *Zorgen voor getraumatiseerde kinderen: een training voor opvoeders. Handboek voor trainers*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

De Borg. (2013, 30 september). *Handboek Signaleringsplannen*. Geraadpleegd op 27 februari 2023, van <https://geestelijkegezondheidszorg.files.wordpress.com/2011/12/link-signaleringsplan.pdf>.

Dijkstra, P. (2014). *Het belang van menselijke relaties. In: Sociale psychologie. Inzicht in sociale relaties*. Amsterdam: Boom.

Embloom. (2015). *G-schema (5G)*. Geraadpleegd op 10 mei 2023, van 5G Schema | Oefening CGT | Gedachten, gevoelens en gedrag (embloom.nl).

Gerrickens, P. (2017). *Speelwijze Kwaliteitspel*. 's-Hertogenbosch: Gerrickens | training & advies.

Groen, M. (2015). *Reflecteren: de basis. Op weg naar bewust en bekwaam handelen*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.

Humme, J. (2015). *Criteria voor een interventie die welzijn en maatschappelijke participatie onder langdurig werklozen vergroot Een aanpak vanuit de sterke kanten benadering*. (Masterscriptie). Master Klinisch en Gezondheidspsychologie, Universiteit Utrecht, Utrecht.

Jenner, J.A. (2012). *Hallucinaties. Kenmerken, verklaringen, behandelingen*. Assen: Van Gorcum.

Koekoek, B. (2011). *Praktijkboek sociaal-psychiatrische begeleiding. Methodisch werken met ernstige en langdurige problematiek*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Leijenhorst, B. (2019). *Met passie naar professionaliteit. Professionele ontwikkeling tot hulpverlener*. Amsterdam: Leijenhorst & Boom uitgevers.

Loeber, R., Hoeve, M., Slot, W., & Van der Laan, P. (2015). *Jonge criminelen die volwassen worden. Wat beïnvloedt hun gedrag en wat is de rol van Justitie?* Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Menger, A., Krechtig, L. & Bosker, J. (2022). *Werken in het gedwongen kader. Methodiek voor het forensisch sociaal werk*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Maus, T. Tromp, N. (2016, juni). Overweldigende emoties: Hebben signaleringsplannen effect op emotieregulatie? *Kind & Adolescent Praktijk*, 15(2), 28-37. <https://doi.org/10.1007/s12454-016-0022-2>.

Nevid, J.S., Rathus, S.A. & Greene, B. (2017). *Psychiatrie, een inleiding*. Amsterdam: Pearson Benelux BV.

Noens, I.L.J. & Van Berckelaer-Onnes, I.A. (2002). Communicatie bij mensen met autisme en een verstandelijke beperking. *Nederlands Tijdschrift voor de Zorg aan Verstandelijk Gehandicapten*, 4, 212-225.

Van Gemert, M. (2019). *Praktijkboek praten met kinderen over kindermishandeling*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Bibliografie

Van der Pol, H. (2014). *Basisboek Spreken & Luisteren*. Amsterdam: Vanbinnenuit.

Van der Stel, J. (2013). *Zelfregulatie, ontwikkeling en herstel. Verbetering en herstel van cognitie, emotie, motivatie en regulatie van gedrag*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Van der Veen, M. & Gaijarts, F. (2012). *Motiverende gespreksvoering voor sociaal-agogisch werk. Coachen bij gedragsverandering*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Wintjes, T. (Z.D.). *Een evaluatie van de ervaringen van ambassadeurs met de implementatie van de DEDICATED-werkwijze*. (Afstudeeropdracht). Gezondheidswetenschappen, Universiteit Maastricht, Maastricht.